МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК І БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції
здобувачів вищої освіти і молодих вчених

м. Львів
19 березня 2020 р.

УДК 351.863:371.214.2

Соціально-економічний розвиток і безпека України: стан та перспективи: матеріали міжвузівської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених (м. Львів, 19 березня 2020 р.) / за заг.ред. Я.Я. Пушака. Львів : Галицька видавнича спілка, 2020. 146 с.

Рекомендовано до друку вченою радою факультету
управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 8 від 10 березня 2020 р.)

Відповідальність за достовірність та зміст публікацій несуть автори та їх наукові керівники

©факультет управління та економічної безпеки ЛьвДУВС, 2020

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ 6

Адамська І.О.	Соціальна складова національної безпеки України	6
Андрусишин Д.С.	Шляхи підвищення рівня життя населення в Україні	8
Бандерич Р.Р.	Проблема безробіття населення в Україні та шляхи її вирішення	10
Бец Б.Б.	Сучасний стан формування та розвитку об'єднаних територіальних громад	12
Бєлали Н.С.	Роль інноваційного розвитку хлібопечення у забезпеченні продовольчої безпеки України	16
Василик А.І.	Чинники бюджетної безпеки України	18
Войтович Л.М.	«Тінізація» економіки як одна з загроз національній безпеці країни	20
Кдисяк М.Д.	Основні чинники забезпечення економічної безпеки регіону	22
Кісіль А.-Н.Р.	Інвестиції в людський капітал як гарантія національної безпеки держави	24
Коржаневська Л.В	Злочинність як загроза безпеці економічної діяльності	27
Кравчук О.В.	Основні тенденції забезпечення якості життя в Україні	29
Кухарська Л.В., Михайлів М.М.	Особливості інвестицій в знання і охорону здоров'я	32
Магдійчук В.В.	Корупція як загроза національній безпеці України	35
Олійник В.В.	Рівень життя населення як індикатор соціально-економічного розвитку країни	37
Павула К.І.	До питання працевлаштування молоді в Україні	40
Пеньковська Х.В.	Легалізація доходів, одержанних злочинним шляхом як загроза національній безпеці держави	41
Решетов М.С.	Антимонопольна політика як чинник забезпечення економічної та національної безпеки України	44
Савка Ю.М.	Аналіз рівня безробіття в Україні: проблеми і шляхи подолання	46
Славитяк І.Р.	Рівень безробіття в Україні та шляхи його зниження	48
Стадник З.В.	Сучасний розвиток підприємництва в Україні	50
Федоренко Є.А.	Роль боргової безпеки держави у забезпеченні економічного розвитку країни	53
Хоманський Н.Р.	Інвестиції в людину як фактор економічного розвитку держави	56
Янчик В.І., Вольних А.І.	Особливості навчання в Німеччині	58

РОЗДІЛ ІІ. ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ПРОБЛЕМИ ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ 61

Балушка А.І.	Проблеми та перспективи застосування on-line reputation management	61
Верещак І.Р., Верещак А.Р.	Функції менеджменту та бізнес-адміністрування	64
Завербний С.А.	Значення програмно-цільового планування для гармонійного розвитку підприємств за кризових умов господарювання	67
Ільків Ю.І.	Основи процесу формування економічного механізму	69
Лесюк М.М.	Державна політика детінізації економіки України	70
Мекелита Н.В.	Значення інвестицій в діяльності підприємства в контексті економічної безпеки	72
Осташ В.Ю.	Ефект використання соціальних мереж підприємством з позиції бачення економічної безпеки	74
Постол А.Р.	Напрями впровадження інноваційних процесів на сучасних підприємствах	76
Рингач В.О.	Теоретичні аспекти становища і просування торгової марки	78
Савран А.І.	Забезпечення кадрової безпеки на підприємстві	80
Саламаха Я.Р.	Мотивація персоналу як елемент кадрової безпеки підприємства	82
Сергієнко Ю.І.	Формування концепції стратегічної платформи підприємства в системі економічної безпеки держави	84
Тимків О.-А.І.	Види загроз економічній безпеці підприємства	86
Тимчак Л.Т.	Антикризове фінансове управління	88
Хортюк В.В.	Антикризове управління як елемент економічної безпеки	90
Цепінь П.І.	Теоретичні основи управління кадровою безпекою на підприємстві	92
Чорній С.І.	Кібербезпека підприємства	94
Штангрет І.М.	Стратегія управління економічною безпекою підприємства	97
Якимишин О.М.	Стратегія розвитку підприємства в умовах нестабільності	99
Яняк Х.В.	Новий тип лідерства як невід'ємний компонент ефективного менеджменту в сучасних організаціях	102

РОЗДІЛ ІІІ. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ТА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ 104

Байло І.А.	Фінансова безпека України: стан та перспективи	104
Вагіль Л.М.	Ризики використання неприбуткових організацій в незаконних цілях	106
Гап'як С.С.	Реформа державної митної служби україни як запорука економічного розвитку та безпеки держави	109
Гірка О.Р.	Фінансова діагностика в системі антикризового управління підприємством	110

Годванюк Л.П.	Напрями розвитку фондового ринку України	113
Жеребецький О.Р.	Особливості кредитування малого та середнього бізнесу	115
Кархут М.І.	Економічна безпека публічних акціонерних товариств в умовах функціонування фондового ринку	117
Кісілевська М.А.	Фактори фінансової кризи в системі антикризового управління на підприємстві	119
Кос В.Р.	Огляд сучасних проблем захисту облікової інформації	121
Коць Д.В., Неліпа М.В.	Тіньова економіка: сутність, види та причини поширення	123
Мандзюк Т.В.	Перспективи розвитку особового страхування в Україні	125
Мисанюк О.П.	Проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України	127
Парій Т.М.	Недобросовісна конкуренція як загроза фінансово-економічній безпеці підприємств	129
Петрович Л.Р.	Контрольовані операції як об'єкт обліку та звітності	132
Пінькас А.О.	Фінансова безпека суб'єктів господарювання в сучасних умовах	134
Полторацька Д.В.	Brexit: примха чи необхідність?	136
Романюк Г.Р.	Аналіз економічної стійкості підприємства в сучасних умовах	138
Шутенко В.Ф.	Проблема тінізації економіки України	140
Федько І.А.	Економіка замкнутого циклу як альтернатива традиційній лінійній економіці	143

РОЗДІЛ І. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Адамська І.О.,
здобувач вищої освіти групи МН-11
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Хомів О.В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день негативні тенденції в соціальній сфері та накопичені соціальні проблеми створюють загрози національній безпеці та подальшому розвитку суспільства, які можуть стати причинами порушення рівноваги та стабільності. Тому актуальним є дослідження стану забезпечення соціальної безпеки в Україні з метою розробки превентивних заходів та недопущення загроз, які можуть дестабілізувати соціальну та інші сфери.

Соціальна безпека пов'язана із стійкістю соціально-політичної системи до несприятливих впливів, з її здатністю до суспільної інтеграції та адаптації до умов, що змінюються. До загроз національній безпеці України в зазначеному документі відносять: неефективність державної політики щодо підвищення трудових доходів громадян, подолання бідності та збалансування продуктивної зайнятості працездатного населення; кризу системи охорони здоров'я і соціального захисту населення; поширення наркоманії, алкоголізму, соціальних хвороб; загострення демографічної кризи; зниження можливостей здобуття якісної освіти представниками бідних прошарків суспільства; прояви моральної та духовної деградації суспільства. Важливим інструментом формування соціальної безпеки є дотримання соціальних стандартів якості та рівня життя. Держава повинна затвердити пріоритетними не мінімальні, а оптимальні соціальні стандарти, які мають забезпечити різним категоріям населення рівні соціальні можливості, перспективи горизонтальної і вертикальної мобільності та умови для саморозвитку [1, с. 30-32]. Важливим є підвищення ефективності державного та регіонального управління соціальною безпекою. Для ефективної реалізації визначених напрямів забезпечення соціальної безпеки виникає необхідність розробки досконалого механізму узгодження інтересів держави та регіонів, формування

системи пріоритетних інтересів держави з урахуванням регіональних особливостей [2, с. 170].

Особливе значення для діагностики стану соціальної безпеки має суб'єктивна оцінка громадян. Вона дає можливість побачити та відчути весь спектр проблем, які найбільш турбують людину, які спричиняють їй несприятливі відчуття, травмують її і не дають умов для нормального існування та підстав для розвитку. Статистичні оцінки соціального стану також дуже важливі. Вони дають змогу здійснювати аналіз у динаміці, проводити порівняння, відстежувати тенденції та бачити місце об'єкту аналізу в національній та міжнародній системі спостережень. Найкращим варіантом оцінки суспільних явищ є застосування сполучення соціологічної та статистичної інформації. Але несистемність проведення соціологічних обстежень населення країни обмежує можливості одночасного їх використання. В цьому плані особливу значущість відіграють якісні методи соціологічних досліджень, серед яких особливе місце займає метод експертних оцінок. Проведене експертне опитування дає можливість оцінити стан соціальної безпеки з урахуванням думок експертної спільноти – висококваліфікованих науковців, освітян, управлінців регіонального та державного рівнів. Для оцінки стану соціальної безпеки експертам було запропоновано шість варіантів відповідей за ступенем дії соціальних небезпек. Дуже небезпечний стан констатували 21%, як небезпечний – оцінили 57,1%, помірно небезпечний – 20%, важко відповісти на це запитання було 1,9% опитаним. А таких, хто вважає соціальний стан безпечним та цілком безпечним, серед експертів не було зовсім [3, с. 34-38].

Суспільство, де практично всі люди відчувають себе у небезпеці тривалий час, приречено на деформацію моральних та духовних цінностей, на відсутність перспектив для будь-якого розвитку (людського, соціального, економічного, екологічного), а також на процвітання негативних суспільних явищ (корупція, тінізація, деградація). Ретельне вивчення чинників, які впливають на соціальну безпеку обумовлює та розкриває можливості якісної діагностики з подальшим визначенням пріоритетів щодо мінімізації ризиків, небезпек та загроз соціальній безпеці.

---

1. *Гаращук О.В. Соціальна складова національної безпеки та сталого розвитку в умовах глобалізації. Економічний аналіз. 2017. Том 27. № 1. С. 28-34.*
2. *Баланда А. Л. Соціальна складова національної безпеки України. Демографія та соціальна економіка. 2006. № 1. С. 166-172.*
3. *Нашинець-Наумова А. Концептуальні підходи щодо забезпечення національної безпеки: інформаційно-правові та інституційні засади. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 1. С. 34-38.*

Андрусишин Д.С.,
здобувач вищої освіти групи ФБСС-11
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Волошин О.Р.,
канд. фіз.-мат. наук, доцент,
доцент кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішній справ

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку суспільства проблеми рівня і якості життя населення та фактори, що вимірюють їх динаміку, є дуже важливими. Від їхнього вирішення залежить політична і економічна стабільність у суспільстві, а також розвиток держави. Для вирішення цих проблем потрібно мати чітку політику, вироблену державою, зосереджуючи свою увагу безпосередньо на людині, її добробуті, психологічному та фізичному здоров'ї. На сьогодні дослідження рівня і якості життя населення в Україні є актуальним. Наша держава переживає складний період соціально-політичного та економічного розвитку, а також воєнний конфлікт на Сході, що поглиблює кризу в країні, поширює бідність, збільшує соціальне розшарування населення, що призвело до різкого незадоволення населенням своїм рівнем життя [1].

Рівень життя – це ступінь задоволення матеріальних, духовних і соціальних потреб населення. Рівень життя оцінює якість життя населення і служить критерієм під час вибору напрямів та пріоритетів економічної і соціальної політики держави [2]. Для аналізу й оцінки життєвого рівня населення використовують різні показники, такі як обсяг валового внутрішнього продукту, національного і реального доходу на душу населення, обсяг послуг на душу населення, середній рівень заробітної плати, забезпеченість житлом тощо. Окрім того, життєвий рівень населення країни характеризують показники середньої тривалості життя, народжуваності і смертності населення та інші [3].

У світовій практиці для характеристики рівня життя використовується такий інтегральний показник, як індекс людського розвитку, який включає три індикатори: національний або валовий внутрішній продукт на душу населення (ВВП), тривалість життя, рівень освіти населення.

За період з 1990 до 2018 року значення ІЛР України збільшилося з 0,705 до 0,750, тобто на 6,3%. Проте рівень життя, який вимірюється валовим національним доходом (ВНД) на душу населення України, скоротився приблизно на 25,6 відсотка в період між 1990 та 2018 рр.

Результати дослідження свідчать, що скорочення середнього класу, високий рівень неофіційної та нестабільної зайнятості, проблеми соціального захисту, еміграція кваліфікованих і молодих працівників і відчуття нерівності перед законом посилюють проблему в Україні та регіоні [4].

Для підвищення рівня та якості життя необхідним є підвищення заробітної плати та її індексація відповідно до ефективності праці. Для забезпечення умов гідної праці необхідним є: впровадження нормативно-правової бази, що стимулює розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності, розробка державних і галузевих програм, які забезпечують створення якісних та технологічних робочих місць для ефективної роботи, мотивація легальної зайнятості, забезпечення фінансування державних програм зайнятості випускників навчальних закладів, все більше впровадження гнучких форм зайнятості тощо. Для покращення медицини потрібно забезпечити раннє виявлення професійних захворювань, своєчасне ефективне лікування, реабілітація постраждалих. В межах освіти – удосконалити мережу навчальних закладів та підвищити якість освітніх послуг (комп'ютеризація навчальних закладів, розвиток освітніх програм, випуск кваліфікованих кадрів, які необхідні на ринку праці). Тому для ефективного підвищення рівня та якості життя населення України необхідно комплексно усувати проблеми в багатьох напрямках. На середньостроковий період державі необхідно сфокусуватись на вирішенні наступних найважливіших соціальних завдань [1]:

- забезпечити зростання доходів населення і зменшення їхньої диференціації на основі збільшення заробітної плати , підвищення частки оплати праці у валовому внутрішньому продукті;
- значно скоротити соціальну й економічну бідність, у першу чергу мінімізувати крайню бідність у місцях її найбільшої концентрації, зміцнити соціальну безпеку громадян, підданих ризику істотного погіршення матеріальної забезпеченості і настання бідності;
- створити для працездатного населення економічні умови, що дозволяють громадянам за рахунок власних доходів забезпечувати більш високий рівень соціального споживання, гідний рівень життя в літньому віці;
- створити умови для ефективної зайнятості населення, забезпечити баланс попиту та пропозиції на ринку праці, у тому числі на основі підвищення якості і конкурентоспроможності робочої сили, розвитку міграційних процесів.

Пріоритетними напрямками підвищення рівня життя населення є:

- створення дієвого ефективного механізму регулювання рівня та структури доходів населення (орієнтованого на забезпечення в їхній структурі найбільшої питомої ваги в оплаті праці та прибутку);

- постійний та збалансований розвиток галузей спеціалізації робочої сили, інтенсифікація господарства на основі впровадження інновацій, підвищення продуктивності праці;
- інтенсивний розвиток приватних підприємств;
- здійснення ефективних заходів щодо детінізації економіки.

1. *https://www.tneu.edu.ua/pdf/023.pdf*
2. *http://global-national.in.ua/archive/17-2017/119.pdf*
3. *http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/22869/1/43-296-300.pdf*
4. *https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/pressreleases/2019/ukraine-ranks-mid-table-in-undps-2019-human-development-report.html*

Бандерич Р.Р.,
здобувач вищої освіти групи ОО-11
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Волошин О.Р.,
к. фіз.-мат.н., доцент,
доцент кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМА БЕЗРОБІТТЯ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ

Безробіття є невід'ємною складовою ринкової економіки, одним із негативних наслідків самої природи ринку, результатом дії його головного закону – попиту і пропозиції. Усі країни світу прикладають багато зусиль для подолання даного явища, але жодній ще не вдалося ліквідувати його повністю. Тому безробіття є центральною соціальною проблемою сучасного суспільства. Загалом, феномен безробіття – найбільш гостра проблема, з якою стикається населення України. Причиною такого розповсюдженого явища є неефективність використання робочої сили у минулому і відсутність економічних умов, які б дали змогу людям застосовувати свої навички у продуктивній роботі за пристойну плату. Саме тому це явище являється як економічною, так і соціальною проблемою [1, с. 49]. Безробіття у нашій країні набуло масового характеру і складає реальну загрозу для державного та суспільного благополуччя.

Безробіття є макроекономічною проблемою, яку формують такі чинники:

– структурні зрушення в економіці, що призводять до масштабних змін у структурі й кількості попиту на робочу силу;

– зниження темпів економічного розвитку спричиняє зменшення кількості робочих місць, порушення збалансованості кількості працівників і кількості робочих місць;
– недостатній сукупний попит;
– інфляція викликає скорочення капітальних вкладень, зниження реальних доходів населення, що викликає збільшення пропозиції зі зменшенням попиту на робочу силу;
– співвідношення цін на фактори виробництва, яке веде до переважання працездатних технологій;
– сезонні коливання виробництва, що викликають зміни у попиті на робочу силу;
– науково-технічний прогрес, що збільшує диспропорції між попитом і пропозицією робочої сили [2, с. 107]. А це означає, що в міру розвитку технічного прогресу, відносна потреба в робочій силі зменшується.

Виникнення безробіття тягне за собою такі наслідки: посилення соціальної напруги; зростання кількості психічних захворювань; посилення соціальної диференціації; загострення криміногенної ситуації; падіння трудової активності; скорочення податкових надходжень; зменшення ВНП; падіння життєвого рівня населення; зростання витрат на допомогу безробітним. Попри всі негативні наслідки, безробіття має й позитивні свої сторони:
– підвищення соціальної цінності робочого місця;
– збільшення особистого вільного часу та свободи вибору місця роботи;
– зростання соціальної значимості й цінності праці;
– зростання конкуренції між працівниками;
– стимулювання підвищення інтенсивності і продуктивності праці;
– можливість для безробітного використати перерву в зайнятості для перенавчання, підвищення рівня освіти [3, с. 2].

Гострою на сьогодні є проблема високої частки безробітних з вищою освітою в Україні. Виникає питання про раціональність державної політики щодо фінансування навчання такої великої кількості місць для різних спеціальностей у системі вищої освіти. Останнім часом також постійно загострюється ситуація з зайнятістю молоді в Україні. Питома вага молоді у загальній кількості безробітних досягла 30%. Молодь становить окрему частину ринку праці і розвивається не так, як увесь ринок. З одного боку, вік сприяє високій мобільності, відкритості, сміливості у зміні та пошуку роботи. З іншого, молоді не вистачає відповідного досвіду, щоб бути конкурентоспроможними на ринку праці.

Основні шляхи вирішення проблем безробіття мають включати цілу низку заходів, зокрема:

– приведення законодавства України у відповідність до міжнародних норм і принципів;
– запровадження механізмів захисту внутрішнього ринку праці;
– реалізацію Державних та регіональних програм зайнятості;
– сприяння стабільній діяльності стратегічно важливих підприємств;
– зниження податків для підприємств за умови збереження робочих місць (для компенсування витрат на прийом нових працівників);
– забезпечення збереження ефективно функціонуючих робочих місць та створення нових;
– створення сприятливих умов для розвитку малого бізнесу та підприємницької діяльності безробітних – надання державою пільгових кредитів для виплати зарплати додатково зайнятим на виробництві, які за розміром будуть дорівнювати зарплаті;
– легалізацію тіньової зайнятості [4, с. 107].

1. *Лисюк О.С. Безробіття як соціально-економічна проблема населення України. Збірник наукових праць ВНАУ. 2012. №4(70). С. 48-53.*
2. *Семенова К. Д. Аналіз впливу економічної кризи на рівень безробіття в Україні. Вісник соціально-економічних досліджень. 2012. №1(44). С.106-111.*
3. *Горяча О. Б. Проблеми безробіття в Україні. Чернівці, БДФА. Nauka. URL: Zinet. info/ Інтелект-портал.*
4. *Мельничук Л. С. Основні проблеми зайнятості населення України. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво -Могилянська академія» Серія: Економіка. 2012. Т.189, № 177. С.105-108.*

Бец Б.Б.,
аспірант
Подільського державного аграрно-технічного університету

СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Досліджено та здійснено моніторинг сучасних тенденцій формування об'єднаних територіальних громад, а також ідентифіковано закономірності та особливості цього процесу, що являється основою розробки та обґрунтування стратегічних імперативів розвитку об'єднаних територіальних громад.

Висвітлено особливості формування ОТГ за окремими параметрами, що дозволяє ідентифікувати адміністративні області, у яких узагальнений показник ефективності найвищий, і визначити рейтингову оцінку їх сучасного стану з позицій ідентифікації найпрогресивніших. Це дозволить змоделювати перспективу формування спроможних громад для здійснення аналітичної оцінки їх ресурсного забезпечення та розробки напрямів ефективного

використання їх ресурсного потенціалу.

За допомогою низки фінансових показників, а також дієздатності та стійкості громади здійснено оцінку фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад.

Для розробки та обґрунтування стратегічних імперативів розвитку ОТГ доцільним вбачається здійснення моніторингу сучасних тенденцій їх формування, а також ідентифікація у цьому зв'язку закономірностей та особливостей цього процесу. На тлі поступової імплементації європейської практики щодо розвитку територіальних громад в Україні необхідності набуває якісна та кількісна оцінка трендів їх функціонування. Нагальність зазначеного пояснюється посиленням розуміння та сприйняття громадянами можливостей вибудовування сучасної суспільноорієнтованої платформи для соціально-економічного зростання громади, нарощування її ресурсного потенціалу, визначення стратегії ефективного функціонування тощо. Зазначене підкреслює гостроту та своєчасність питання пришвидшення розвитку ОТГ, їх повноцінного ресурсного забезпечення з метою реалізації локальних ініціатив місцевих громад.

Проблеми становлення та розвитку об'єднаних територіальних громад та децентралізації влади присвячено досить широке коло праць науковців: М. Баймуратова, О. Батанова, В. Кравченка, В. Мамонової, С. Саханенка, Ю. Шарова та ін.

Для завершення етапу формування спроможних територіальних громад на всій території країни посиленні інституційної та ресурсної спроможності громад, запровадження стратегічного планування розвитку ОТГ, розбудові інфраструктури громад необхідно промоніторити сучасні тенденції та розробити і обґрунтувати стратегічні імперативи розвитку об'єднаних територіальних громад.

Об'єднання територіальних громад детермінується добровільним бажанням мешканців спільно розширити можливості розвитку громади, ніж у разі їх іманентного функціонування. Зазначене уможливлює доступність та якість послуг на місцях для забезпечення високих стандартів проживання. Йдеться про освітні, медичні, культурні, адміністративні, комунальні, соціальні, публічні та інші види послуг. Можливість своєчасної ідентифікації існуючих локальних господарських та інших проблем територіальних громад сприяє конструктивності їх вирішення, обґрунтованості розробки проектів розвитку громад, участі у грантових державних та міжнародних програмах тощо.

Дослідження сучасного стану розвитку ОТГ дозволяють стверджувати про позитивні тенденції цього процесу. За результатами аналітичної оцінки встановлено, що характерні темпи міжмуніципальної консолідації визначають можливості належної реалізації ключових положень щодо стратегічного курсу України у напрямі наближення до європейських вимог. Слід зазначити, що моніторинг ключових

індикаторів оцінки динаміки формування ОТГ можливо здійснити лише за декілька років, з огляду на незначний період реформування суспільно-територіального устрою, а відтак і створення ОТГ як соціально-економічних одиниць.

Відтак, протягом 2015–2018 рр. кількість ОТГ в Україні зросла у 5,5 раза до рівня 876 од. у 490 районах, що вказує на щорічне пришвидшення цього процесу з позиції його кількісної та якісної оцінки. Слід зазначити, що детермінантою початку функціонування ОТГ є вибори керівних органів, які проведено у 806 ОТГ, що становить 92,0 % від загальної їх кількості. Згідно із затвердженими перспективними планами, передбачено об'єднання 8906 територіальних громад (82,5 % від загальної площі України (без урахування тимчасово окупованої території), тобто 77,6 % від загальної чисельності населення України), що забезпечить формування 1289 ОТГ [1, 3].

До складу об'єднаних територіальних громад увійшли понад 3,7 тис. територіальних громад базового рівня (міста, села, селища), або 33,9 % усіх територіальних громад в Україні [2]. На початку 2019 р. процес приєднання громад до ОТГ характеризується такими показниками: кількість ОТГ та міст обласного значення (МОЗ), до яких приєдналися територіальні громади, становить 105; кількість територіальних громад, що приєднуються до ОТГ та МОЗ – 183; кількість територіальних громад, що приєднуються до МОЗ – 51.

Відтак, найбільшу кількість ОТГ сформовано у Дніпропетровській (62, об'єдналися 191 територіальна громада), Черкаській (54, об'єдналися 200 територіальних громад) та Житомирській областях (53, об'єдналися 372 територіальні громади); найменшу – у Закарпатській (6, об'єдналися 20 територіальних громад), Луганській (9, об'єдналися 49 територіальних громад) та Донецькій областях (10, об'єдналися 62 територіальних громад). Слід зазначити, що сформовані ОТГ суттєво різняться за площею, чисельністю жителів і кількістю населених пунктів.

Чисельність жителів ОТГ становить у 2018 р. 9,0 млн осіб (25,5 % від загальної чисельності населення України), що у 6,4 раза більше, ніж у 2015 р. Найвища частка населення, що проживає в ОТГ, у Житомирській (65,1 %), Тернопільській (58,6 %), Хмельницькій (40,6 %) та Вінницькій (41,4 %) областях; найнижча – у Донецькій (3,2 %), Луганській (4,0 %) та Закарпатській (5,7 %) областях. Протягом досліджуваного періоду загальна кількість старост в ОТГ становить 2565 осіб, з них обраних – 788 осіб. Якщо аналізувати відсоткове співвідношення у розрізі трьох індикаторів (жителі ОТГ та МОЗ, до яких приєдналися територіальні громади; жителі МОЗ без об'єднання; жителі територіальних громад, що не об'єдналися (без МОЗ)), то переважаючу частку займають жителі МОЗ без об'єднання, а саме – 43 % .

Слід зазначити, що найвагоміша частка жителів ОТГ та МОЗ, до

яких приєдналися територіальні громади, у Житомирській (67,7 %) та Тернопільській (59,0 %) областях, найнижча – у Закарпатській (5,7 %) та Кіровоградській (14,8 %) областях. Щодо жителів МОЗ без об'єднання, то показник домінує у Донецькій (73,5 %), Дніпропетровській (71,6 %) та Харківській (66,2 %) областях, найнижчий – у Тернопільській та Вінницькій областях (4,5 та 7,3 % відповідно). Жителів тих територіальних громад, що не об'єдналися (без МОЗ), найвища частка у Закарпатській (73,3 %) та Рівненській (51,3 %) областях, найнижча – у Дніпропетровській та Донецькій областях (по 10,0 %).

Середня кількість територіальних громад, що об'єдналися в одну ОТГ, у середньому протягом досліджуваного періоду становить 4,6 од. (від 5,1 од. – у 2015 р. до 3,9 од. у 2018 р.). Середня чисельність населення однієї ОТГ протягом 2015–2018 рр. збільшилася на 79,4 % до рівня 15780 осіб у звітному році (усереднений показник протягом за чотири роки становить 10289 осіб). Стрімке зростання у 2018 р., порівняно із попередніми роками, відбулося за рахунок приєднання територіальних громад до міст обласного значення.

Щодо моніторингу об'єднання громад у межах районів, то слід відзначити поступове нарощування кількості районів, де відсоток покриття наближається до максимальної позначки. На початку 2019 р. мала місце така тенденція: 18 районів (3,7 %), де 100 % території покрито ОТГ; 145 районів (29,7 %), де в межах 50–99 % території покрито ОТГ; 206 районів (42 %), де 1–49 % території покрито ОТГ; 96 районів (19,6 %), де не утворено жодної ОТГ (без урахування 25 районів тимчасово окупованих територій).

Отже, окреслені дані свідчать про ефективний кількісний та якісний розвиток об'єднаних територіальних громад в Україні. Результати виконання бюджетів віддзеркалюють загальний соціально-економічний стан відповідної території, що дозволяє оцінити можливості та потенціал конкурентного розвитку громади в цілому. Достатнє ресурсне забезпечення є основою для оцінки спроможності ОТГ надавати якісні послуги своїм мешканцям, розробляти та реалізовувати соціальні та інфраструктурні проекти, створювати умови для поширення підприємницької ініціативи, формування привабливого інвестиційного бізнес-середовища та іміджу території.

---

1. *Децентралізація в Україні. URL: http://decentralization.gov.ua/gromada.*
2. *Децентралізація : коротко про головне. URL: http://cost.ua/news/698-detsentralizatsiya-korotko-pro-holovne.*
3. *Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування. URL: file:///C:/Documents%20and%20Settings/admin/%D0%A0%D0%B%D0%B1%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%B9%20%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB/10.01.2019.pdf.*
4. *Фінансова децентралізація : експерти розповіли про результати 2018 року та перспективи 2019. URL: https://decentralization.gov.ua/news/10670.*

5. *Формування об'єднаних територіальних громад : стан, проблемні питання та шляхи їх вирішення. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/terutor_gromad-86ead.pdf*

Бєлали Н. С.,
здобувач вищої освіти групи МТЗ-61
факультету технології зерна і зернового бізнесу
Одеської національної академії харчових технологій
Науковий керівник:
Басюркіна Н. Й.,
д.е.н., доцент,
завідувач кафедри управління бізнесом
Одеської національної академії харчових технологій

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ХЛІБОПЕЧЕННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Економіка України залишається несприйнятливою до науково-технічних нововведень через низький рівень розвитку виробничої бази промисловості та слабке фінансування державою науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок. Саме тому власники хлібопекарських підприємств все більше надають перевагу міні-пекарням, що дозволяє отримувати якісну та свіжу продукцію кожного дня [1, 2].

Стратегічні напрями розвитку хлібопечення пов'язані з:

- технологічним оновленням підприємств через заміну обладнання, впровадженням автоматизації хлібопекарського виробництва;
- збільшенням асортименту продукції з метою збільшення прибутку хлібопекарської галузі;
- досягненням вищого рівня ефективності виробництва завдяки зниженню матеріало- і енергоомісткості продукції;
- створенням і впровадженням новітніх технологій [1].

Нами запропоновано такі напрями інноваційного розвитку хлібопечення:

- відкриття великої кількості міні-пекарень і створення висококонкурентного середовища, що сприятиме підвищенню якості і зниженню цін на хліб;
- випуск великого асортименту хлібобулочної продукції, який змінюється за сезонами;
- постійне оновлення асортименту випускаємої продукції;
- здешевлення хлібобулочної продукції та її доступність для населення;
- збереження високих споживчих якостей хлібобулочної продукції.

На основі аналізу ринку хлібопечення нами обгрунтовано проект інноваційної університетської міні-пекарні в м. Одеса:

– концепція полягає у випічці свіжого хліба за унікальними рецептурами, створення домашньої атмосфери студентами закладу вищої освіти;
– цільовою аудиторією пекарні є студенти і співробітники закладу вищої освіти, мешканці сусідніх багатоповерхівок і люди, які стежать за своїм здоров'ям і віддають перевагу хлібу без штучних добавок;
– основна конкурентна перевага пекарні полягає у вигідному місці розташування, що охоплює новий мікрорайон, а саме два житлові квартали з населенням близько 30 000 осіб;
– асортимент пекарні на першому етапі містить чотири типи хлібу, – здобний, запашний, природній і оздоровчий, вагою від 100 до 500 грамів;
– обладнання пекарні підібрано з перспективою подальшого розширення асортименту, виробництва нових видів хлібу, здобних булочок, круассанів, кексів, печива і т.п.

Переваги розробленого проекту інноваційної пекарні такі:
– принципово новий формат;
– можливість реалізації творчої та перспективної молоді;
– створення нових робочих місць;
– виробництво екологічної упаковки;
– економія електроенергії.

Нами доведено інвестиційну привабливість розробленого проекту з урахуванням подальшого розвитку і поширення в обласних центрах України. Його реалізація коштуватиме 219 млн грн, а окупиться він за 3 роки [3].

В результаті, зважаючи на кризовий стан українського ринку хлібобулочних виробів, доцільно пропонувати ідею переформування великих, але низькорентабельних хлібозаводів, на високопродуктивні та перспективні міні-пекарні на просторах всієї країни, які спрямовані на інноваційний розвиток галузі, досягнення європейських стандартів якості та забезпечення населення України якісною смачною дешевою хлібобулочною продукцією.

---

1. *Басюркіна Н.Й. Інноваційні технології управління хлібопекарськими підприємствами України. Економічні інновації. 2018. Вип. № 3 (68). С. 20-31.*
2. *Укрхлібпром. Підсумки роботи підприємств хлібопекарської галузі. URL : http://ukrhlibprom.org.ua/ua/ novini/28_sichnja_2019_roku.ntml.*
3. *Методичні вказівки до виконання і оформлення кваліфікаційної роботи магістра напряму підготовки 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за освітньою програмою «Економіка підприємства», «Управління бізнесом», «Міжнародна торгівля» та «Міжнародна торгівля зерном» денної та заочної форми навчання / Укл. Н.Й. Басюркіна, Т.В. Свистун. Одеса : ОНАХТ, 2016. 40 с.*

Василик А.І.
здобувач вищої освіти групи ФБСС-11
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Руда О.І.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

ЧИННИКИ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Проблема забезпечення бюджетної безпеки залишається актуальною протягом всіх років незалежності України. Особливо гостро постала ця проблема в період загострення агресії з боку РФ, так як різко скоротилися надходження до державного бюджету внаслідок торговельно-економічної війни проти України та недонадходження податків від підприємств на непідконтрольних територіях. Відповідно зросли видатки з державного бюджету на оборонний комплекс, відновлення інфраструктури та виплати переселенцям. В ситуації незбалансованості бюджету органам державної влади не можливо максимально ефективно виконувати покладені на них функції, зокрема забезпечення національної безпеки і оборони, державного управління та міжнародної діяльності, фінансування науки, освіти, культури та охорони здоров'я, підтримку і захист національних виробників, стимулювання наукомістких галузей економіки, виконання функцій соціального захисту, реалізації інвестиційної та екологічної політики.

Можемо констатувати, що бюджетна безпека – це базова складова усієї системи безпеки держави, відмова в забезпеченні якої призведе до позбавлення коштів щодо організації та функціонування системи забезпечення безпеки держави у цілому.

На бюджетну безпеку здійснюють вплив ряд чинників. На думку О.І. Барановського, чинниками впливу на бюджетну безпеку держави є [1]:

- величина державного бюджету;
- ступінь збалансованості бюджету;
- наявний рівень оподаткування та його сталість упродовж певного часу;
- стан бюджетів провідних країн світу;
- чинна в країні бюджетна система (взаємозв'язок і взаємозалежність різних видів бюджетів);
- чинна правова база, професіоналізм і ретельність розроблення й процедура затвердження бюджету;
- масштаби бюджетного фінансування;
- вибір певної бюджетної класифікації;

– наявність/відсутність бюджетних резервів;
– досконалість системи бюджетного обліку;
– своєчасність прийняття бюджету;
– кількість податкових пільг;
– рівень девальвації національної валюти;
– бюджетна дисципліна;
– наявність/відсутність бюджетних криз.

На нашу думку, найвагомішим чинником, який становить загрозу бюджетній безпеці є незбалансованість державного бюджету й щорічне зростання дефіциту. Із суми дефіцитів державного бюджету утворюється державний борг. Згідно Бюджетного кодексу України, державний борг – це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державних запозичень [2]. Зростання обсягу платежів з обслуговування та погашення державного боргу негативно впливає на бюджетну безпеку.

Для оцінки впливу державного боргу на бюджетну безпеку держави використовують такий чинник (індикатор), як відношення загального обсягу державного боргу до номінального обсягу ВВП. Відповідно до статті 18 Бюджетного кодексу порогове значення цього індикатора встановлено на рівні 60%. За даними Мінфіну протягом 2014 – 2018 рр. мало місце перевищення порогового значення цього показника. Так відношення загального обсягу державного боргу до ВВП у 2014 р. склало 70,2%; у 2015 р. – 79,4%, у 2016 р. – 81,0%), у 2017 р. – 71,8%, у 2018 р. – 60,9%, [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що одним із шляхів збалансування державного бюджету, а, отже, забезпечення ефективної системи бюджетної безпеки держави, є раціональне управління державним боргом з метою утримання його рівня в безпечних межах.

1. *Барановський О.І. Сутність і чинники бюджетної безпеки. Економіка і регіон. 2016. № 2 (57). С. 20-29.*
2. *Бюджетний кодекс України: Кодекс від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17*
3. *Державний борг України. Мінфін: веб-сайт. URL: https:// index. minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/*

Войтович Л.М.,
здобувач вищої освіти групи МН-12
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Галайко Н.В.,
старший викладач кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

«ТІНІЗАЦІЯ» ЕКОНОМІКИ ЯК ОДНА З ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ КРАЇНИ

Тіньова економіка – це складне соціально-економічне явище, що є сукупністю неконтрольованих і нерегульованих як протиправних, так і законних, але аморальних економічних відносин між суб'єктами економічної діяльності з приводу отримання прибутку шляхом приховування доходів й ухилення від сплати податків.

Тіньова економіка має три складові: неформальну, приховану і підпільну (кримінальну) економіку. Неформальну економіку утворюють нерегламентовані виробництво товарів і надання послуг; прихована економіка – це легальне виробництво та продаж не облікованих товарів і послуг; підпільна (кримінальна) економіка – заборонені види діяльності (корупція, наркоторгівля тощо). Тіньова економіка існує у будь-яких економічних системах. За непрямими оцінками в тіньовому секторі економіки світу створюється понад 9 трлн. дол. доданої вартості, що становить понад 20% ВВП світової економіки. Тіньовий сектор постійно поширює зв'язки з легальним сектором економіки, негативно впливає на всі аспекти суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну та гуманітарну сфери, міжнародні відносини з іншими країнами [1, с.29].

Згідно з проведеними оцінками експертів, щодо визначення масштабів «тінізації» економіки в Україні, можемо спостерігати, що у різні періоди часу відбувається коливання темпів поширення тіньової економіки. Відповідно до розрахунків Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, обсяг тіньової економіки в країні протягом 2010–2016 років зменшився з 38 % до 35 % від обсягу офіційного ВВП. Також слід зазначити, що рівень тіньової економіки у 2018 році склав 47,2% від загального обсягу ВВП та 46,8% у 2017 році. За регіонами рівень тіньової економіки у 2018 році розподілився таким чином: Південь – 44,7% , Захід: – 47,6%, Схід – 46,1%, Північ/Центр – 45,9%, м. Київ – 45,7%. Порівнюючи з 2017 роком можемо спостерігати, що за всіма регіонами спостерігається зростання рівня тіньової економіки в середньому на 1,5% за винятком Півночі та Центру, де спостерігається значне скорочення аж на 4,3%. Найбільш тінізованими секторами економіки є роздрібна торгівля та будівництво, де масштаби тіньової

економіки перевищують 50%, хоча, на відміну від інших секторів, саме тут у 2018 р. відбулося зниження рівня тіньової економіки у порівнянні з 2017 р. [2].

Як бачимо, що для України на сучасному етапі її розвитку масштаби тіньової економіки виступають суттєвою загрозою національним інтересам країни й національній безпеці в цілому. Існування масштабного тіньового сектора економіки України значною мірою обумовлено неефективністю державних важелів регулювання економічних процесів, недоліками економічної і правової політики [3, с. 177]. Якщо говорити про розвинуті країни світу, то обсяги їх тіньового сектору тримаються на рівні, що не має суттєвого впливу на соціально-економічні процеси у суспільстві (5–12% ВВП). При розмірах тіньового сектору у 30% ВВП настає критична межа, перевищення якої свідчить про функціонування у країні відтворювальної системи тіньових економічних відносин. За твердженням експертів МВФ, питома вага тіньової економіки підвищується на ранніх етапах переходу до ринку, однак потім починає знижуватися з прогресом реформ та скороченням корупції в органах державної влади. За підрахунками фахівців, до 50% фінансового капіталу в Україні має «тіньове» походження, а неофіційний внутрішній валютний обіг (поза банками) становить близько 10 млрд. дол. США [3, с. 177].

Аналізуючи політику держави стосовно зниження рівня тіньової економіки в Україні, необхідно зазначити, що вона має фрагментальне спрямування. Більшість рішень стосовно детінізації, «відмивання» брудних грошей ухвалюються під тиском міжнародних фінансових центрів, що, по-перше, не завжди відповідає реальному стану, а по-друге, інтересам вітчизняної економіки і держави. Тому необхідно розробляти власну методологію вирішення проблеми зменшення масштабів тіньової економіки, серед ключових напрямів можна виділити:

- ідентифікація оптимального рівня тіньової економіки та його зниження спочатку до 30% ВВП, що відповідає граничному рівню;
- розробка та реалізація підходів до боротьби з ухиленням від сплати податків;
- зниження загального рівня оподаткування та спрощення податкового законодавства;
- формування сприятливого інвестиційного клімату;
- формування та реалізація програми детінізації економіки;
- активізація державної політики у напрямі стимулювання попиту на продукцію вітчизняного виробництва;
- удосконалення механізмів захисту прав приватної власності;
- забезпечення дієвої системи мотивації та стимулювання суб’єктів господарювання до роботи у легальному секторі економіки;
- проведення комплексних заходів щодо боротьби із корупцією.

1. *Борщук Є., Ліпенцев А., Заверуха М. Теоретико-прикладні основи детінізації економіки України. Збірник наукових праць «Ефективність державного управління». Вип. 43. 2015. С. 29-35.*
2. *Рівень тіньової економіки в Україні становить 47,2% від ВВП. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2797596-riven-tinovoi-ekonomiki-v-ukraini-stanovit-majze-polovinu-vid-vvp.html*
3. *Борщук Є., Приймак В. Системність процесів детінізації національної економіки. Збірник наукових праць «Ефективність державного управління». Вип. 50. Ч.2. 2017. С. 176-181.*

Клисяк М.Д.,
факультет економіки моря
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
Науковий керівник
Єфімова Г. В.,
д.е.н., професор НУК,
завідувач кафедри економічної політики та безпеки
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

Проблема економічної безпеки регіонів завжди залишалась актуальною. Існує велика кількість ризиків та загроз, які стають все складнішими. На жаль, Закон «Про національну безпеку України» та поточна стратегія національної безпеки України мають прогалини і не дають повної можливості вирішення проблем економічної безпеки регіонів, а для їх розв'язання треба залучати нових спеціалістів.

В цій науковій галузі працюють багато вчених, зокрема Ковальська Л. Л., Шлемко В. Т., Дж. Кеннан, Х. Моргентау Т. Аллісон, Х. Маул, Г. Тостер.

Інтереси регіону полягають у стабільному відтворенні та збільшенні економічного, соціального та демографічного потенціалів. Якщо ці процеси порушуються, регіон переживає соціально-економічні потрясіння і рано чи пізно переходить до розряду депресивних регіонів. У такій ситуації йому досить складно вийти із цього стану самостійно, і тоді виникає потреба в державній або міжнародній підтримці.

Характеризуючи поняття «економічна безпека регіону», хотілося б підкреслити, що ключовими моментами під час визначення цієї категорії є економічна незалежність, стабільність і стійкість регіональної економіки, а також спроможність регіону до саморозвитку та прогресу [7].

Особливу роль у формуванні економічної безпеки регіону відіграють чинники, які визначають його специфіку, а саме:

– географічне положення регіону (широта займаних територій, розташування всередині країни, з виходом до моря або поблизу державних кордонів);
– галузі господарчої спеціалізації регіону (промисловість, лісове господарство, сільське господарство, енергетика, туризм і т. п.);
– транзитивність території (наявність авіаційних, морських, автомобільних, залізничних та трубопровідних шляхів сполучення);
– соціально-економічні зв'язки між регіонами (орієнтація регіону на внутрішній або зовнішній ринок, зв'язки з основними ринками збуту, залучення інвестицій);
– природничо-ресурсний потенціал (родовища газу, нафти, золота, алмазів і т. д., забезпеченість ресурсами для бюджетоутворюючих галузей, сприятливі та несприятливі кліматичні умови);
– рекреаційний потенціал (заповідні зони, наявність об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО);
– стан навколишнього середовища;
– демографічний чинник (відтворення населення, середня тривалість життя, етнографічні групи, стан здоров'я населення, рівень доходів населення по відношенню до прожиткового мінімум, міграційні процеси);
– рівень державної підтримки регіону. Ураховуючи все вищевказане, можна зробити висновок, що специфіка регіону здійснює безпосередній вплив на його економічну безпеку [6].

Ключовими ризиками економічній безпеці слід визначити [4]:
– критичне гальмування економічного розвитку України та погіршення основних макроекономічних показників;
– згортання промислового виробництва;
– зниження економічної активності, насамперед інвестиційної;
– погіршення добробуту населення (домогосподарств) та зростання рівня безробіття;
– посилення боргового тиску, насамперед, у державному секторі.

Стан економічної безпеки оцінюється об'єктивною системою параметрів, критеріїв та індикаторів, що визначають порогові значення функціонування економічної системи. За межами цих значень система втрачає здатність до динамічного розвитку, конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках, стає об'єктом експансії транснаціональних корпорацій, страждає від внутрішнього і зовнішнього пограбування національного багатства країни, корупції [7].

Проаналізувавши думку різних науковців можемо сформувати основні чинники забезпечення економічної безпеки регіону:
1. Стабільність світової фінансової системи.
2. Збереження кожної країни своїх територій (заборона експансії).

3. Зменшення загроз та ризиків.
4. Достатня кількість ресурсів.
5. Ефективне державне регулювання економіки.

Такі чинники дадуть можливість регіонам стати конкурентоспроможними з високим рівнем економічної безпеки та економіки в цілому.

1. *Гбур З.В. Економічна безпека України в сучасних умовах. Журнал «Інвестиції: практика та досвід». 2018. № 2. С. 97–101.*
2. *Жихор О.Б. Економічна безпека: підруч. для студ. ВНЗ. за ред. дра екон. наук, проф. О.Б. Жихор, дра екон. наук, проф. О.І. Барановського; Унт банк. справи Нац. банку України. К.: УБС НБУ, 2015. 467 с.*
3. *Попадинець Н.М. Основні чинники забезпечення економічної безпеки України. Економіка та управління національним господарством. 2016. Вип. 2 (118). С. 20-23.*
4. *Ризики і загрози економічній безпеці України у 2015 – 2016 рр. та механізми їх мінімізації. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/ruzuku_zagrozu1"ba" b4e.pdf.*
5. *Петренко К.В., Микитюк О.П., Кравченко Т.В. Системоутворюючі чинники економічної безпеки. Науковий вісник гуманітарного університету. 2017. С. 80-83. URL: http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/27-1-2017/20.pdf*
6. *Зименкова Е.Н., Ячменева В.М. Экономическая безопасность: региональный аспект. Проблемы материальной культуры. Экономические науки. URL : http://dspace.nbuv.gov.ua/bi/123456789/93802/05-Zimenkova.pdf?sequence=1.*
7. *Овчаренко, О.В. Теоретичні аспекти дослідження економічної безпеки регіону як складника національної економічної безпеки. Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Голов. ред. М.М. Палінчак. Ужгород, 2019. Вип. 24, Ч.3. С.17-22.*

Кісіль А-Н.Р.,
здобувач вищої освіти групи МН-31
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Михаліцька Н.Я.,
к. держ.управл., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

ІНВЕСТИЦІЇ В ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК ГАРАНТІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Сучасні реалії є такими, що розвиток людського капіталу набуває все більше значення в світі. Однією із важливих проблем є якість інвестування людського капіталу в Україні для розвитку особи в професійній та інтелектуальній сфері, змозі кожної людини забезпечити

гідні умови життя, підвищення вирішальної ролі людини в економічній системі та національній безпеці.

Поєднання освіти з наукою, виробництва з охороною здоров'я в умовах стрімкого розвитку науково-технічного прогресу сприяє підготовці конкурентоспроможного людського капіталу для інноваційного розвитку держави, самореалізації особистості, впровадженню розширеного відтворення високопродуктивної робочої сили.

Дослідження процесу формування та інвестування людського капіталу в інтенсивному розвитку суспільства набуває пріоритетного значення, як інструментарій інтелектуальної та управлінської праці, індикатор якості життя та головний фактор формування та розвитку інноваційної економіки та економіки знань.

Інвестиції в людський капітал є витрати на розвиток людини, які сприяють професійному і інтелектуальному розвитку. Є три найголовніші види інвестицій людського капіталу: по перше - це якісна масова освіта, по друге – це охорона здоров'я і по-третє - це інфраструктура добробуту, включаючи робочі місця високооплачувані та адміністративні послуги.

Серед усіх видів інвестицій одним з найбільш важливих є вкладення в здоров'я і освіту. Здоров'я населення визначальний чинник розвитку економіки країни, а освіта впливає на 60% на рівень доходу людини, а отже має незаперечний вплив на якість життя населення.

На сферу освіти Державним бюджетом України було виділено у 2019 році 254 млрд. грн. (6,4% ВВП), що не відповідає закону «Про освіту» не менше ніж 7% ВВП (рис.1). Держава розглядає витрати на освіту як елемент соціальної політики, а не інвестиції в людський капітал.

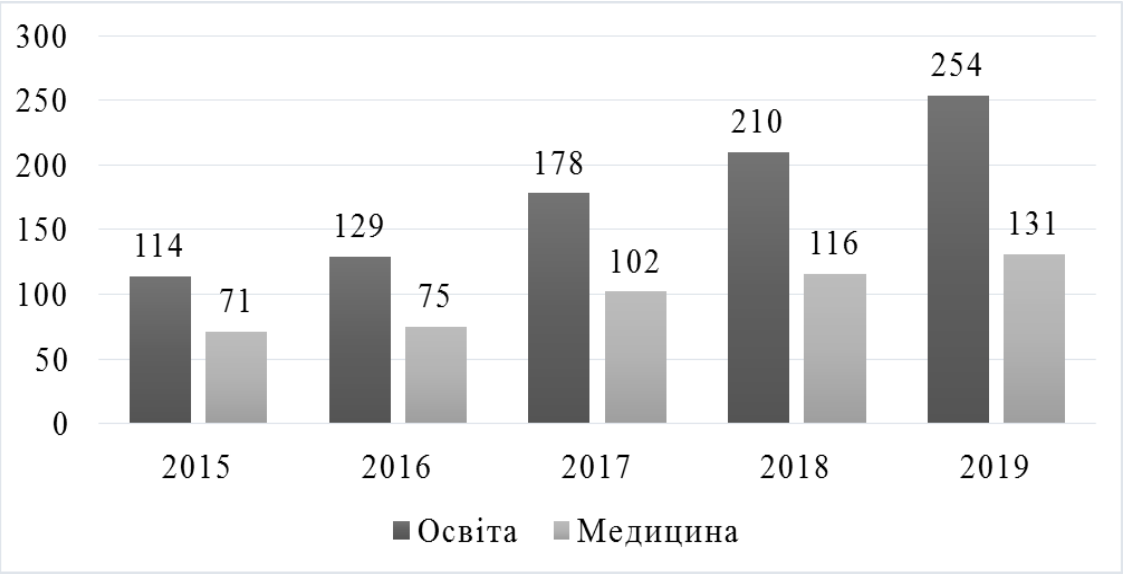

Рис. 1. Бюджет України, млрд. грн [1]

У середньому до 86% усіх смертних випадків в Україні припадає на хвороби системи кровообігу, новоутворення, зовнішні причини смерті, хвороби органів травлення і органів дихання. За даними офіційної статистики 70% смертей спричинені серцево-судинними захворюваннями [2] і посідає перше місце в Європі.

Також запорукою успіху є залучення науковців в економічну систему. Збільшення видатків на науку у розвинутих країнах дозволяє на 80%-90% зрости ВВП. В Україні наукоємність ВВП скоротилася у 4 рази та у 2015р. становила 0,55%. У 2017р. цей показник став найнищим та склав 0,45%, а за рахунок коштів державного бюджету 0,16% (рис.2). Україна має чи не найнищий показник витрат на одного науковця не лише серед європейських держав, а серед африканських.

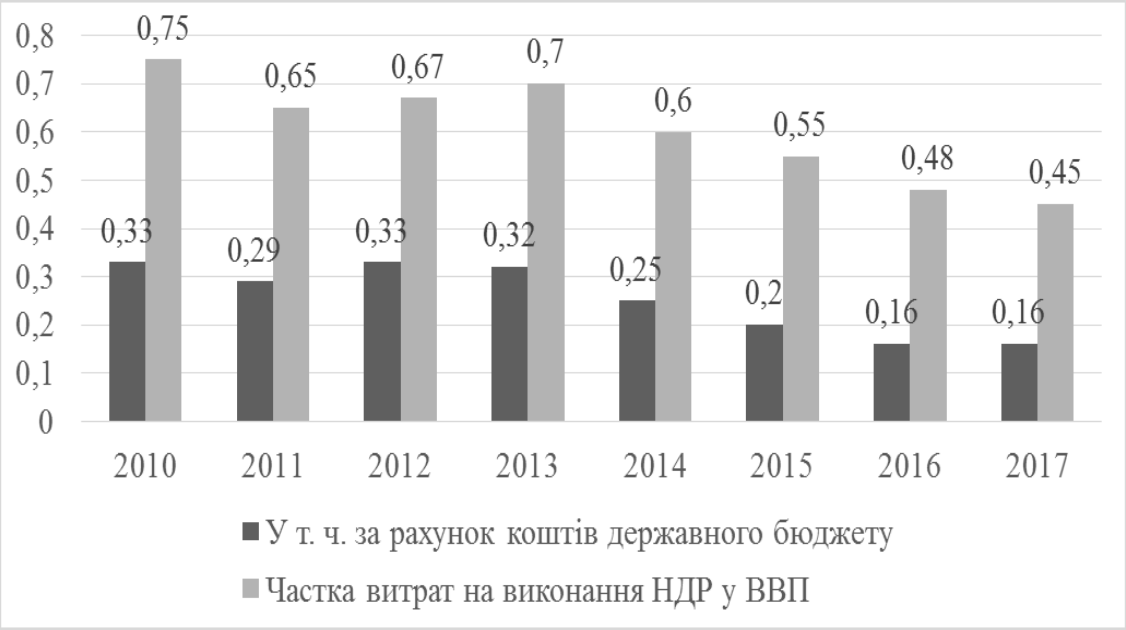

Рис. 2. Частка витрат на виконання НДР у ВВП, % [3]

Зменшення державного споживання призводить до скорочення внутрішнього попиту і впливає на життя громадян збільшуючи нерівність у доступі до медичних, освітніх і соціальних послуг.

Отже, пріоритети витратної частини бюджету не відповідають інтересам розвитку людського капіталу. Зниження рівня і якості життя більшості груп населення може заблокувати професійно-особистісний розвиток фахівців, які володіють потужним інтелектуальним потенціалом, знаннями, навичками та компетенціями. Для економічного зростання та зміцнення національної безпеки необхідно запровадити адекватні норми витрат на освіту, сприяти відродженню системи професійно-технічної освіти, модернізувати заклади вищої освіти, осучаснити стипендії та рівень заробітної плати освітян.

---

1. *Бюджет України. URL : http://cost.ua/budget/expenditure/*

2. *Коваленко В. У протидії серцево-судинним захворюванням пріоритет має надаватися профілактиці. Голос України. 2017. URL: http://www.golos.com.ua/article/284458*
3. *Державна служба статистики України (експрес-випуск). URL : http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2018/05/73.pdf*

Коржаневська Л. В.,
здобувач вищої освіти групи МН-11
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Галайко Н.В.,
старший викладач кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

ЗЛОЧИННІСТЬ ЯК ЗАГРОЗА БЕЗПЕЦІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Економічна безпека дозволяє зберігати стійкість до зовнішніх та внутрішніх загроз, характеризує здатність національної економіки до розширеного самовідтворення для задоволення потреб громадян, суспільства і держави на якомусь визначеному рівні. Економічна безпека є складним і багатоплановим суспільним явищем, що характеризується різними сутнісними ознаками та формами прояву [1]. Забезпечення економічної безпеки – це гарантія незалежності країни, умова стабільності і ефективної життєдіяльності суспільства, досягнення успіху. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015, визнала забезпечення економічної безпеки одним з основних напрямів державної політики України [2]. У ній справедливо зазначено, що економічна безпека може бути досягнута лише у поєднанні розвитку внутрішньо- й зовнішньоекономічних відносин і системної протидії організованій економічній злочинності й «тінізації» економіки. У зв'язку з цим протидія економічній злочинності залишається не лише одним із пріоритетних завдань правоохоронних органів, а й базою забезпечення національної безпеки України [3, с. 109].

Економічна злочинність – це потужний негативний фактор, що підриває економічну і, як наслідок, національну безпеку. Зазначимо, що економічна злочинність відображає реальний стан економіки: чим гірший стан другої, тим масштабніша перша. В Україні кожні два роки, починаючи з 2009 року, проводиться дослідження економічних злочинів та шахрайства, що дозволить спостерігати за тенденціями стосовно найбільш поширених видів економічних злочинів та шахрайства і їх впливом на українські організації.

За результатами дослідження 2018 року, 48% українських організацій постраждали від випадків економічних злочинів та шахрайства протягом останніх двох років, порівняно з 43% у 2016 році.

До п’ятірки найбільш поширених видів економічних злочинів та шахрайства також входять: незаконне привласнення майна, шахрайство у сфері закупівель, шахрайство у сфері управління персоналом та кіберзлочини (рис. 1).

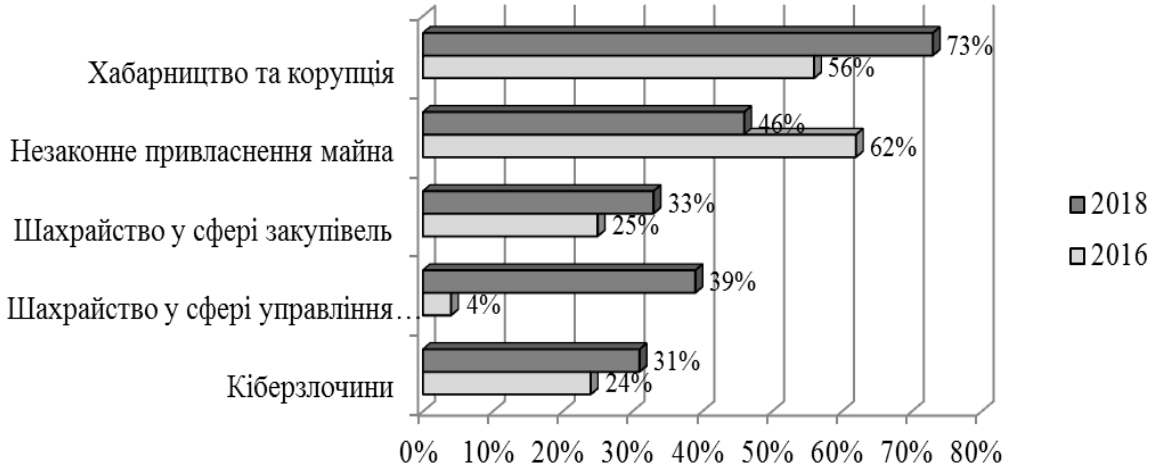

Рис. 1. Топ п’ять видів економічних злочинів

Рівень хабарництва та корупції в українських організаціях виріс із 56% у 2016 році до 73% у 2018 році. У світі, лише 25% респондентів відповіли, що їхні організації стикалися з випадками хабарництва та корупції, що майже втричі менше порівняно з українськими організаціями. Показник випадків незаконного привласнення майна, беззмінний лідер у цій категорії, навпаки зменшився з 62% у 2016 році до 46% у 2018 році. Падіння показника цього виду економічного злочину може бути наслідком посилення контролів в українських організаціях та збільшення інвестицій у засоби для запобігання йому, які починають демонструвати свою ефективність. Результати опитування за 2018 рік показали, що 33% організацій в Україні стикалася з шахрайством у сфері закупівель, що на 11% більше, ніж в організаціях у світі. Шахрайство у сфері управління персоналом розділило третє та четверте місце серед видів шахрайства в українських організаціях, порівняно з восьмим місцем в організаціях у світі. Кількість кіберзлочинів, яких зазнають організації неухильно зростає з року в рік і цей вид економічного злочину несе високий ризик як для організацій комерційного, так і державного сектору. Результати опитування за 2018 рік свідчать про зростання числа кіберзлочинів проти організацій в Україні на 7%, порівняно з 2016 роком. Розвиток технологій призвів до виникнення ряду нових загроз для організацій, серед яких: шкідливе програмне забезпечення, фішинг, сканування мережі та атаки методом підбору паролю. А оскільки 16% українських респондентів переконані у вірогідності того, що їхня організація постраждає від кіберзлочинів у наступні два роки, організаціям в Україні слід приділити максимальну увагу цьому виду економічних злочинів [4].

Отже, як можемо бачити, зростає кількість економічних злочинів, а це в свою чергу веде до збільшення збитків, яких вони здатні завдати економіці. Тому забезпечення економічної безпеки України, крім іншого, передбачає вирішення проблем боротьби з економічною злочинностю за допомогою формування нової політики забезпечення безпеки країни. Поліпшення ситуації з економічною злочинністю вимагають цілого комплексу заходів державно-правового, економічного, управлінського та іншого характеру.

1. *Акімова Л. М. Сутнісна характеристика основних загроз в економічній безпеці держави. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2016. № 10. URL: http://www.dy.nayka.com.ua.*
2. *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: указ Президента України від 26.05.2015 № 287/2015. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015.*
3. *Юртаєва К. В. Сучасні тенденції економічної злочинності в Україні. Вісник кримінологічної асоціації України. 2018. № 2(19). С. 109-119.*
4. *Всесвітнє дослідження економічних злочинів та шахрайства 2018 року: результати опитування українських організацій. URL: https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/economic-crime-survey.html*

Кравчук О.В.,
здобувач вищої освіти групи ОО-31
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Столяренко О.О.
старший викладач кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

У сучасних економічних умовах, політичних змінах та за наявного воєнного конфлікту на Сході Україні, одним з найважливіших завдань державної політики стає покращення якості життя громадян. Якість життя населення є головним критерієм оцінки добробуту суспільства.

Серед закордонних науковців значну увагу питанню якості життя та її оцінці приділяли Адам Сміт, Уїльям Петті, Давід Рікардо, Карл Маркс, Альфред Маршалл, Вільфредо Парето, Дж. Кеннеді, Л. Джонсон. Вони розглядали якість життя через призму економічних категорій, добробуту населення, залежностей між доходами й витратами населення. Особливо варто відзначити праці Алвін Тоффлера, який виділяє економічний, екологічний та психологічний аспекти якості життя.

Таблиця 1.

Етимологія «якості життя»

І. Кант	Вище благо, яке представляє собою єдність чесноти і благополуччя.
К. Маркс	Несамостійна категорія, розглянута в прямій залежності з образом, стандартом і стилем життя.
Дж. К. Гелбрейт	Суспільні блага, що даються особистості із зростанням інтелектуальних потреб.
Дж. Форрестер	Ступінь задоволення матеріальних і духовних потреб (результат комбінації різних статистичних величин: рівня злочинності, безробіття, доходів та споживання і т. д.
Р. Джонсен	Суб'єктивне задоволення, яке виражається або випробуване індивідом в фізичних, матеріальних і соціальних ситуаціях, навіть за наявності якихось дефіцитів.
Алвін Тоффлер	Тоффлер виділяє три аспекти поняття «якість життя» – екологічний, економічний і соціальний. Екологічна складова включає в себе боротьбу з забрудненням навколишнього середовища, вирішення проблем перенаселення в окремих регіонах, шумового забруднення. Економічні показники якості життя А. Тоффлер пов'язує з задоволенням нематеріальних потреб, що носять естетичний і психологічний характер (прагнення до краси, вишуканості, гарного настрою, позитивних емоцій, спокою або, навпаки, ризику тощо). А. Тоффлер вводить поняття «психологічна економіка», стверджуючи, що на сучасному етапі структуру споживання починають визначати «психологічні характеристики процесу споживання»… Ми переходимо від економіки «кількісної» до економіки «психологічної», тому що володіємо вже кількісним змістом, спроможним нас задовольнити.
ЮНЕСКО	Це ступінь відповідності умов життя людини її потребам. Сукупність факторів, що формують якість життя, включає: середовище, що нас оточує, стан суспільства та якість людського капіталу.
L. K. George і L. Bearon (1980)	Загальне здоров'я, функціональний статус, соціально-економічний статус, задоволення життям, самооцінка.
B. Hughes (1990)	1) особиста свобода, 2) виражене задоволення, 3) фізичне і психічне здоров'я (благополуччя, 4) соціально-економічний статус, 5) якість навколишнього середовища, 6) усвідомлена діяльність, 7) соціальна інтеграція, 8) культурні чинники.

*Сформовано авторами на основі [1, С.52-55]

На нашу думку, якість життя населення – це задоволення усіх потреб населення, враховуючи безпечні екологічні умови існування, психологічну безпеку, здоров'я, благополуччя, добробут та інші фактори. Ми вважаємо, що всі методики для дослідженні якості життя потрібно розглядати в комплексі, використовуючи об'єктивістські та суб'єктивістські судження, фактори прямої та непрямої дії на якість життя. Слід зазначити, що при оцінюванні якості життя населення в першу чергу необхідно класифікувати та систематизувати показники, які впливають на рівень добробуту, встановити їх значимість як з точки

зору окремої людини, так і суспільства в цілому. До факторів, що мають непрямий вплив на якість життя населення належать показники, що характеризують демографічну ситуацію, фінансове забезпечення, освіту, охорону здоров'я, правове забезпечення, соціальне середовище [2, С.4-7].

При дослідження факторів, які впливають на якість життя встановлено, що протягом останніх років відбувається природнє скорочення населення, збільшення міграційних процесів. За даними Державної служби статистики, чисельність наявного населення України упродовж січня-жовтня 2018 року зменшилася на 187,9 тисяч осіб. За оцінкою статистичного відомства, чисельність наявного населення в Україні на 1 листопада 2018 року становила 42198,5 тисяч осіб. На депопуляцію в Україні впливають такі чинники як стан здоров'я населення, збільшення серцево-судинних захворювань, дитячих захворювань, погіршення здоров'я дітей, зменшення активності населення, погіршення харчового раціону [3].

Через збройний конфлікт на сході та півдні нашої країни, падіння грошової одиниці, складне економічне становище фінансова безпека особи, купівельна спроможність протягом 2018 року погіршується. На основі цього можемо говорити про загрозу фінансовому стані людини та про зубожіння нації. Основні індекси якості життя населення у 2018році були наступні: квітнильний коефіцієнт становив 3; індекс людського розвитку 0,751, коефіцієнт Джині 26,30.

Також зменшується кількість лікарів, проте зростає кількість захворювань. На даний час існує тенденція, що здобувачі виїжджають за кордон на навчання, саме тому кількість студентів зменшилась в Україні. Одним із факторів, які негативно впливають на якість життя є збільшення правопорушень, які зростають протягом останніх років.

Важливим напрямком покращення якості життя є розроблення економічних реформ для покращення добробуту населення, надання соціальної допомоги потребуючим верствам населення, покращення екологічної ситуації, пропаганда здорового способу життя, покращення психологічного здоров'я та внесення суттєвих змін в медичну систему.

На національній доповіді «Цілі Сталого Розвитку Україна», які були затвердженні на Саміті ООН розроблено систему покращення сталого розвитку та якості життя до 2030 року.

Тому, на нашу думку, ключовими напрямками покращення якості життя є:

- скорочення рівня бідності;
- покращення умов життя соціально-вразливих верств населення;
- проведення якісної реформи пенсійного страхування;
- забезпечення населення якісними продуктами харчування;
- підвищення рівня зайнятості населення;
- стійке зростання ВВП;

– пропагування здорового способу життя та особистісного розвитку громадян;
– забезпечення якісними препаратами для імунізації населення, упровадження інноваційних підходів до діагностики захворювань.

1. *Дятлова В. В. Якість життя населення і соціальні стандарти: розвиток понятійно-категоріального апарату. Менеджер. 2015. № 1. С. 50-58.*
2. *Мандрикіна А. С. Якість життя населення в контексті соціально-економічного розвитку країни. Державне будівництво. 2013. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2013_2_33A (дата звернення: 04.02.2020).*
3. *Офіційна веб-сторінка Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 04.02.2020).*

Кухарська Л.В.,
аспірант кафедри менеджмент,
Михайлів М.М.,
здобувач вищої освіти групи МН-21
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Живко З.Б.,
д.е.н., професор,
професор кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ В ЗНАННЯ І ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я

Інвестиції в людину – це одна з найважливіших інвестицій. Віддача від інвестицій у людину виражається у вигляді як прямих і непрямих матеріальних (вищий рівень заробітків, більша можливість брати участь у прибутках організації, кращі умови праці, привілеї та пільги), так і моральних (задоволеність від обраної професії, відчуття стабільності та впевненості у майбутньому) вигід. Зазвичай, інвестиції в людський капітал доцільні якщо поточна вартість майбутніх вигід більша або хоча б дорівнює витратам [1].

Усі інвестиції у людський капітал К. Макконнел і С. Брю розділяють на такі групи (рис.1) [2].

Підтверджено практикою, що витрати на освіту [1] є найбільш поширеним та важливим видом інвестування у людський капітал. Це і не дивно, адже освіта формує працівників, які удосконалюють свою кваліфікацію і підвищують продуктивність праці, передають досвід іншим членам колективу, просто розвиваються.

Якось заведено пов'язувати інвестування з грошовими коштами і відповідно з отриманням прибутку, тим паче в швидкому часі. А інвестиції в знання, в освіту – це ті ж самі грошові надходження, але в майбутньому, можливо і не зовсім далекому.

Рис. 1. Класифікація інвестицій в людський капітал

Отримання освіти – це перепустка на кращу посаду, на більш престижну ділянку роботи, але це залежить від людини, як вона сприймає ці знання, як самоудосконалюється, як використовує їх на практиці. Бо знання без підтвердження на практиці, не реалізовані людиною – не мають ніякої ваги. До прикладу, батьки, працюють і оплачують навчання дитини в престижному вузі на популярній спеціальності (юриста, міжнародника тощо), а молода людина не схильна до навчання, тим паче такого профілю, ходить на заняття «для галочки», не цікавиться майбутньою професією. Відповідно не маючи знань, не шукаючи їх практичного застосування і працюючи офіціантами чи на будові така освіта та вкладення в неї, практично викинуті кошти.

Інша категорія людей, які інвестують в свою самоосвіту. Цікавляться своєю професією, поглиблюють знання, відвідують тренінги, семінари, конференції, вебінари тощо. Люди за своїми інтересами вивчають галузь, яка їм близька по духу, де вони себе бачать в майбутньому, можливо навіть не цілком пов'язану з отриманою спеціальністю, але цікавою для них. Вони обирають свою нішу, вивчають історію людей, які досягли успіхів в даній галузі, їх досвід, шляхи та інструменти досягнення успіху і лише після цього скеровують свій час, зусилля і кошти на отримання навичок та компетентностей, необхідних для даної сфери діяльності.

Інвестування в людину окрім інвестицій в знання та самоосвіту ще має важливу складову інвестиції в здоров'я. Здорова та щаслива людина

може віддавати свої зусилля на покращення виробництва, на розвиток бізнесу, на виховання дітей тощо.

Витрати на охорону здоров'я [2], витрати на профілактику захворювань продовжують тривалість життя людини, підвищують працездатність і продуктивність праці. Однак, рівень надання медичного обслуговування в Україні є вкрай в загрозливому стані. Сьогодні можна виділити наступні проблеми в системі охорони здоров'я: недостатнє фінансування медицини; низька заробітна плата населення та не можливість лікування; зменшення соціальних програм для інвалідів та онкохворих людей; закриття цілої низки лікувальних закладів; непродумана медична реформа; закриття психоневрологічних та туберкульозних диспансерів; відчудження держави від прямих конституційних обов'язків з надання медичної допомоги населенню; розвиток неконтрольованих механізмів пристосування до ринкового середовища у сфері надання лікувальних послуг; фізично застаріле обладнання та низька заробітна плата медперсоналу тощо.

За рекомендацією Всесвітньої організації охорони здоров'я пропонується формувати бюджет галузі охорони здоров'я за такою структурою: з держбюджету - 60% коштів; з коштів медичного страхування, що виділяються роботодавцями - 30%, з особистих коштів громадян - 10% [3]. Тобто, система фінансування охорони здоров'я будується в основному згідно з бюджетно-страховою системою і витрати на медицину мають становити не менше від 5% ВВП і знову навантаження щодо фінансування охорони здоров'я лягає на плечі наших громадян: середня частка витрат домогосподарств на охорону здоров'я складає за даними ВООЗ 42,3%. Щодо структури витрат на охорону здоров'я слід зазначити, що в Україні 25% становлять витрати на лікарські засоби у порівнянні із країнами, де ЄС цей показник становить 10% [4].

Отже, інвестиції в людину в частині інвестування в знання та охорону здоров'я – дуже важливі і мають прямий вплив на розвиток економіки як нині, так і в майбутньому.

---

1. *Живко З.Б. Менеджмент персоналу: навчальний посібник [Живко З.Б., Копєлєв І.Ю., Гапій І.Б., Живко М.О., Горбан І.М.]. Львів: Ліга-Прес, 2013. 380 с.*
2. *Макконел К.Р., Брю С. Л. Економікс: принципи, проблеми і політика. Т.2. М: Республіка, 1992. 400 с.*
3. *Радиш Я.Ф., Ляховченко Л.А., Поживілова О.В. Основні проблеми фінансування системи охорони здоров'я в дослідженнях українських науковців. Економіка та держава. № 1, 2011. С. 90-95.*
4. *Міщенко Д.А., Міщенко Л.О. Фінансування охорони здоров'я в Україні: проблеми та напрями їх вирішення . Економічний простір. №106, 2016. С. 168-177.*

Магдійчук В.В.,
здобувач вищої освіти групи МН-12
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Галайко Н.В.,
старший викладач кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

КОРУПЦІЯ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день корупція є одним з найбільш небезпечних явищ не тільки для суспільного життя, а й для державного управління. Вона несе шкоду безпеці нашої країни та є великою загрозою національним інтересам України.

Слово «корупція» походить від латинського «coruptio» – псувати, підкуповувати. Великий тлумачний словник української мови трактує корупцію як «діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямованих на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг; пряме використання посадовою особою свого службового становища з метою особистого збагачення; підкупність, продажність урядовців і громадських діячів» [1, с. 85].

І. Жданов, наприклад, виділяє такі основні підходи до розуміння корупції. По-перше, корупція розуміється як підкуп-продажність державних службовців; по-друге, корупція розглядається як зловживання владою або посадовим становищем, здійснене з певних особистих інтересів; по-третє, корупцію розуміють як використання посадових повноважень, статусу посади, а також її авторитету для задоволення особистого інтересу або інтересів третіх осіб; по-четверте корупція розглядається як елемент (ознака) організованої злочинності [2].

Слушно зауважив М.Н. Серьогін, що «корупція, як широко відоме соціальне явище, бере початок із зародження державності й відображає суперечність між недостатністю ресурсів до задоволення власних потреб і прагненням деяких посадових осіб використати власне становище з метою більш повного задоволення особистих потреб та потреб найближчого оточення» [3, с. 3].

Хоча існує безліч розбіжностей щодо розуміння корупції, найбільш часто вона визначається як зловживання державною владою з метою особистої вигоди. Корупція, на відміну від шахрайства і розкрадання, відноситься до рішень, які політики і державні чиновники, приймають на основі повноважень, делегованих їм суспільством. Коли дані рішення в більшій мірі мотивовані особистою вигодою, ніж суспільними інтересами тих сегментів населення, які політики представляють,

доречно говорити про корупцію. Трудність ідентифікації корупції полягає в тому, що подібні корисливі рішення можуть бути замасковані під виглядом спрямованої на суспільне благо державної політики.

Міжнародна антикорупційна організація Transparency International (TI) оприлюднила результати дослідження «Індекс сприйняття корупції-2018». Україна дещо покращила свої показники – 32 бали та 120-те місце серед 180 країн. Це за плюс 2 бали піднялася на 10 місць (результат за 2017 рік – 30 балів, 130 місце). Утім, з-поміж своїх сусідів Україна змогла обійти лише Російську Федерацію (28 балів, 138 місце). Натомість решта мають вищі оцінки: Польща – 60, Словаччина – 50, Румунія – 47, Угорщина – 46, Білорусь – 44, Молдова – 33 бали [4].

Якщо говорити про економічні наслідки корупційних проявів, то слід виділити наступне:

1) розширення тіньової економіки. Значна частина економічних операцій не відображається документально, обороти, що здійснюють господарюючі суб'єкти, є заниженими або прихованими, відповідно не оподатковуються, відбувається зменшення надходжень до бюджету, втрата державою фінансових важелів управління економікою, невиконання бюджетних зобов'язань;

2) неефективне використання бюджетних коштів (розподіл державних замовлень та кредитів, витрачення державних коштів і ресурсів; неефективність корупційних фінансових потоків з погляду економіки країни);

3) надходження замовлень до недобросовісних виконавців в результаті нечесно проведеного тендера (останнім часом завдяки роботі систем ProZorro та Dozorro корупційних порушень, практики «відкатів» у державних закупівлях стало менше порівняно з паперовими тендерами);

4) адміністративні бар'єри призводять до порушення конкурентних механізмів ринку (зниження ефективності ринку, відсутність реальної ринкової конкуренції, втрати часу через чинення перешкод, зменшення ефективності роботи та банкрутство суб'єктів господарювання);

5) унеможливлення появи ефективних власників (непрозорість приватизації, штучні банкрутства державних підприємств);

6) хабарництво призводить до додаткових витрат підприємців, корупційні «накладні витрати» викликають підвищення цін на продукцію (послуги);

7) погіршення інвестиційного клімату, і, як результат, не вирішуються проблеми подолання спаду виробництва, оновлення основних фондів [5].

Аналіз нинішньої ситуації чітко свідчить про те, що серед загроз національній безпеці України корупція займає перше місце. Протидія корупції, а це – підвищення ефективності управління, економіки,

суспільних відносин, зниження загроз, що стоять перед країною – це важке, кропітке, довгострокове завдання. Але вибір такий: або ми приймаємо цей виклик, або миримося з перебуванням в історичній безвиході.

1. *Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь. 2003. 1427 с.*
2. *Жданов И. Коррупция в Украине: сущность, масштабы и влияние. Центр Разумкова. URL: http://www.razumkov.org.ua.*
3. *Серьогін С.М. Державний службовець у відносинах між владою і суспільством : монографія. Д.: ДРІДУ НАДУ. 2003. 456 с.*
4. *Індекс сприйняття корупції-2019. URL: https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2019.*
5. *Єгорова О.В., Дорошенко А.П., Кончаковський Є.О. Корупція в Україні: економічний аспект. Стратегії соціально-економічного розвитку України в умовах трансформації: аналіз помилок і рішень: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Полтава, 18 квітня 2017, 2017.*

Олійник В.В.,
здобувач вищої освіти групи ОО-21
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Вінічук М.В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

РІВЕНЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ ЯК ІНДИКАТОР СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку України спостерігається ціла низки проблем економічного, соціального, політичного та безпекового характеру. Серед найпоширеніших виділяється бідність, безробіття, низький рівень купівельної спроможності населення, зниження обсягів експорту та збільшення імпорту, посилення соціальної напруженості в суспільстві та постійне підвищення цін.

Забезпеченість населення необхідними для життя матеріальними й духовними благами, ступінь задоволення потреб людей в таких благах та умови в суспільстві для розвитку та задоволення цих потреб, включаючи реальні економічні джерела та соціально-правові гарантії, характеризує рівень життя населення [1]. Про можливості задоволення фінансових, соціальних, матеріальних потреб населення свідчить рівень оплати їх праці, а достовірно стверджувати про достатній рівен життя населення можна на основі аналізу значень комплексу економічних показників.

Результати аналізу середньомісячної заробітної плати в розрахунку на 1 штатного працівника – 291 дол. США у 2018 р. та її міжнародні порівняння (рис. 1) дозволяють стверджувати, що в Україні низький рівень життя населення.

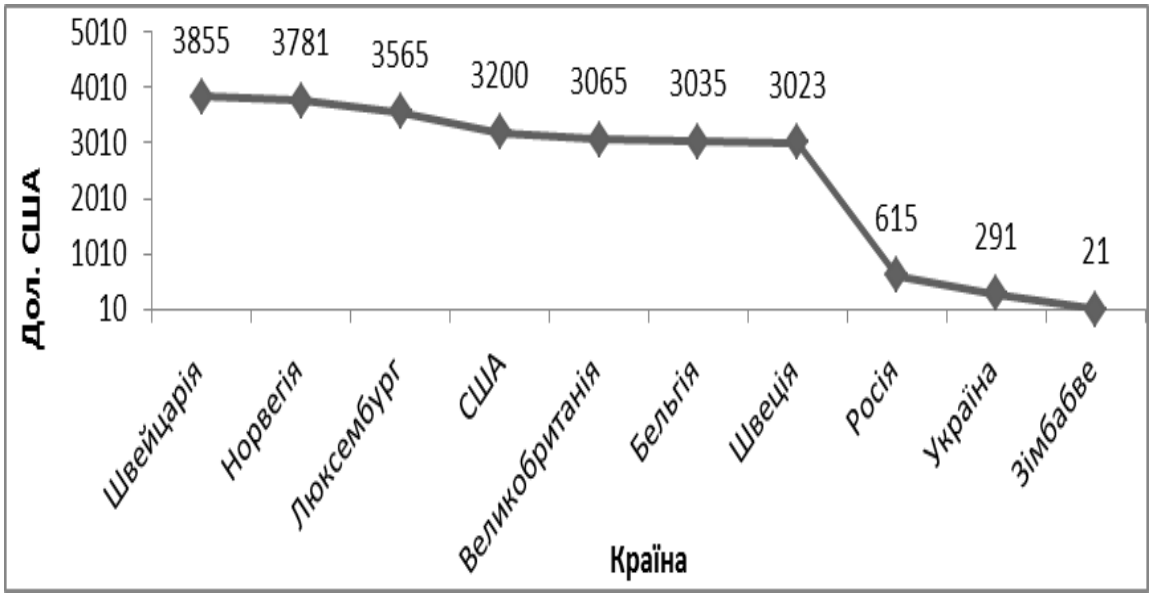

Рис. 1. Середньомісячна заробітна плата в розрахунку на 1 штатного працівника в основних країнах світу, 2018 р.

Розраховано за: [2; 3; 4]

Проведений аналіз розміру середньомісячної зарплати в основних країнах світу дає підстави для висновку, що за даним показником більшість високорозвинутих країн досягнули позначки понад 3000 дол. США та відзначаються низькими податками на доходи фізичних осіб, але при цьому охорона здоров'я і вищу освіту фінансуються за бюджетні кошти й на безкоштовній основі.

З метою забезпечення мінімального достатнього рівня життя населення держава встановлює соціальні стандарти, розмір яких відобразимо на рис. 2, дані якого засвідчують позитивні тенденції щодо соціального забезпечення та захисту населення в Україні. З однієї сторони підвищення доходів свідчить про позитивні тенденції щодо рівня та якості життя населення, зниження соціальної напруженості в суспільстві. З іншої сторони, досягнення таких показників позитивно впливатиме лише за умови сталого соціально-економічного розвитку країни. Оскільки на сучасному етапі ми спостерігаємо галопуючі темпи росту інфляції, то прогнозний показник свідчить про поглиблення фінансово-економічної кризи України, про подальше вірогідне зростання індексу споживчих цін та девальвацію національної валюти, а, отже, про зниження рівня життя та підвищення частки бідного та зубожілого населення.

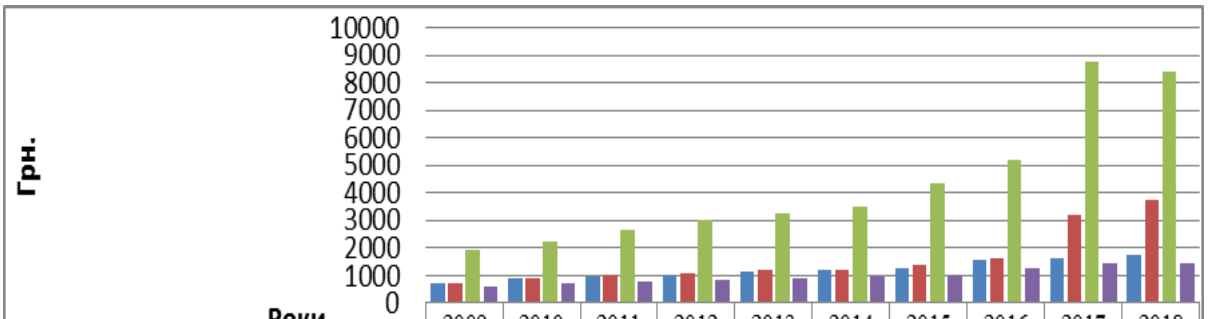

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Розмір прожиткового мінімуму в середньому на 1 особу в місяць, грн.	701	875	953	1050	1142	1176	1253	1544	1623	1777
Розмір мінімальної заробітної плати, грн.	744	922	1004	1104	1183	1218	1378	1600	3200	3723
Розмір середньомісячної зарплати в розрахунку на 1 штатного працівника, грн.	1906	2239	2633	3026	3274	3480	4362	5202	8777	8382
Розмір мінімальної пенсії за віком, грн.	573	734	800	849	922	949	1011,5	1247	1426	1435

Рис. 2. Розміри соціальних стандартів в Україні, 2009-2018 рр.

Розраховано за: [5]

Таким чином, рівень життя населення в Україні характеризується різким зменшенням доходів населення, які часто не досягають прожиткового мінімуму, зростанням соціального розшарування, низьким рівнем медичного обслуговування, скороченням тривалості життя населення та ін. За таких умов закономірно зростає кількість бідних і проблема бідності постає перед усе ширшими верствами населення.

1. *Рівень життя та його показники. URL: https://pidruchniki.com/1373112039864/politekonomiya/riven_zhittya_yogo_pokazniki.*
2. *Середня зарплата у різних країнах Світу та рейтинг найвищих заробітних плат 2018. URL: http://navarti.in.ua/01522-serednya-zarplata-u-riznih-krayinah-svitu-ta-reyting-nayvishhih-zarobitnih-plat-2018.html.*
3. *Офіційна веб-сторінка Світового Банку. URL: http://www.worldbank.org.*
4. *Офіційна веб-сторінка Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua.*
5. *Закони України «Про державний бюджет на 2009–2018 роки». URL: http://zakon2.rada.gov.ua.*

Павула К.І,
здобувач вищої освіти групи МН-21
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Михаліцька Н.Я.,
к.н.держ.упр., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

З розвитком ринкової економічної системи, як правило, формується ринок праці, рівень зайнятості економічно активної частини населення зростає, і, особливо, молоді. На даний момент Україна, перебуває в економічній кризі, яка протікає в усіх сферах суспільства. Ця ситуація зумовлена безліччю факторів – під дією економічних, соціальних і політичних. На тлі саме цієї кризи виник основний фактор, що сприяє виникненню і зростанню безробіття в країні – це вивільнення робочої сили на етапі загального спаду виробництва, що призвело до розпаду господарських зв`язків, закриття підприємств, значних скорочень централізованих інвестицій [1].

У п. 2 ст. 43 Конституції України наголошено на тому, що держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб [2]. Кодекс законів про працю регулює дане питання, зокрема встановлює права неповнолітніх у трудових правовідносинах, встановлює додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню, регулює наданню молоді першого робочого місця, проте в процесі пошуку роботи молоді громадяни стикаються з низкою проблем. Причиною є відсутність в молоді внутрішньої готовності до активних дій, невміння змінити попередні установки, мотивація поведінки в нових ринкових умовах. Наслідком цього є неузгодженість між закладами освіти та роботодавцями рівня підготовки фахівців та відповідність їх знань та навичок вимогам й пропозиціям з боку ринку праці. Ця ситуація призвела до девальвації дипломів багатьох спеціальностей та зростання безробіття серед випускників ЗВО. Невирішені проблеми працевлаштування молоді призводять до зростання безробіття та зниження рівня життя; поширення пасивних (утриманство), нерегламентованих (тіньова зайнятість) і деструктивних (кримінал) моделей поведінки; спонукають до зовнішніх трудових міграцій; спричиняють психологічні зміни (втрату мотивації до праці, зміну

структури ціннісних орієнтацій і падіння престижності легальної зайнятості) [3].

Відсутність спеціальної професійної підготовки, неможливість знайти роботу після закінчення навчання, незадовільний рівень оплати праці, численні відмови роботодавців через малий досвід роботи та погані умови праці стають частими факторами через які багато молодих людей відмовляється працювати в Україні та виїжджають за кордон.

Питання працевлаштування молоді потребує підвищеної уваги з боку держави і суспільства в цілому, а тому впровадження та розвиток нових програм державою і всебічне сприяння їм буде важливим заходом у поліпшенні зайнятості молоді. Для цього необхідно по-перше, розробити ефективні механізми, які б стимулювали працевлаштування молоді і сприяли б розвитку молодіжних підприємницьких ініціатив, по-друге, привести чинну нормативно-правову базу у відповідність до положень Основного Закону України та провідної світової соціальної практики, по-третє, забезпечити якісний та прозорий державний нагляд за підтриманням механізму працевлаштування молоді та випускників ЗВО в Україні.

1. *Шерстюк А., Огієвич І. Працевлаштування молоді в Україні : проблеми та шляхи їх вирішення. URL : http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2876*
2. *Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. С. 141.*
3. *Проблеми працевлаштування молоді та шляхи їх вирішення. Інформація центру зайнятості. URL : http://drohobych-rda.gov.ua/main/center/19105-problemi-pracevlashtuvannya-molod-ta-shlyahi-yih-virshennya.html.*

Пеньковська Х.В.,
здобувач вищої освіти групи ФБСС-41
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Нагірна О.В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ

Розвиток сучасної фінансової системи супроводжується зростанням ризику економічної злочинності, що створює багато загроз національній безпеці Україні. Однією з таких загроз є легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, яка як елемент економічної злочинності, стоїть на першому місці.

Рівень тіньової економіки в Україні коливається близько 32% ВВП. Обсяг виявлених схемних операцій за період 2017-2018 рр. становив 38,66 млрд. грн., з них 13,94 млрд. грн. незаконне зняття готівки; 23,76 млрд.грн. фіктивних транзитних операцій; 0,96 млрд. грн. незаконне виведення капіталу (рис. 1).

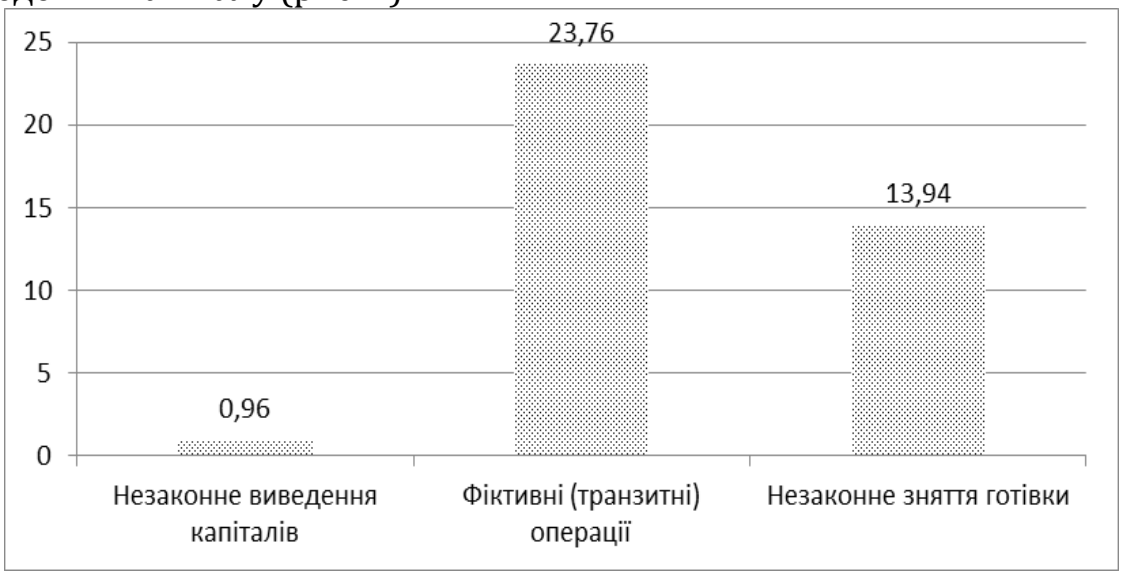

Рис.1. Обсяг виявлених схемних операцій за 2017-2018 рр., млрд.грн.

Джерело: складено за даними [1]

За 2019 рік НБУ за результатами перевірок з питань запобігання та протидії (легалізації) відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення застосовано заходи впливу у вигляду штрафу до 14 банків на загальну суму 48 027 515,21 грн. [3].

Заходи впливу застосовувались на: здійснення ризикової діяльності у сфері фінансового моніторингу; неналежним чином проведений банком аналіз фінансових операцій з урахуванням ризик-орієнтованого підходу; неналежним чином проведений банком аналіз фінансових операцій своїх клієнтів.

Також банківські установи отримали письмові попередження щодо: порушення порядку припинення фінансових операцій; порушення порядку надання інформації уповноваженому органу; незабезпечення виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу; неналежне дотримання зобов'язання з переоцінки ризиків клієнтів; неподання на запит спеціально уповноваженого органу інформації тощо.

Щорічний обсяг тіньових схем в Україні оцінюється в межах 500-1100 млрд.грн., внаслідок чого державний бюджет втрачає до 275 млрд.грн. Найбільші суми державний бюджет недоотримує через: контрабанду (63-95 млрд.грн.); зарплати в «конвертах» (25-75 млрд.грн.); виведення прибутків на офшори (22-35 млрд.грн.) (рис. 2).

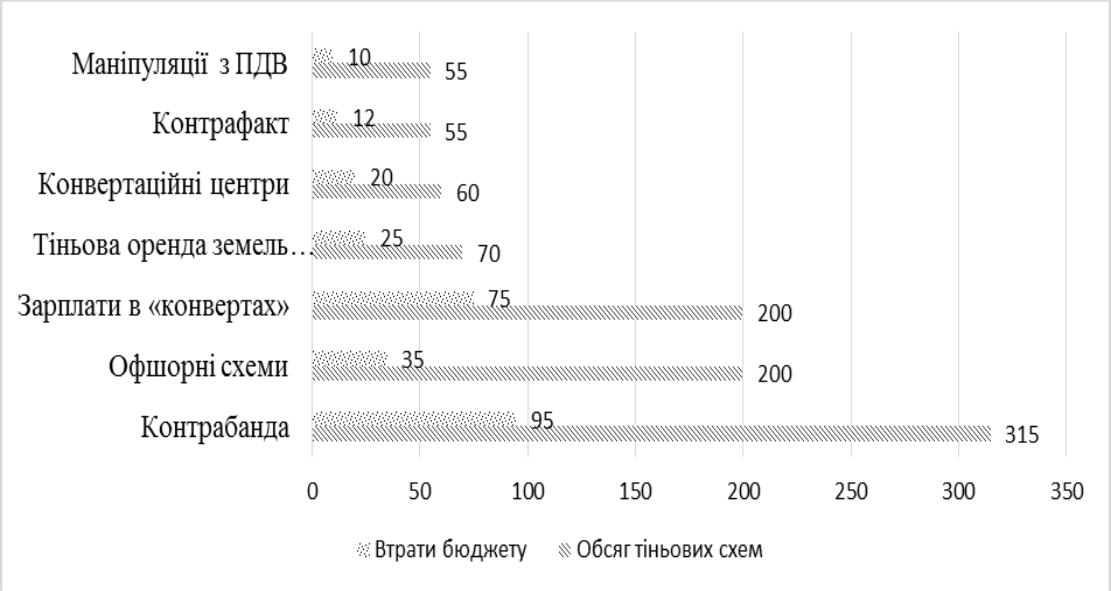

Рис.2. Щорічний обсяг тіньових схем та втрати державного бюджету, млрд.грн.

Джерело: складено за даними [2]

Згідно із результатами дослідження Financial Secrecy Index загальносвітовий обсяг незаконних фінансових потоків складає 1,0-1,7 трлн.дол.США, суми розміщених коштів у офшорах – 32 трлн.дол.США, втрати бюджетів країн – 250 млрд.дол.США [4].

Запобігання та протидія легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом є одним із найважливіших завдань як для окремої країни, так і для міжнародної спільноти. Саме тому зарубіжний досвід дозволяє визначити напрями пріоритетної діяльності щодо запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, серед яких зокрема: формування нормативно-правової бази для взаємодії з правоохоронними органами в кожній країні та зі спеціалізованими міжнародними організаціями; розробка механізмів співробітництва між банківськими установами, правоохоронними органами та спеціалізованими міжнародними установами; розробка нових механізмів відстеження та ідентифікації осіб, що належать до організованих злочинних груп.

1. *Банки живуть за новими правилами: як працює фінансовий моніторинг в Україні. URL: https://www.obozrevatel.com/ukr/economics/economy/banki-zhivut-za-novimi-pravilami-yak-pratsyue-finansovij-monitoring-v-ukraini.htm (дата звернення 04.03.2020).*
2. *Втрати держбюджету від тіньових схем оцінили у 150-275 млрд. грн. URL: https://news.dtkt.ua/society/politics/57588 (дата звернення 04.03.2020).*
3. *Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://www.bank.gov.ua/. (дата звернення 04.03.2020).*
4. *Хто ТИ? або Чому офшорні компанії йдуть у минуле. URL: http://www.visnuk.com.ua/ru/publication/100010809-khto-ti-abo-chomu-ofshorni-kompaniyi-ydut-u-minule? (дата звернення 04.03.2020).*

Решетов М.С.,
здобувач вищої освіти спеціальності «Маркетинг»
Навчально-науковий інститут економіки та бізнесу
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
Науковий керівник
Чеботарьов В.А.,
д. е. н., професор,
завідувач кафедри економіки, маркетингу та підприємництва
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

АНТИМОНОПОЛЬНА ПОЛІТИКА ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сьогодні головною проблемою України є низька конкуренція на ринку товарів і послуг і монополізація господарського життя. У зв'язку з недосконалою системою антимонопольного законодавства фірми-порушники знаходять уразливості у законодавстві і використовують їх задля встановлення монопольного становища законним шляхом тим самим вони не дають розвиватися малому та середньому бізнесу.

Найбільш вагомий внесок в розробку проблеми антимонопольної політики зробили: В. Лагутін [1], Г. Филюк [3], Я. Пушак [2].

Разом з цим, певні аспекти не отримали належного опрацювання наприклад утворення гнучкої антимонопольної політики і формування конкурентоспроможного середовища.

Метою роботи є з’ясування сутності та механізмів реалізації антимонопольної політики України в умовах посилення нестабільності суспільно політичного життя країни.

На початку незалежності України внаслідок непрозорої приватизації сформувались надвеликі монополії які поступово почали нав’язувати державі свою економічну та політичну думку.

Найбільш актуальною проблемою на сьогодні для антимонопольного законодавства України є захист прав та інтересів споживача і підприємця недопущення цінової дискримінації великими фірмами-монополістами, а також формування добросовісних і конкурентоспроможних ринкових відносин.

На захисті вільної конкуренції стоїть Антимонопольний комітет України він є владним інститутом, діяльність якого закріплена законодавчо.

У сучасних соціально-економічних умовах основною проблемою є формування конкурентоспроможного середовища заради забезпечення взаємодії суб'єктів господарювання і недопущення дискримінації та встановлення таких правил щоб їх порушення було економічно невигідним.

Монополізація веде за собою такі негативні наслідки:

– нераціональне використання ресурсів;

– нанесення шкоди навколишньому середовищу;
– одним з най гірших наслідків монополізації є розорення малого та середнього бізнесу тим самим унеможливлює розвиток конкуренції;
– погіршення якості виробничої продукції і диктування цін на ринку товарів і послуг;
– здійснюють вплив на свідомість споживача за допомогою засобів масової інформації за для отримання зиску.

Тому виходячи з вище перелічених фактів можна визначити головні задачі антимонопольної політики:

– підтримування та захист малого та середнього бізнесу за для мотивацій появи конкуренції;
– захист прав споживача;
– створення найбільш кращих умов для розвитку добросовісної конкуренції та недопущення концентрації ринкової влади в руках підприємця щоб унеможливити ринкову дискримінацію.

Виходячи з вище перелічених цілей ми дізналися, що розв'язання цих проблем, а саме вдосконалення і розвиток даних заходів антимонопольної політики, сприятиме зростанню конкуренції на ринку товарів і послуг та зменшенню впливу монополії на економіку.

Отже за підсумком опрацювання даної проблеми можна зробити такі висновок що антимонопольна політика захисту малого та середнього бізнесу, конкуренції та економіки від великих монополістичних груп є на сьогоднішній день не ідеальною, але має великий потенціал і вдосконалення та модернізація заходів антимонопольної боротьби зможе позитивно відобразитися як на розвитку вільної конкуренції так и на економіці держави в цілому.

1. Лагутін В. Шкода від монополії і користь від конкуренції: чи все так просто? *Економіка України*. 2007. № 4 (55). С. 55–61
2. Актуальні проблеми забезпечення економічної безпеки в Україні: кол. моногр. / за ред. Я.Я. Пушака та Я.С. Піцура. Львів : Ліга-Прес, 2017. 368 с.
3. Филюк Г. Соціально-економічні наслідки монополії: теоретичний і практичній аспекти. *Економіка Украї*ни. 2008. № 1. С. 30 – 40.

Савка Ю.,
здобувач вищої освіти групи МН-12
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Галайко Н.В.,
старший викладач кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

АНАЛІЗ РІВНЯ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

Однією з найважливіших соціально-економічних проблем сучасного етапу розвитку України є безробіття. Це складне макроекономічне явище економічного життя. Під безробіттям розуміють таке соціально-економічне явище, коли частина економічно активного населення не може знайти застосування своїй робочій силі, і вважається, з одного боку, важливим стимулятором активності працюючого населення, а з іншого – неабиякою суспільною небезпекою [1, с. 31]. Безробіття є макроекономічною проблемою, яку формують такі чинники, як структурні зміни в економіці, зниження темпів економічного розвитку, науково-технічний прогрес, співвідношення цін на фактори виробництва, сезонні коливання виробництва, недостатній сукупний попит, інфляція, недосконале трудове законодавство, низький рівень професійної підготовки й перепідготовки, неналежний рівень програм зайнятості та демографічні процеси [2].

Провівши аналіз наукової літератури, а також розглянувши різні визначення поняття «безробіття», ми дійшли висновку, що не існує єдиного погляду щодо цього соціально-економічного явища. Узагальнивши всі зазначені твердження пропонуємо таке розуміння поняття «безробіття». Безробіття – це суспільна ситуація в країні, спричинена економічними, політичними або соціальними чинниками, за яких значна частина працездатного населення не може реалізувати свій трудовий і творчий потенціал через обмежену кількість вакантних робочих місць або через свою неконкурентоспроможність на ринку праці. Безробіття в економічному житті – це перевищення пропозиції робочої сили над попитом на працю. Динаміка кількості безробітних та показників безробіття в Україні протягом 2010-2018 років наведено в таблиці 1.

Таблиця 1.

Динаміка кількості безробітних та показників безробіття в Україні

Рік	Безробітне населення			
	У віці 15–70 років		Працездатного віку	
	у середньому, тис. осіб	у % до економічно активного населення відповідної вікової групи	у середньому, тис. осіб	У % до непрацездатного населення відповідної вікової групи
2010	1 713,9	8,2	1 712,5	8,9
2011	1 661,9	8,0	1 660,9	8,7
2012	1 589,8	7,6	1 589,2	8,2
2013	1 510,4	7,3	1 510,3	7,8
2014	1 847,6	9,3	1 847,1	9,7
2015	1 654,7	9,1	1 654,0	9,5
2016	1 678,2	9,3	1 677,5	9,7
2017	1 698,0	9,5	1 697,3	9,9
2018	1 578,6	8,8	1 577,6	9,1

Аналіз таблиці 1 свідчить, що з 2010 до 2013 року відбувалось зменшення кількості безробітного населення як у віці 15–70 років, так і працездатного населення, а у 2014 році чисельність безробітний досягла найвищого значення за останні роки. Зазначимо, що в Україні рівень безробіття протягом минулого року піднявся до найвищих показників за 2010-2018 рр [3].

Виникнення безробіття призводить до таких наслідків: збільшення соціального напруження; посилення соціальної диференціації; виникнення випадків кримінального характеру; зниження трудової активності, а також рівня життя населення; скорочення податкових надходжень; зменшення ВВП; зростання витрат на допомогу безробітнім. Попри всі негативні наслідки, безробіття має й позитивні сторони: підвищення соціальної цінності робочого місця; збільшення особистого вільного часу та свободи вибору місця роботи; зростання соціальної значимості й цінності праці; створення конкуренції між працівниками та їх саморозвиток; стимулювання підвищення інтенсивності і продуктивності праці [4].

На нашу думку, держава повинна проводити певні заходи для зниження рівня безробіття, а саме: – вдосконалення нормативно-правової бази до міжнародних норм і стандартів; – створення нових робочих місць у сфері малого та середнього бізнесу, так як він сприяє відродженню традиційних ремесел, народних промислів, кустарництва, розвитку туризму в Україні; – розвиток сільського господарства через вдосконалення системи збуту продукції;– перепідготовка безробітніх, залучення їх до суспільних робіт; –сприяння всебічному державному

захисту інтелектуального потенціалу суспільства; – організація спеціальних ярмарків праці для навчальних закладів з метою працевлаштування випускників; розширення досвіду організації зустрічей із роботодавцями та колишніми безробітними, які успішно знайшли роботу чи заснували власний бізнес [5].

1. *Галайко Н. В., Столяренко О. О. Безробіття як загроза соціальній безпеці. Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. 2015. № 2. С. 29-36*
2. *Ярова Л.Г. Аналіз рівня безробіття в України та напрямки його подолання. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 4. 2015. С. 752-755.*
3. *Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua.*

Славитяк І.Р.,
здобувач вищої освіти групи ОО-31
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Столяренко О.О.,
старший викладач кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ЗНИЖЕННЯ

Безробіття вважається однією з гострих проблем, з якою стикається не лише Україна, але й більшість країн світу. Це явище являється не лише економічною, але й соціальною проблемою. У нашій країні воно набуло масового характеру і становить реальну загрозу для державного благополуччя. Таким чином, дослідження рівня безробіття та визначення шляхів його зниження, є актуальним на сьогоднішній день.

Безробіття являє собою складне багатоаспектне явище, коли частина активного працездатного населення не може знайти роботу [1].

Безробіття вважається макроекономічною проблемою, яка призводить до багатьох негативних наслідків в державі, таких як: збільшення соціальної диференціації, зниження трудової активності населення, зростання криміногенних випадків, збільшення витрат на допомогу всім безробітним та, найголовніше, – зниження валового внутрішнього продукту. Чисельність безробітного населення розраховується за методологією МОП (Міжнародної організації праці). Відповідно до цієї методології людина визнається безробітною, якщо вона протягом чотирьох тижнів: не мала роботи, шукала роботу, була готова стати до роботи. Зауважимо, що цей показник істотно відрізняється від кількості офіційно зареєстрованих безробітних [2].

Для розрахунку рівня безробіття береться відношення чисельності безробітного населення, розрахованого за методологією МОП, та економічно активного працездатного населення [3].

Перш за все, доцільним завданням є аналіз безробіття за останні роки.

Таблиця 1

Рівень безробіття в Україні з 2000 до 2019р.
(кількість населення в тис.)

Рік	Всього населення	Економічно активне населення	Безробітне населення	Рівень безробіття	Зареєстро-ваних безробітних
2000	48923,2	21150,7	2630,0	12,4%	1178,7
2001	48457,1	20893,6	2440,3	11,7%	1063,2
2002	48003,5	20669,5	2128,6	10,3%	1028,1
2003	47622,4	20618,1	1994,0	9,7%	1024,2
2004	47280,8	20582,5	1888,2	9,2%	975,5
2005	46929,5	20481,7	1595,2	7,8%	891,9
2006	46646,0	20545,9	1513,7	7,4%	784,5
2007	46372,7	20606,2	1416,7	6,9%	673,1
2008	46143,7	20675,7	1424,0	6,9%	596,0
2009	45962,9	20321,6	1956,6	9,6%	693,1
2010	45778,5	20220,7	1784,2	8,8%	452,1
2011	45633,6	20247,9	1731,7	8,6%	505,3
2012	45553,0	20393,5	1656,6	8,1%	467,7
2013	45426,2	20478,2	1576,4	7,7%	487,6
2014	42928,9	19035,2	1847,1	9,7%	458,6
2015	42760,5	17396,0	1654,0	9,5%	461,1
2016	42584,5	17303,6	1677,5	9,7%	407,2
2017	42386,4	17193,2	1697,3	9,9%	352,5
2018	42153,2	17296,2	1577,6	9,1%	341,7

Сформовано автором на основі [3]

*без урахування окупованих територій (Криму, Севастополя, частини Донбасу)

Таким чином,як свідчить дана таблиця, безробіття є гострою проблемою, яку потрібно починати вирішувати вже сьогодні. Є низка заходів, які зможуть знизити рівень цього явища в Україні, а саме:

- легалізувати тіньову зайнятість;
- збільшити попит на робочу силу як з боку приватного, так і державного секторів економіки, оскільки основною причиною безробіття на сьогодні є незбалансованість попиту і пропозиції робочої сили. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є – створення нових конкурентоспроможних підприємств в Україні;
- збільшення заробітних плат працівникам та забезпечення працівників ефективно-функціонуючими та відповідно технічно-оснащеними робочими місцями;

– створити сприятливі умови для розвитку підприємницької діяльності та малого бізнесу безробітних. Тому, перш за все, потрібно суттєво активізувати інвестиційні процеси.

Крім того, на жаль, в Україні існують проблеми, які пов'язані із продуктивністю зайнятих з інвалідністю. Кількість працюючих інвалідів у нашій країні є дуже малою, оскільки в Україні не створені належні умови для даної категорії людей. Тому потрібно вжити такі заходи, щоб зменшити рівень безробіття з інвалідністю:

– встановити відповідні прилади до об'єктів виробничої інфраструктури для осіб з інвалідністю;
– роботодавцям потрібно забезпечити осіб з інвалідністю відповідними засобами, що допомагатимуть їм адаптуватися у суспільстві;
– роботодавцям потрібно надати відповідну професійну підготовку для інвалідів.

Висновки. Проблема з безробіттям є ключовим питанням у ринковій економіці. Впроваджуючи запропоновані заходи, ми можемо досягнути зменшення рівня безробіття, збільшення кількості працевлаштованого населення і, як наслідок, загального покращення економічної і соціальної ситуації у країні.

1. *Борищук А. О., Семенова К. Д. Аналіз рівня безробіття в Україні. Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць. 28.09.2017. №3. С.2.*
2. *Державна служба зайнятості URL: http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog /document?id=350809*
3. *Державна служба статистики України URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/rp/sz_br/sz_br_u/kzbr_m_u2016. htm*

Стадник З.В.,
здобувач вищої освіти групи ОО-41
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Миськів Г.В.,
д.е.н., доцент,
завідувач кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Підприємництво у будь-яких умовах господарювання створює основу для економічного і соціального розвитку держави, вирішення соціальних проблем, подолання бідності та забезпечення вищого рівня добробуту населення. Великою мірою роль підприємництва полягає у

вирішенні питання зайнятості, що проявляється, насамперед, у здатності малого та середнього бізнесу створювати нові робочі місця та поглинати надлишкову робочу силу. Із моменту набуття Україною незалежності відбувалося поступове становлення вітчизняного підприємництва як самостійного соціально-економічного явища. За останні 20 років умови ведення підприємницької діяльності в Україні суттєво змінились: відбулася зміна законодавчої бази, економічного середовища, менталітету населення, що вплинуло на легалізацію діяльності.

Згідно рейтингу Світового банку щодо легкості ведення бізнесу, оприлюдненого у січні 2020 року, Україна посіла 64 сходинку зі 190 країн, опинившись між Індією і Пуерто-Ріко. Порівняно з попереднім роком наша країна піднялася на 7 позицій, чому сприяло покращення ситуації із реєстрацією власності, захистом міноритарних інвесторів, міжнародною торгівлею тощо. Але з отриманням кредитів, оподаткуванням, забезпеченням виконання контрактів та іншим ситуація лише погіршилася.

Основний негативний вплив на вітчизняний бізнес упродовж року справляла політична ситуація: передвиборні перегони та подвійні вибори, а також невтішна стабільність ведення воєнних дій на Сході держави. Позитивним чинником провадження бізнесу виступили: приріст ВВП, зміцнення гривні, зниження інфляції. Економічне зростання наприкінці 2019 року за даними НБУ, прискорилося до 3,5%. Все це супроводжувалося прийняттям різноманітних нормативно-правових актів, ефект від яких здебільшого відчувається уже поточного року.

За даними Державної служби статистики України, упродовж 2019 року кількість підприємств в Україні збільшилася майже на 37 тис. і досягла 971 тис. юридичних осіб без урахування некомерційних організаційно-правових форм власності. Упродовж 2019 року більше підприємств створювалося, ніж остаточно припиняло свою роботу. Вважаємо, що основна причина прихована у тому, що 17 червня 2018 року набрав чинності Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». Відповідно до нових норм, перереєстрація з акціонерних товариств у товариства з обмеженою відповідальністю, давала змогу підприємствам отримувати менше регулярного контролю та більше свободи щодо корпоративної структури. Очевидно, що велика кількість компаній, одразу вирішила скористатися такими можливостями, тому вони припиняли свою діяльність у організаційно-правовій формі АТ і перереєстровувалися у нову - ТОВ. Тому кількість ТОВ за 2019 рік зросла на 6%, а скорочення кількості публічних акціонерних товариств становило 14%.

Основними напрямами діяльності новостворених підприємств стали:

– неспеціалізована гуртова торгівля;
– надання в оренду нерухомості;
– будівництво приміщень;
– вирощування зернових;
– гуртова торгівля зерном.

У порівнянні із підприємствами – юридичними особами, кількість фізичних осіб-підприємців (ФОП) зростала повільніше. Виняток складали програмісти.

На початку 2019 року кількість ФОП в Україні досягла 1,91 млн., що засвідчило зростання кількості фізичних осіб-підприємців на 4%. Станом на січень 2020 року кількість ФОП зросла на 42 тис., що становило 2 % зростання за 2019 рік. У 2019 році зареєструвалося понад 256 тис. нових ФОПів, а ліквідувалося - 213 тис., зокрема 58 тис. ФОП, які відкрилися лише поточного року та не змогли провадити діяльність навіть короткий проміжок часу.

Найбільший приріст фізичних осіб-підприємців був у напряму комп'ютерного програмування - 11% новостворених ФОПів. ФОПів у роздрібній торгівлі продовольством у неспеціалізованих магазинах було зареєстровано вдвічі менше.

Варто зазначити, що згідно даних НБУ значення індексу ділової активності за останні дев'ять кварталів не опускалося нижче 115%. Цей показник на рівні вище 100% свідчить про позитивні настрої бізнесу. Інший показник НБУ – індекс очікувань ділової активності, який показує поточні настрої підприємців, також підтверджує позитивний тренд. Однак динаміка з різних галузей неоднакова. Щодо будівництва і послуг значення показників з кожним місяцем зростають. Промисловість демонструє приріст лише за останній періоді, а торгівля - негативну динаміку.

Основними стримуючими чинниками створення та розвитку підприємств в Україні стали:
– низька купівельна спроможність та низхідний тренд на ринку праці;
– відсутність прозорих механізмів доступу до вигідних кредитів,
– відсутність позитивного економічного та політичного середовища;
– падіння цін, міграція персоналу та скорочення мереж.

Разом з тим, деякі законодавчі зміни також негативно впливають на ділові очікування у бізнес-середовищі, вселяють здебільшого страх, негатив та навіть ультиматуми. Це так званий «закон про РРО», що стосується обов'язкового використання касових апаратів. З одного боку - його дія призведе до негативних економічних наслідків і може спричинити те, що підприємництво зануриться в тінь ще глибше. Однак з іншого боку – це в цілому буде сприяти легалізації електронної комерції та дасть змогу скоротити кількість «тіньових» схем у бізнесі.

Таким чином, у сучасних умовах розвитку України вважаємо не доцільним очікувати стрімкого розвитку чи розширення бізнесу, відкриття нових підрозділів чи освоєння нових напрямків. Поки це не на часі. Наразі завдання скоріше полягає в збереженні існуючих підприємств. Водночас більшість підприємців вважають, що поява в політиці людей, які мають досвід створення власних успішних проєктів, – це змога ліквідувати чимало застарілого, що дісталося у спадок ще з минулих часів.

Федоренко Є.А.,
здобувач вищої освіти групи МН-12
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Галайко Н.В.,
старший викладач кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

РОЛЬ БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Боргова проблема економіки тісно переплітається зі сферою національної економічної безпеки та економічного розвитку країни. Спроможність у повному обсязі обслуговувати та своєчасно погашати державний борг є основним показником фінансової стабільності країни, що закріплює за державою статус надійного позичальника та відкриває перед нею можливості до нових позик на більш вигідних умовах.

У широкому розумінні під борговою безпекою держави розуміють певний рівень внутрішньої і зовнішньої державної заборгованості з урахуванням вартості обслуговування та ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень й оптимального співвідношення між ними, достатній для вирішення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує втраті суверенітету та руйнуванню вітчизняної фінансової системи. У вузькому розумінні боргову безпеку держави можна визначити як оптимальне співвідношення між внутрішніми та зовнішніми запозиченнями з урахуванням сумарної величини державного боргу та вартості обслуговування його складових [1, с. 309].

Тлумачення сутності боргової безпеки держави можна формувати у розрізі таких складових як: елемент економічної безпеки; допустимий рівень державної заборгованості; здатність до забезпечення безпеки системи управління боргом, зокрема ефективного використання залучених фінансових ресурсів та оптимального співвідношення між складовими державного боргу. Боргова безпека – це елемент економічної безпеки держави, що визначає критично допустимий рівень державної заборгованості з урахуванням її ефективного використання

та оптимального співвідношення між її складовими та іншими економічними показниками, який дозволяє зберегти стійкість фінансової системи, державний суверенітет, захистити національні інтереси, підтримуючи при цьому належний рівень платоспроможності та кредитний рейтинг держави у світовому просторі [2, с.28].

Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України пропонуються наступні показники оцінки стану боргової (табл.1).

Таблиця 1.

Стан боргової безпеки України за 2013–2018 рр.

Індикатор	$X_{опт}$	$X_{крит}$	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
Відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП, відсотків	20	60	39,87	52,95	72,29	76,09	68,04	59,87
Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, відсотків	40	70	77,51	95,83	131,03	121,71	103,94	87,68
Середньозважена дохідність ОВДП на первинному ринку, відсотків	4	11	13,13	13,44	13,07	9,16	10,47	17,8
Індекс ЕМВІ+Україна	200	1000	680,9	2226	2375	860	574	571
Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу, відсотків	50	20	14,37	5,96	11,20	13,69	16,13	18,15

Розраховано на основі: [3, 4]

Результати розрахунків свідчать, що у 2013 року перший індикатор перебував у незадовільному стані, а починаючи з 2014 року показник знаходиться у критичному стані. Щодо другого індикатору, то слід відзначити, що весь досліджуваний період цей показник перебував у критичному стані. При чому найбільш критичною була ситуація у 2015-2016 роках. Наступний індикатор – відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу – показує, якою мірою валовий зовнішній борг може бути профінансований за рахунок золотовалютних резервів. У 2014 році ситуація була вкрай критичною, після чого з 2015 року намітилася тенденція до поліпшення стану цього індикатору, хоч значення даного індикатора протягом

аналізованого періоду нижче у середньому в 3,5 рази свого оптимального рівня. Середньозважена дохідність ОВДП на первинному ринку – відображає, яким чином відсоткові ставки за державними облігаціями внутрішнього займу впливають на вартість обслуговування державних боргів. Динаміка цього індикатора впродовж досліджуваного періоду мала тенденцію до коливання. Так, найнижче значення (9,16%) спостерігалося у 2016 році, а найвище значення (17,8%) зафіксовано у 2018 році. Нагадаємо, що оптимальним є значення 4%, а перевищення 11% порогу свідчить про критичну ситуацію, оскільки занадто висока доходність ОВДП підвищує вартість обслуговування державних боргів та створює додаткове навантаження на державний бюджет. Індекс EMBI (Emerging Markets Bond Index) – індекс облігацій ринків, що розвиваються. Він розраховується банком JP Morgan як середньозважений серед валютних облігацій ринків, що розвиваються, до доходності облігацій Казначейства США для всього ринку і окремо за облігаціями кожної країни. Для України цей індикатор не має чіткої динаміки [5, с. 627].

Результати оцінки стану боргової безпеки України за період 2013-2018 рр. дають змогу стверджувати, що проблема подолання боргової кризи залишається дуже актуальною для нашої держави. На нашу думку, управління державним боргом і оптимізація боргової безпеки повинні стати одними з ключових завдань економічної політики держави, оскільки зменшення боргу держави означає зменшення залежності від кредиторів, що в свою чергу означає зростання не лише економічної, але і політичної незалежності країни.

---

1. *Омельченко Л. С., Суміна І. В. Боргова безпека України та аналіз її сучасного стану. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2012. № 1. С. 309-320.*
2. *Галайко Н. В. Сутність і значення боргової безпеки в системі економічної безпеки держави. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. 2017. Вип. 2. С. 24-33.*
3. *Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: затверджено наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. URL: http://me.gov.ua.*
4. *Офіційний сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/.*
5. *Дахнова О.Є. Оцінка стану боргової безпеки України. Інфраструктура ринку: Електронний науково-практичний журнал. 2019. Випуск 31. С.625-630.*

Хоманський Н.Р.,
здобувач вищої освіти групи ФБСС-11
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Волошин О.Р.,
канд. фіз.-мат. наук, доцент,
доцент кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

ІНВЕСТИЦІЇ В ЛЮДИНУ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

У сучасному світі розвиток економіки значно залежить від інноваційно-інформаційних розробок та перегонів за володіння природними ресурсами. Проте, основний ресурс, людський, часто відходить на задній план. Конституцією України визначено, що найвищою соціальною цінністю є життя, здоров'я, честь і гідність людини, тому держава повинна проводити відповідну політику стосовно людського капіталу. Люди створюють найвагоміший економічний ефект, який є ще й довготривалим, за умов достатнього інвестування в людський капітал на різних рівнях. Саме він є основою для розвитку підприємництва і держави в цілому, адже містить у собі знання, уміння і навички, необхідні для створення нової цінності (матеріальної і нематеріальної).

За даними експертів Світового банку економіка знань складається з чотирьох основних елементів [1]:

- динамічна інноваційна інфраструктура, яка характеризується наявністю інформаційних та комунікаційних технологій, здатних забезпечити поширення та обробку інформації;
- економічні стимули та правовий режим – економічне середовище, що сприяє вільному руху знань, їх впровадженню та розвитку підприємництва;
- інноваційні системи – мережа дослідних центрів, вищих навчальних закладів, приватних фірм та організацій, що займаються продукуванням нових знань та їх застосуванням.

Інтелектуальний, освітній, культурно-психологічний потенціал, здоров'я є ключовими елементами розвитку людського капіталу та становлення економіки знань, а розробка та реалізація широкомасштабної довгострокової стратегії модернізації системи освіти, науки та охорони здоров'я, соціального захисту та забезпечення, наближення її до якості стандартів ЄС, потреб внутрішнього розвитку держави та суспільства стає базовою передумовою відтворення, нагромадження і примноження людського капіталу в Україні.

Сьогодні велика увага надається питанню удосконалення обладнання, придбання покращеного оснащення. Проте, ще кращого результату можна досягти, інвестуючи у людський капітал, який, у порівнянні з необоротними активами, є рентабельним не 5-10 років, а більше 30. Це пов'язано з тривалістю життя людини, протягом якого знання і вміння постійно примножуються.

На формування людського капіталу впливають такі фактори [2]:

- рівень освіти;
- стан сфери охорони здоров'я;
- соціальне середовище;
- демографічна ситуація;
- рівень життя населення;
- екологічна ситуація.

Управління інвестиціями в людський капітал є науково обґрунтованим процесом координації людських, матеріальних і грошових ресурсів з метою економічно ефективного формування, накопичення і продуктивного використання людського капіталу задля розв'язання соціальних, екологічних та економічних завдань.

Науковці стверджують, що рівень інвестування в освіту не повинен бути меншим 10 % від ВВП, а у певних джерелах – не менше 12%.
Слід також зазначити, що в Україні збільшується чисельність працюючої молоді, яка не має ні професії, ні відповідної кваліфікації, а тому може працювати лише на низькооплачуваній та некваліфікованій роботі. За таких умов неможливо вирішувати завдання формування або нарощування людського капіталу, оскільки з такою працею не пов'язується майбутнє, вона не цінується і не вимагає підвищення кваліфікації.

Інвестиції у систему охорони здоров'я також визначаються як інвестиції в розвиток та збереження людського капіталу, адже вони приводять до позитивних результатів і виражаються в збережені працездатності за рахунок зменшення захворюваності і збільшення продуктивного періоду життя.

Особливої уваги потребує акцентування не лише на лікуванні, а й способі життя людей, адже шкідливі звички, неправильне харчування та стрес негативно впливають на формування людського капіталу та спричиняють додаткові витрати на його відновлення. Тому держава повинна залучати населення до активних сімейних розваг, спорту та мистецтва, які також сприяють розвитку особистості.

Демографічна ситуація в країні також помітно впливає на рівень людського капіталу. Рівень народжуваності визначає майбутні трудові ресурси. Оскільки смертність в Україні переважає над народжуваністю, то приріст населення є від'ємним, що є надзвичайно негативним явищем.

Таким чином, в умовах глобалізації, економіка знань стає найбільш

перспективною моделлю соціального та господарського розвитку, що в своїй основі має зростання ролі науки та освіти для суспільного прогресу. Саме тому головним стратегічним пріоритетом держави стає розвиток людського капіталу за рахунок здійснення інвестицій в освіту, науку, професійну підготовку, охорону здоров'я, що забезпечує у майбутньому стабільний макроекономічний ефект та здатність швидко реагувати на глобальні виклики.

1. *Дорошенко Л., Магера Н., Юрчишин В. В поисках инвестиционной привлекательности. Финансовые риски. 2012. №4. С. 100 – 107;*
2. *Овчаренко Л.В., Ожелевська Т.С. Інвестування в людський капітал як фактор становлення інноваційної економіки в Україні. Інноваційні рішення в сучасній науці. 1. №1. С. 1–11.*

Янчик І.В.,
здобувач вищої освіти групи МН-12
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Вольних А.І.,
здобувач освітнього ступеня «магістр»
факультету психології
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Живко З.Б.,
д.е.н., професор,
професор кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ В НІМЕЧЧИНІ

Заклади вищої освіти Німеччини застосовують модернізовані підходи до викладання навчальних дисциплін на різних освітніх етапах, тобто починаючи від початкової освіти до вищої. Загалом в Німеччині діє трирівнева система освіти: надання освітніх послуг в дитячих садочках (Kindergarten), в середніх школах 1 ступеню (Hauptschule – базова школа, Realschule – шестирічна реальна школа, Gesamtschule – загальна школа) і 2 ступеню гімназії (отримують атестат Abitur) та в закладах вищої освіти (університети, профільні інститути, вищі школи, професійні академії).

Характерною особливістю є те, що без атестату Abitur молода людина не може поступити у заклад вищої освіти, хоч далеко не всі молоді люди цього прагнуть – більшість йдуть в коледжі та технікуми, а далі на практичну роботу.

В закладах вищої освіти молодь має можливість отримати диплом від бакалавра до доктора наук. Щодо самого процесу надання освітніх послуг – студентам надається повна академічна свобода, складання

індивідуального плану навчання, вибір предметів, запис на відвідування лекцій по різних вузах, графік відвідування занять, час і місце проходження практик та стажувань.

Однак, при цьому студент планує так свій навчальний процес, щоб охопити обов'язкові предмети згідно освітньої програми. В профільних навчальних закладах студенти одночасно отримують конкретні фахові знання, проходять практику або й працюють на посадах згідно професії, яку отримують.

Ще однією особливістю є невелика кількість документів, що засвідчують рівень отриманої освіти (рис.1):

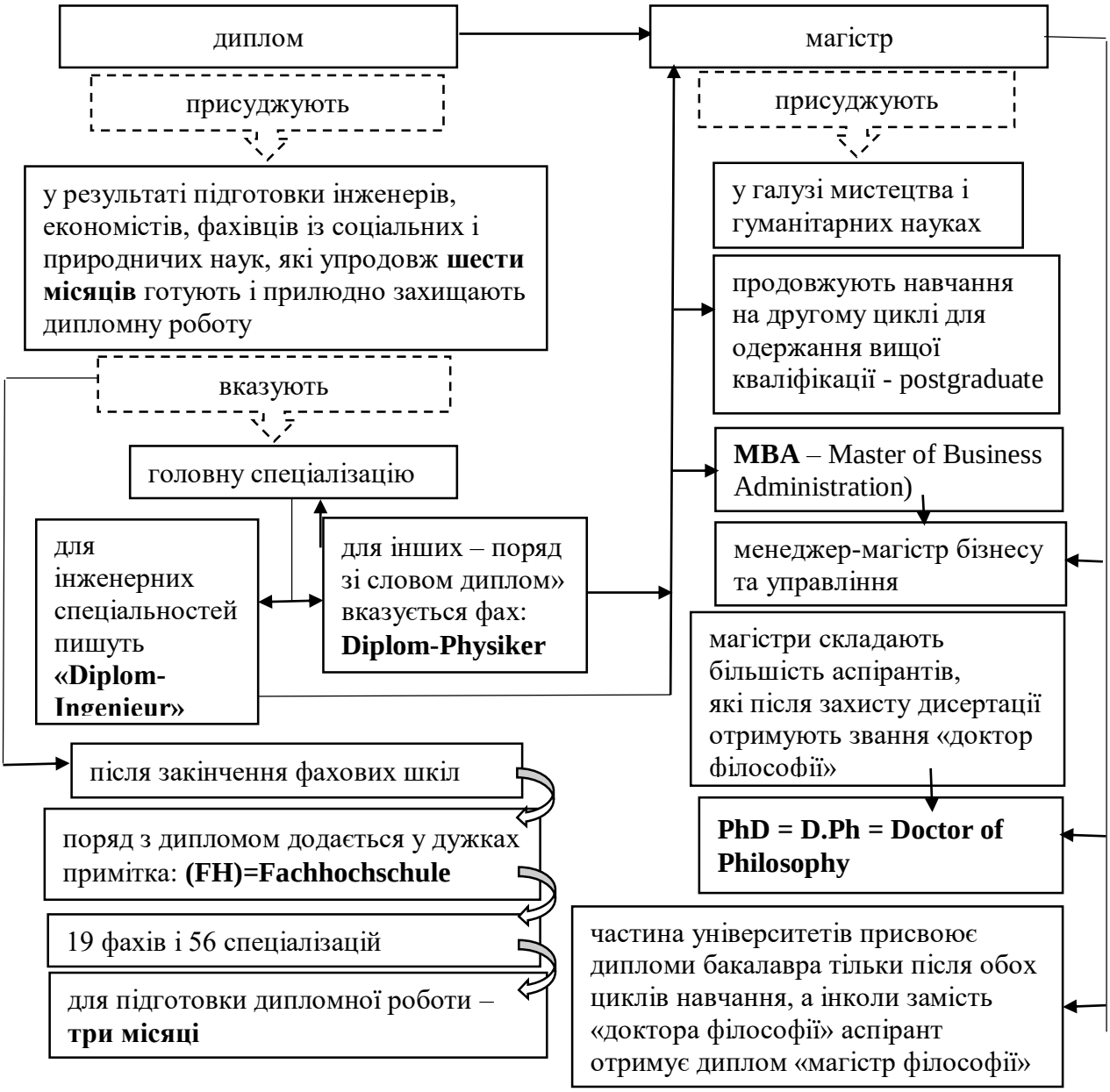

Рис. 1. Документи, що засвідчують рівень освіти *
*розроблено авторами на основі матеріалів [1-2]

Крім того, диплом бакалавра в Німеччині дає право не лише

навчатися на магістерських програмах, але й заощаджуючи час, при наявності здібностей займатися науковою діяльністю – підготувати докторську дисертацію.

Завдяки великій якості навчання в галузі ІТ-технологій, медицини, інженерії тощо – Німеччина займає провідне місце у сфері надання освітніх послуг не лише в Європі, але в світ. За кордоном навчаються близько 72 тисяч українців, з них 9 тисяч в Німеччині.

Серед списку країн, з яких найчастіше приїжджають іноземні студенти для здобуття вищої освіти до Німеччини, Україна в 2018 році займала 11-те місце з часткою 2,5% від загальної кількості іноземних студентів німецьких вишів, поступаючись таким країнам як Китай, Індія, Росія, Австрія, Італія, Сирія та деяким іншим.

Найпопулярніші землі, які іноземці вибирали для навчання в 2018 році — це Берлін (16,6%), Саксонія (13,9%), Бранденбург (13,4%) та Тюрингія (12,7%) [3, 4].

Найчастіше іноземні студенти обирали в 2018 для вивчення такі спеціальності як інженерія (38,1%), право, економіка і соціальні науки (25,7 %), гуманітарні науки (11,8%) та математику і природничі науки (10,6%)[3-4].

Як висновок: (1) соціально-економічні умови навчання у ЗВО України не відповідають рівню німецьких вишів; (2) складання ЗНО створюють реальні умови для відтоку молоді на навчання за кордон, зокрема в Німеччину; (3) можливість працевлаштування після отримання диплому і кар'єрний ріст в Німеччині значно переважають реальності в Україні; (4) діючі і доступні українцям соціальні стипендії та пакети в німецьких вузах приваблюють талановиту українську молодь; (5) реальна академічна свобода студентської молоді та можливість навчаючись відвідувати лекції і практичні заняття, проходити практику в різних країнах світу для наших здобувачів здебільшого лише мрія.

---

1. *Матеріали інтернет-ресурсів. URL: https://kudapostupat.ua/ (дата звернення 4.12.2019)*
2. *Лаптєв М.С. Комплексне забезпечення економічної безпеки закладу вищої освіти в процесі євроінтеграції : дис. канд.екон.наук : 24.01.02 / ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК». Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України, Львів, 2019. 216 с.*
3. *Матеріали інтернет-ресурсів. URL: https://dyvys.org/stati/diplom-yakij-pratsyuye-na-tebe-yak-otrimati-prestizhnu-osvitu-v-nimechchini-2/ (дата звернення 4.12.2019)*
4. *Матеріали інтернет-ресурсів. URL: http://infostudy-germany.com/ (дата звернення 4.12.2019)*

РОЗДІЛ ІІ. ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ПРОБЛЕМИ ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Балушка А.І.
здобувач магістратури МНмз-21 ,
факультету управління та економічної безпеки,
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Пушак Я.Я.,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ON-LINE REPUTATION MANAGEMENT

Аналізування наукових праць за проблемою застосування репутаційного менеджменту показало, що його сутність знайшла відображення в багатьох дослідженнях українських та зарубіжних фахівців. При чому за останні роки інтерес до даного поняття в Україні значно зріс [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8].

Об'єктом репутаційного менеджменту виступає процес формування, утримання/збільшення рівня довіри значущих, із точки зору інтересів бенефіціарів, стратегічних орієнтирів бізнесу, цільових аудиторій тощо. менеджменту. Окрему методологічну проблему являє собою застосування on-line reputation management як один із засобів реалізування PR-технологій підприємств.

Аналізування ж за проблемою застосування репутаційного менеджменту показує, що об'єктом дослідження «репутаційного» менеджменту виступає ділова репутація підприємства. У процесі здійснення репутаційного управління (менеджменту) важливо розглядати дану ділову репутацію не лише як категорію економічну, але й як соціальну, морально-етичну, психологічну тощо. Ділова репутація є завжди пов'язаною із певним світоглядом та системою цінностей людства, які здатні сформувати життєвий світ людини (споживача/клієнта, постачальника, посередника тощо), маніпулюючи образами та певними стереотипами. Сьогодні світ характеризується 2-ома провідними тенденціями, а саме: інформатизацією, основою якої виступають новітні інформаційні технології та глобалізацією (зокрема для України євро інтегрувальний вектор розвитку). На сьогодні найперспективнішим та найпривабливішим для освоєння майданчиком у сфері різноманітних видів комунікацій виступає Інтернет. Його перевага (недолік водночас) полягає у тому, що абсолютно вся інформація (цілковито), яка була опублікованою в даній мережі, має здатність накопичуватися та знаходитися у цілком відкритому доступі

для кожного користувача. Інформація (її масив) видається згідно із запитів споживачів за назвою організації, чи назвою продуктів, чи послуг, або ж за іменами її топ-менеджерів тощо.

Репутація підприємства в Інтернеті може серйозно повпливати на взаємовідносини із його партнерами та потенційними й існуючими клієнтами (споживачами), впливати на прийняття ними певних рішень, вчинення дій тощо. А от наявність негативної інформації (наприклад, про закриття) у відкритому доступі може прямо відбиватися на репутації підприємства, що, у свою чергу, викликає зниження рівня лояльності до підприємства з боку його цільової аудиторії, яку на сьогодні складають прості, пересічні користувачі мережі. У найгіршому випадку – це повна відсутність лояльності більшої за розмірами аудиторії, включаючи електронні та друковані ЗМІ, радіо і ТБ тощо, до яких, значно легше за будь-які інші види інформації, потрапляють саме теми, що викличуть (викликали) резонанс в «on-line», а потім вже й «off-line» середовищі.

«Онлайн-репутація» є одним із новітніх напрямків репутаційного менеджменту, який активно розвивається. Причин для цього є декілька [2, 3, 8]:

- завдяки конкурентній боротьбі провайдерів відбулося зниження рівня цін, покращення рівня якості сервісу із надання послуг доступу до Інтернету;
- Інтернет - альтернативне джерело інформації телебачення, преси;
- оперативність знаходження інформації в Інтернеті порівняно з традиційними джерелами;
- поширення технологій дозволяє Інтернет-користувачам швидко обмінюватись інформацією тощо.

Збільшення рівня «онлайн-активності» цільових груп підприємства стає причиною зміни акцентів у власному позиціюванні компанії у сторону доступних, дешевих мережевих майданчиків.

Управління (менеджмент) репутацією при використанні традиційних методів і Інтернет мережі суттєво відрізняється (табл. 1).

Для практичного управління/менеджменту репутацією підприємств доцільно застосовувати поняття «ORM» (абревіатура означає «on-line reputation management»). Тобто, пропонується розуміти ORM – це система заходів для використання методик/сервісів з метою формування і подальшого підтримання стабільного і позитивного враження для цільової аудиторії організації від неї, її діяльності тощо з використання Інтернет мережі.

Таблиця 1

Порівняння систем управління репутацією за допомого традиційних методів та використання Інтернет мережі

Система управління репутацією за допомогою традиційних методів	Система управління репутацією ПП за допомогою мережі Інтернет (ORM метод)
Помірно швидке поширення інформації	Миттєве (блискавчине) поширення інформації
Великі затрати для здійснення аналізування. Складність охоплення всього об'єму інформації	Невеликі витрати на моніторинг. Програмне забезпечення для пришвидшення процесу моніторингу інформації
Аналізування потребує багато часу	Аналізування потребує менше часу через простоту в доступі до інформації (відкритий доступ)
Поширення інформації серед десятків та сотень тисяч осіб	Поширення інформації серед сотень тисяч, мільйонів осіб
Поширюється в межах регіону, країни	Створюється в межах країни, легко поширюється і за кордоном (глобалізація)
Вільний доступ до поширюваної інформації упродовж короткого часу. Потім її знайти досить важко, не використовуючи спеціальні засоби Інтернету	Вільний доступ до інформації впродовж тривалого періоду часу та цілодобово

Результатом очікується підвищення рівня лояльності його контактних груп. Узгодженість всіх дій із управління (менеджменту) брендом, іміджем і репутацією допоможе підприємствам створювати такий репутаційний капітал, що дозволятиме йому нарощувати власну ринкову вартість.

1. *Дерев'янко О.Г. Ознаки та функції репутації як об'єкта репутаційного менеджменту підприємства. Агросвіт № 19, 2012. С. 11-15.*
2. *Алексєєва Є.П. Управління процесом формування репутаційного капіталу в сучасних російських компаніях. Російське підприємництво. 2012. № 1 (199). С. 110-113 с.*
3. *Балтатарова Е. Деловая репутация компании. Livejournal, 2008. URL: http://baltatarova.livejournal.com/*
4. *Гаврилюк В.К. Вплив ділової репутації на конкурентоздатність та вартість компанії. «Молодий вчений». № 11 (26) , 2015. С. 43-46.*
5. *Горин С. В. Деловая репутация организации. М.:«Феникс», 2006. 256 с.*
6. *Дерев'янко О.Г. Механізми впливу репутаційного менеджменту на бізнес-результати. Стратегія економічного розвитку України. № 42 (2018). С. 5-18.*
7. *Реверчук Н.Й., Дзямулич О.С., Канцір О.С. Особливості розвитку репутаційного менеджменту компаній в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 4. 2015. С. 551-555.*
8. *Короткевич А. В. Корпоративна культура як основа репутаційного капіталу: методологія побудови, нові методи і форми впливу. Маркетинг і маркетингові дослідження. 2008. № 4. С. 300-311.*

Верещак І.Р., Верещак А.Р.,
здобувачі вищої освіти групи МНмз–21
центру післядипломної освіти заочного та дистанційного навчання
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Живко З.Б.,
д.е.н., професор,
професор кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

ФУНКЦІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ

Організації, які досягають успіху, відрізняються від протилежних їм головним чином тим, що мають більш динамічне та ефективне керівництво. Під керівництвом, з точки зору власника, розуміється чи то індивід (керівник), чи то група (керівний склад), або процес, який володіє індивідуальними особливостями способу управління організацією. Спробуємо розібратися в природі виникнення бізнес-адміністрування та дати більш чітке визначення цього поняття.

Практика показує, що жоден фактор не забезпечує більшу вигоду і користь для організації, ніж ефективне бізнес-адміністрування. Даний підхід до управління організацією потрібний для визначення цілей і завдань, для організації, координації, забезпечення міжособистісних контактів з підлеглими і вибору оптимальних, ефективних шляхів вирішення тих чи інших проблем. Очевидно, що організації, де є в наявності лідери, можуть досягти всього цього набагато швидше, ніж організації без лідерів.

Бізнес-адмініструванням, з розвитком економіки, отримало велике значення на всіх стадіях існування бізнесу, – від започаткування до розвитку і зростання, від періодів підйому до моментів спаду. Нові тенденції в економіці України вимагають іншого підходу до організації управління на підприємствах, змушують менеджерів відходити від затеоретизованих підходів і знаходити інші важелі досягнення результатів бізнесу. Сучасний менеджмент, який знаходиться під вплив інтернаціоналізації і глобалізації, враховує не лише ситуацію на внутрішніх ринках і потреби внутрішніх споживачів і інвесторів, а й інших географічних ринків і залежить від можливостей інвестиційного процесу і рівня складності ресурсного забезпечення. Тому менеджмент організації повинен відрізнятися універсалізмом і глобальним поглядом на процеси в організації. При цьому необхідно враховувати як рішення стосовно однієї проблеми чи задачі вплине на інші сфери діяльності організації.

Попит на впровадження бізнес-адміністрування в середовище організації обґрунтований необхідністю розуміння принципів бізнесу, основних цілей організації на підставі правильного визначення

пріоритетів в поєднанні з всебічним розвитком особистих навиків учасників управлінської команди у форматі реального бізнес-середовища.

На нашу думку, краще зрозуміти зміст і особливості бізнес-адміністрування можна відповівши на питання: якими функціями наділені його суб'єкти (бізнес-адміністратори) і чим саме вони відрізняються від менеджерів? Для відповіді на це питання необхідно систематизувати позиції дослідників, що наводять визначення бізнес-адміністрування і визначають функції його суб'єктів порівняно з менеджерами (табл. 1) [1].

Таблиця 1.

Порівняння поглядів авторів щодо функцій суб'єктів менеджменту та бізнес-адміністрування

Автор	Зміст діяльності або конкретні функції	
	менеджери	Бізнес-адміністратори
Н.З. Арабаджийскі	виконують корпоративні завдання організації і мають високу мобільність	допомагають органам управління та керівникам господарських підприємств
О.В. Замазій	менеджери – це прошарок професіоналів-управлінців головним завданням яких є координація і організація діяльності колективів на основі врахування об'єктивних законів та закономірностей економіки, соціології, психології, конфліктології тощо, тобто управління діяльністю господарюючого суб'єкта на науковій основі	бізнес-адміністратор є виконавчою особою, власника або роботодавця що здійснює функцію управління не лише персоналом, але й усім виробничогосподарським процесом
І.С. Смирнова	здійснюють управління окремими підрозділами організації і відповідають за виконання поставлених завдань	здійснюють загальне управління організацією на найвищому рівні

Погоджуючись з тезою Н.З. Арабаджийскі про допоміжну роль бізнес-адміністраторів по відношенню до менеджерів, ми вважаємо що основою для розмежування їх функцій в системі управління є той факт, що бізнес-адміністратори не є управлінцями у традиційному розумінні

цього терміну, їх основне завдання – належне забезпечення реалізації рішень, що генеруються менеджерами. Виходячи з цього, бізнес-адміністратори виконують в системі управління переважно допоміжні функції (рис. 1) [1].

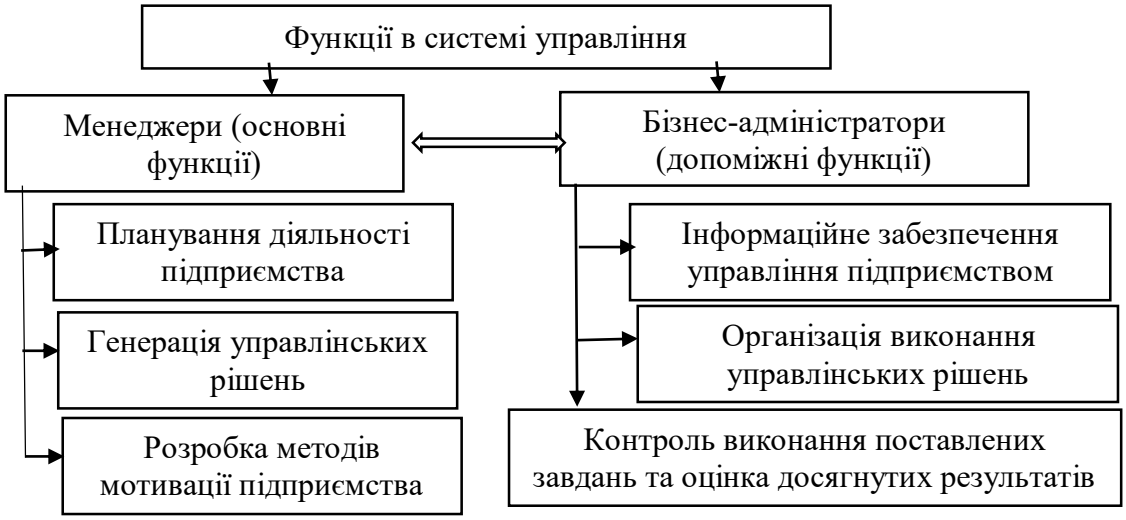

Рис.1. Функції в системі управління

Підводячи підсумки, можна сформулювати таке визначення бізнес-адміністрування: бізнес-адміністрування – це комплексна система взаємопов'язаних процесів підприємства та сфера діяльності людей, що необхідна для: а) інформаційного забезпечення управління підприємством; б) організації належного виконання управлінських рішень; в) контролю виконання поставлених завдань та оцінки досягнутих результатів.

Наведене визначення, на нашу думку, дозволяє виділити бізнес-адміністрування як окрему складову підприємства, визначити його роль і основні функції, а також уникнути низки протиріч, пов'язаних з ототожненням бізнес-адміністрування та управління.

1. *Менеджмент різноманітності в розвитку конкурентоспроможності промислових корпорацій; за заг.ред. В.В.Стадник. Хмельницький: ПП А.С.Гонта, 2017. 350 с.*

Завербний С.А.,
здобувач вищої освіти групи КН-105
Інституту комп'ютерних наук та інформаційних технологій
Національного університету «Львівська політехніка»
Науковий керівник:
Двуліт З.П.,
д.е.н., професор,
професор кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності
Національного університету «Львівська політехніка»

ЗНАЧЕННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЗА КРИЗОВИХ УМОВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Основу гармонійного розвитку підприємств складає виважена, обґрунтована економічна політика. Важливою складовою виступає програмно-цільове планування. Як показало дослідження, значний доробок у дослідження теоретичних, практичних проблем програмування соціально-економічного розвитку внесли зарубіжні та вітчизняні науковці, такі як: Л. Дідківська [1], Б. Райзберг [2], І. Стеблянко [3], Д. Стеченко [4] та багато ін.

Зокрема, Л. Дідківська зазначає, що: «програмно-цільовий метод» – це розроблення важливих програм вирішення найактуальніших економічних, науково-технічних, регіональних проблем розвитку суспільства» [1]. Д. Стеченко вважає, що «програмно-цільовий метод в системі управління розвитком – це система науково-методичних заходів, що забезпечуватиме розв’язання проблем (завдань) шляхом ув’язування цілей з ресурсами» [4, с. 117]. Аналізування літератури показало, що в основному висвітлюється проблематика програмно-цільового управління на макрорівні [3, 4]. Однак, потенційним напрямком його використання може виступати застосування підприємствами, враховуючи можливості участі в європейських програмах та інших заходах.

Створення стійкої, ефективної системи програмно-цільового планування гармонійного розвитку в кризових умовах дозволятиме розв’язувати ряд завдань (задач), спрямованих на підвищення рівня адаптивності підприємства, підвищення рівня безпеки тощо [5].

Важливою ознакою ефективної, комплексної програми виступає чітка цільова установка. Визначити мету для вирішення проблеми (завдання), досягнення цілі досить складно, особливо при розробленні комплексної програми, адже вона є розрахованою на вирішення багатьох проблем підприємства протягом тривалого періоду.

Серед основних векторів програмно-цільового планування для гармонійного розвитку підприємств доцільно виокремити два основних: вектор розвитку та вектор безпеки. Що стосується першого з них, то він

передбачає забезпечення гармонійного розвитку підприємства шляхом проведення структурних реформ, підвищення рівня ефективності діяльності тощо. Вектор же безпеки повинен сприяти забезпеченню гарантій для безпеки функціонування підприємства особливо за кризових умов господарювання.

До основних переваг програмно-цільового планування гармонійним розвитком підприємств за кризових умов господарювання можемо віднести забезпечення повної та ефективної взаємодії всіх підрозділів, зайнятих даним процесом; звільнення вищого рівня системи менеджменту від функцій оперативного планування, координування дій виконавців; підвищення рівня оперативності поточного планування; підвищення рівня відповідальності органів менеджменту й окремих виконавців за досягнення розроблених планових показників/індикаторів, за результати, терміни виконання робіт/завдань тощо.

Програмування гармонійного розвитку українських підприємств означає розроблення та реалізування спеціальних документів, які описуватимуть цілі (їх досягнення), процедуру та заходи і засоби розв'язання найбільш актуальних за сучасних умов проблем цього розвитку.

Програмування як спосіб вирішення економічних проблем є надзвичайно важливими та застосовується в різних ланках економіки (макро- та мікрорівнях). Аналізування тенденцій економічного розвитку українських підприємств виявило необхідність використання на практиці серед широкого набору різноманітних інструментів планування саме програмно-цільового, як одного з найбільш адаптивних для кризових умов господарювання, в яких перебувають підприємства. Адже, принципи розроблення (планування), виконання цільових програм виступають основоположними, визначають основні напрямки використання програмно-цільового планування для високоефективного вирішення проблем розвитку українських підприємств за умов кризи.

---

1. *Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки. К.: Знання-Прес, 2002. 68 с.*
2. *Райзберг Б.А. Системный подход в перспективном планировании. М.: Экономика, 1975. 269 с.*
3. *Стеблянко І.О. Програмно-цільове управління в системі стійкого розвитку національної економіки. Інвестиції: практика та досвід. № 20. 2015. С. 38-42.*
4. *Стеченко Д. М. Програмно-цільова орієнтація в управлінні соціально-економічним розвитком регіону. Університетські записки: часопис Хмельницьк. ун-ту управління та права. 2016. №3. С. 167–172.*
5. *Целевые программы развития регионов: рекомендации по совершенствованию разработки, финансирования и реализации/[Любовный В.Я., Зайцев И.Ф., Воякина А.Б. и др.]; Отв. ред.: В.Я.Любовный и др.; Моск. обществ. науч. фонд, Ин-т макроэкон. исслед. (ГУ ИМЭИ при Минэкономики России). М., 2000. 179 с.*

Ільків Ю.І.,
аспірант кафедри менеджменту,
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Копитко М.І.,
д.е.н., професор,
професор кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

ОСНОВИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ

Підтвердження наукових позицій, які пояснюють механізм як частину процесу, під час якого використовуються ресурси з метою досягнення запланованого результату, одночасно все це відбувається під керівництвом управлінця, випливає з аналізу праці [1]. У аналізованій праці [1] автор наводячи ряд конструктивних доказів вибудовує визначення, відповідно до якого економічний механізм визначено як сукупність економічних ресурсів та способів їх взаємодії для реалізації певного економічного процесу.

Чаленко О.Ю. визначальною особливістю пропонованого поняття економічного механізму вважає наявність процесу і нерозривний зв'язок та підпорядкованість механізму певному процесу. В даному понятті вироблено відмежування механізму від управління, тобто механізм представлений як керований ресурс процесу [1]. На основі цього наводиться перелік характеристик економічного механізму:

1. Механізм не може існувати без процесу, так як є його складовою частиною і налаштований на виконання тільки процесних функцій.
2. Механізм не має власного управління і знаходиться в стані очікування управління процесом.
3. З'єднання механізму з управлінням представляє внутрішній зміст процесу, його "ноу-хау" [1].

З врахуванням зазначеного вище на рис. 1 наведено візуалізацію процесу формування економічного механізму

Аналізуючи рис. 1, можна прослідувати наступну послідовність етапів формування економічного механізму. На першому етапі здійснюється аналіз входів процесу, тобто оцінюються наявні ресурси. Наступним кроком є аналіз виходу процесу – економічного механізму, його характеристик, призначення, економічної ефективності, відповідності базовому процесу.

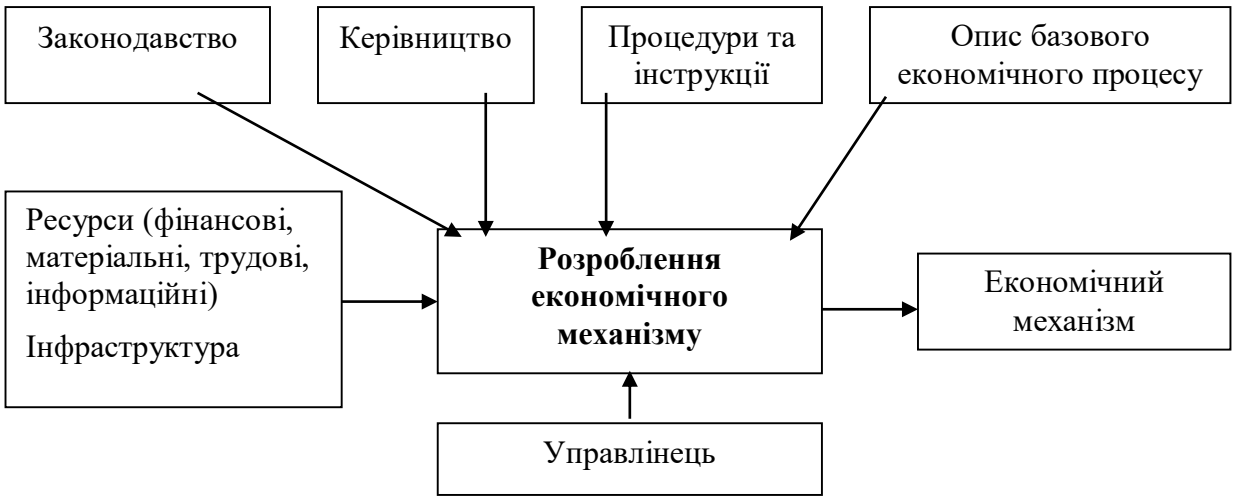

Рис. 1. Процес формування економічного механізму

Джерело: авторська розробка на основі [1]

Формування управління процесом, яке передбачає аналіз діючого законодавства, визначення впливу керівництва, врахування процедур та інструкцій повинні бути визначені на передостанньому етапі. Останній етап передбачає дії управлінця (менеджера), адже тільки внаслідок здійснення управлінського впливу можлива зміна ресурсів в потрібному напрямку для досягнення бажаного ефекту.

1. *Чаленко А. Ю. О понятийной неопределенности термина "механизм" в экономических исследованиях. Економіка промисловості. 2010. № 3. С. 26-33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econpr_2010_3_6*

Лесюк М.М.,
здобувач вищої освіти групи ФБСС–41
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Висоцька І.Б.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ДЕТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Наявність тіньової економіки характерне для економіки будь-якої країни, не залежно від рівня її розвитку. А для країн із трансформаційною економікою, якою є Україна, це явище є масштабним і спонукає виникненню макроекономічних диспропорцій. Тіньова економіка в Україні має системний характер, а отже, державне регулювання у сфері детінізації національної економіки потребує

стратегічного підходу до її реалізації. Для цього необхідно розробити та запровадити в Україні методологію стратегічного планування. Стратегічне планування як складова механізму державного регулювання детінізації національної економіки передбачає концентрацію зусиль та ресурсів держави для вирішення стратегічно важливих проблем у сфері детінізації української економіки.

Здійснюючи державне регулювання детінізації національної економіки, створення необхідних умов для економічного розвитку – це основна мета стратегічного планування. Це передбачає тісний взаємозв'язок між стратегічним плануванням економічного розвитку країни та стратегічним плануванням у детінізації національної економіки.

Впровадження заходів, спрямованих на зниження рівня тіньової економіки передбачає дослідження та обґрунтування основних методів, напрямів та етапів реалізації політики детінізації. Основними напрямами вдосконалення діяльності державних регуляторів у сфері запобігання розвитку тіньового сектора є такі:

1. Нормативно-правове забезпечення процесу детінізації економіки України;
2. Реалізація заходів, спрямованих на підвищення ефективності наглядової діяльності;
3. Посилення взаємодії між Держфінмоніторингом України та іншими державними регуляторами, а також з правоохоронними органами та з суб’єктами первинного фінансового моніторингу;
4. Удосконалення міжнародного співробітництва у сфері протидії розвитку тіньової економіки;
5. Підвищити професійну підготовку фахівців у сфері боротьби з розвитком тіньової економіки;
6. Створення системи оцінок ефективності заходів проти розвитку тіньової економіки, що передбачає розробку кількісно-якісних критеріїв оцінки.

Системний підхід до регулювання детінізації економіки передбачає необхідність врахування всіх економічних умов в країні. Концепція детінізації повинна мати чіткі елементи, їх взаємодію та послідовність впровадження. Реалізація концепції державної політики регулювання та протидії тіньовій економіці вбачає поєднання цілей та завдань на кожному рівні та вибір оптимальних шляхів впровадження рішень, задля забезпечення економічної безпеки України.

---

1. *Нонік В.В. Основні чинники та шляхи детінізації економіки України: державно-управлінський аспект. Публічне управління та митне адміністрування, № 2 (17), 2017. С.91-101.*
2. *Результати дослідження 2019 року в рамках проекту SHADOW H2020. URL: http://kiis.com.ua/materials/pr/20191107_Shadow/Shadow_UA.pdf (дата звернення 01.03.2020)*

3. *Тіньова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації : монографія / за ред. З. С. Варналія. К.: Вид-во НІСД, 2006. 576 с.*
4. *Турчинов О.В. Тіньова економіка: закономірності, механізми функціонування, методи оцінки: монографія. К.: НАН України; Інститут Росії, 1996. 199 с.*
5. *Шовкун І. У тіньовій економіці України обертаються гігантські кошти. URL: http://www.expres.ua/news/2017/04/02/235826-tinoviy-ekonomici-ukrayiny-obertayutsya-gigantski-koshty-ekspert-skazav. (дата звернення 01.03.2020)*

Мекелита Н.В.
здобувач вищої освіти групи МН-31
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Левків Г.Я.,
д.е.н., доцент,
професор кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

ЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Інвестиційний ринок активізується, що засвідчує спроможність держави підвищити показники соціально-економічного розвитку у кожній господарчій сфері. Сучасний стан української економічної системи потребує істотного інвестування у промислову галузь, яке повинне реалізовуватися у контексті якісного інноваційного оновлення. Суб'єктам господарювання необхідна стабільність та змога розвивати свою діяльність, запроваджуючи нові технологічні процеси, активізація наявних та вихід на нові ринки продукції, в основі чого лежить інвестиційна складова.

Інвестиції являють собою капітальні витрати в об'єкти підприємницької діяльності для отримання доходу в короткостроковому або довгостроковому періоді. Економічна категорія «інвестиції» використовується в ринковій економіці:

- з економічної точки зору інвестиції розглядаються як нагромадження основного і оборотного капіталу.
- з фінансової точки зору інвестиції – це заморожування ресурсів з метою отримання доходів у майбутньому періоді.
- з бухгалтерської точки зору інвестиції – це об'єднання капітальних витрат в одну чи кілька статей активів і пасивів балансу [3].

Інвестиції з погляду інвестора – це вкладення грошових, майнових та інтелектуальних цінностей у різні галузі економіки, а також у цінні папери (акції, облігації, векселі) з метою одержання доходу або встановлення контролю над підприємством, діяльність якого інвестується. З погляду об'єкта інвестування – це джерело розвитку,

потік витрат, призначених для виробництва благ, з метою отримання економічної вигоди і досягнення соціального ефекту. Рух інвестицій, отже, – це якісний процес перетворення, а саме: ресурси (цінності) – вкладення (витрати) – доход (ефект). Утім, усі дослідники одностайні в одному – інвестиції (у будь-якому їхньому вираженні) потрібно вкладати цілеспрямовано у пріоритетні економічні проекти, що в кінцевому результаті приведе до прибутку [4].

Інвестиції підприємства за об'єктами фінансування капіталу поділяють на реальні інвестиції (вкладення капіталу в об'єкти інвестування, пов'язані зі здійсненням операційної діяльності підприємства або поліпшенням умов праці, відтворення основних засобів) та фінансові інвестиції (вкладення капіталу в різні фінансові інструменти); щодо підприємства-інвестора – на внутрішні інвестиції та зовнішні інвестиції; за періодом здійснення – на короткострокові інвестиції, середньострокові інвестиції і довгострокові інвестиції; за рівнем прибутковості (ефектами інвестування) – на високодохідні інвестиції, середньодохідні інвестиції з метою підвищення виробничого й економічного потенціалу, низькодохідні і безприбуткові інвестиції, які мають переважно соціальну спрямованість; за формами власності інвестованого капіталу – на приватні інвестиції, державні інвестиції, змішані інвестиції. За останньою ознакою нами виділено інвестиції, які пов'язані з розробленням і запровадженням інновацій, та інвестиції, які забезпечують виживання підприємства у складних кризових умовах [1].

Залучення інвестицій є стратегічним напрямом розвитку підприємства. Підприємства зосереджують свою увагу на пошуку іноземних інвесторів для підвищення конкурентоспроможності в умовах скорочення фінансових ресурсів на внутрішньому ринку. Зростає попит на прямі іноземні інвестиції, які необхідні для реалізації складних бізнес-проектів, оскільки сприяють виробництву інноваційних товарів та послуг завдяки застосуванню ефективних корпоративних методів управління, трансферу новітніх технологій [2].

Отож, інвестиції є процесом, під час якого одна відтворювальна форма перетворюється в іншу, тобто є станом руху, потоку. Одержання доходів як ціль інвестиційної діяльності має прямий зв'язок, з одного боку, з фактом наявності ресурсної бази (або капіталу), а з іншого – з процесом їхнього вкладення у економічний сектор, де відбувається створення реального доходу. Крім того, формування інвестиційних ресурсів відбувається в результаті накопичення, і вони є відображенням потенціалу, який має інвестиційна активність. Це тлумачення інвестицій лежить в основі інвестиційного управління. Значення інвестицій в економіці підприємства складно переоцінити, тому що вони прямо впливають на зростання рівня зайнятості та обсягу випуску продукції або надання послуг, структурні зрушення в розвитку промислових

комплексів, зниження рівня витрат різного виду ресурсів, а також забезпечення конкурентоспроможності продукції, що випускається.

1. *Бушовська Л.Б. Управління інвестиційною діяльністю як важливий складник економічної безпеки підприємства. Вісник Мукачівського державного університету. 2017. Вип. 11. С. 170-176.*
2. *Наумова О. Управління інвестиційною діяльністю підприємства в умовах кризових явищ. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2016. № 4 (181). С. 32-35.*
3. *Ніценко В.С., Цуканов О. Ю. Капітальні інвестиції – складова інноваційної діяльності підприємства. URL: http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream /handle/123456789/10593/259280.pdf;jsessionid=D609609870D44F4F53858787B*
4. *Рудейчук С. Сутність поняття інвестицій та їх класифікація: обліково-економічні аспекти. Економічний аналіз. 2013. Вип. 12. С. 151-154.*

Осташ В.Ю.,
здобувач вищої освіти групи МНм-11
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Копитко М.І.,
д.е.н., професор,
професор кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

ЕФЕКТ ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ПІДПРИЄМСТВОМ З ПОЗИЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

На сучасному етапі розвитку, застосування можливостей мережі Інтернет в діяльності переважної більшості вітчизняних підприємств стало невід'ємною складовою їх ефективного функціонування на ринку. Інтернет-технології охопили майже всі рівні управління сучасним підприємством, що в свою чергу сприяє скороченню тривалості окремих циклів бізнес-процесу і безпосередньо дозволяє максимально задовольняти очікування підприємства у економічних вигодах.

Просування компанії в соціальних мережах – це можливість розвитку інноваційних форм комунікацій між компанією, клієнтами, підрядниками та потенційними споживачами. Соціальні мережі мають потужний потенціал для побудови «діалогового» відкритого спілкування, яке в свою чергу відкриває нові можливості для ведення маркетингу у компаніях, орієнтованих на задоволення всебічних потреб конкретної людини. З такої точки зору соціальні мережі є практичним механізмом підтримки маркетингових комунікацій компаній в Інтернеті.

Необхідно звернути увагу на можливість використання соціальних мереж, як нового маркетингового інструменту для просування підприємства, продукції.

Просування торгової марки чи продукту у соціальних мережах є розповсюдженою технологією привернення уваги та залучення цільової аудиторії до бренду, за допомогою створення та поширення актуальної та цінної інформації, яка пов`язана з ним. Сьогодні найпоширенішими комунікаційними каналами є веб-сайти та соціальні мережі. Такі технології широко використовують як і успішні світові компанії, так і підприємства малого та середнього бізнесу [1]. До основних переваг просування торгової марки або продукту у мережі через соцмережі відносяться:

- інтелектуальні ресурси бренду. Підприємства можуть підтримувати зворотній зв'язок із користувачами, або просто спостерігати, як їх бренди обговорюються та сприймаються;
- заощадження витрат. Використання соціальних мереж є мало витратним засобом просування товарів та послуг на глобальному рівні;
- встановлення зв’язків. Соціальні мережі можуть допомогти знайти співробітників або постачальників;
- впізнаваність бренду. У соціальних мережах є можливість встановити присутність торгової марки або продукту, в результаті чого створити позитивний імідж продукції чи компанії.

Слід наголосити на тому, що впровадження соціальних мереж у комунікації компаній принципово змінило моделі їхньої взаємодії зі споживачами. Для інтенсифікації спілкування зі споживацьким загалом компанії на системній основі почали враховувати кілька психологічних моментів. Зокрема, до уваги береться те, що всі споживачі бажають мати право голосу у спілкуванні з представниками компанії чи її керівництвом, формувати зміст виробничо-споживчого діалогу та виступати його активною стороною, мати можливість бути вислуханим та ділитися корисною інформацією, підтримувати зв'язок з іншими користувачами, спілкуватися прямо та щиро, мати справи з етичними компаніями, які працюють прозоро, залишатися їхнім партнером у перспективі.

Головними причинами активного впровадження соціальних мереж в економічну діяльність стали: збільшення відвідувачів електронних сторінок компаній, полегшення пізнавальних операцій запам'ятовування та розпізнання логотипів чи торгових марок, розширення масштабів охоплення цільових аудиторій, пробудження цікавості потенційних споживачів, встановлення та налагодження зворотного зв'язку з реальними та потенційними клієнтами, посилення ефекту «вірусного» розповсюдження інформації та її оперативне донесення до нових верств населення [2].

Суспільні відносини в Україні відтепер вбирають в себе Інтернет-відносини, що можна порівняти з комунікативною революцією, яка розгортається на наших очах. Багатомільйонна Інтернет-аудиторія сучасної України будує особисту й групову (фахову, корпоративну, групову, сімейну, приватну) життєдіяльність на основі новітніх інформаційних технологій з активним використанням доступних Інтернет-ресурсів.

Отож, соціальні мережі являють собою феномен, який може значно покращити результативність підприємства. Стратегічне цілепокладання з використанням соціальних мереж допомагає отримувати необхідну інформацію про власну компанію та потенційних конкурентів, формувати переконливий образ (бренд) пропонованої продукції, пробуджувати зацікавленість не лише цільової, а й суміжних соціальних груп, відстежувати основні тренди, бачити зміни в активності рекламних кампаній, вирішувати інші завдання ринкової економіки.

1. *Що таке SMM. URL : http://igroup.com.ua/seo-articles/smm/*
2. *10 причин використання соціальних мереж. URL: http:// muraxa.com/*

Постол А.Р.,
здобувач вищої освіти групи ФБСС-41
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Шевченко Н.В.,
к.е.н., доцент
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

НАПРЯМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Під впливом науково-технічного прогресу створюється абсолютно нова продукція, а також удосконалюються та набувають якісно-відмінних властивостей товари, які існують на ринку досить тривалий час.

В ситуації динамічних змін зовнішнього середовища, підприємства та компанії, які прагнуть функціонувати та розвиватися на ринку змушені відстежувати рух інноваційних тенденцій та активно їх впроваджувати у свою діяльність. З впровадженням інноваційних процесів пов’язано багато ризиків.

Інновація походить від англійського «innovation», що значить введене новинок, нововведень, оновлення, зміни. Інновація – це кінцевий результат інноваційної діяльності підприємства, що отримав втілення у вигляді нового чи вдосконаленого продукту, нового чи

вдосконаленого технологічного процесу, що використовується в практичній діяльності, або нового підходу до соціальних послуг [1].

З інновацією дуже часто пов'язують зміни та нововведення, які кардинально впливають на життя суспільства в цілому. Інновація пов'язує різні за характером та методами управління сфери господарської діяльності: науку, виробництво, збут. Й. Шумпер в інновації вбачав науково-організаційну комбінацію, мотивовану підприємницьким духом, і вперше виділив п'ять типів інновацій:

- товарна інновація (створення нового продукту);
- технологічна інновація (введення нового методу виробництва);
- ринкова інновація (створення нового ринку та послуг);
- маркетингова інновація (винайдення нового джерела поставок, просування товару, складування);
- управлінська інновація (реорганізація структури управління) [2].

Інновації, які були втілені в життя підприємством можуть вдосконалюватися та поряд створюватися нові. На момент, коли товар, який перестав приносити прибуток, знімається з виробництва, має бути розроблений та готовий до освоєння інший товар, тобто інновації замінують одна одну. Таким чином підприємство повинно ініціювати активність інноваційних процесів. До того, сама конкурентна боротьба буде найкращим стимулом суб'єктів підприємницької діяльності для покращення своєї діяльності, що можливе за умови систематизованих нововведень, як з метою створення та модифікації вже існуючого продукту.

Підприємствам необхідно врахувати ряд чинників, використання яких приведе до успіху:

- орієнтація на ринок;
- відповідність інновації завданням та меті підприємства;
- обґрунтована система відбору та оцінки нововведень;
- раціональне використання та контроль за нововведеннями;
- сприятливість організації та її кадрового складу до інновацій;
- індивідуальна та колективна відповідальність за продуктивне та ефективне використання нововведень.

Звичайно, кожне підприємство прагне потрапити до числа організацій, які досягли успіху впровадивши інновації. Позитивний результат від комерції нововведень залежить від середовища, в якому втілюється життя новацій, поведінки споживачів, позиції конкуре6тів та інших суб'єктів підприємництва, що працюють у суміжних чи споріднених галузях. Важливу роль відіграє фактор часу, так як, зарано виведена на ринок інновація може бути комерційно невдалою. Ризик при впровадженні нововведень існує завжди, але і віддача від впровадження новинки є значною. Віддача від застосування інновацій не завжди вимірюється суто в грошовому еквіваленті. В багатьох

випадках впровадження (модернізація) нового процесу у виробництві, збуті чи постачанні, управлінні, а також організацій роботі приносить значні соціальні, а також економічні результати.

1. *Стадник В. В. Економіка і організація інноваційної діяльності : навчальний посібник. Київ. Академія. 2015. 192 с.*
2. *Шемерко П. В. Інновації на підприємстві : проблеми застосування. Вісник Ужгородського Університету: економічні серії. 2018. С.223-227.*

Рингач В.О.,
здобувач вищої освіти групи МН-41
центру післядипломної освіти заочного та дистанційного навчання
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Леськів Г.З.,
к.е.н., доцент
завідувач кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВИЩА І ПРОСУВАННЯ ТОРГОВОЇ МАРКИ

Американська асоціація маркетингу вважає торговельну марку поняттям, найменуванням, маркою, дизайном та їх комбінаціями, які служать для ідентифікації товарів чи послуг окремого роздрібного продавця чи групи роздрібних торгових мереж та відмежування їх від конкурентів. Властивість торгової марки - це величина виняткового грошового потоку, який виникає завдяки визнанню фірмової марки.

В книзі Ф. Котлер вказуються основні причини, за якими використання торгової марки вигідні для покупців (рис.1).

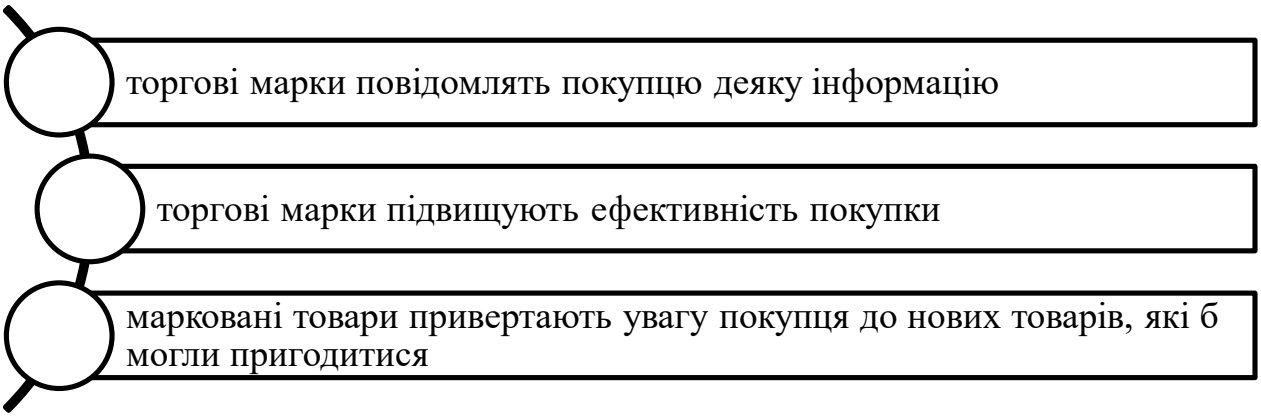

Рис. 1. Основні причини вигідності торгових марок покупцям

Успішні компанії, що володіють сильними торговими марками, на біржі оцінюються в 2 і більше разів дорожче вартості їх активів.

Пізнавану торгову марку здають або беруть в оренду, продають ліцензії на її використання, торговельні марки гарантують процвітання фірми. Важливо і те, що компанія, завоювавши з їх допомогою лояльних покупців, мають можливість встоятися на ринку, підтримувати рівень прийнятних цін і стійкі потоки коштів, що, в свою чергу, підвищує ціну акцій компанії і забезпечує базу для її подальшого процвітання. Торгова марка несе покупцю визначений набір властивостей, переваг і послуг, вона служить емблемою, яка повідомляє споживачам якісь відомості про товар.

Можна зробити висновок, що торгова марка - це складний символ, і компанії слід відноситься до розробки марки дуже серйозно. Маркетолог повинен вирішити, на якому рівні значення торгової марки буде створюватися «обличчя» компанії. Найбільш довговічними і підтримуваними якостями торгової марки є її основна цінність і індивідуальність. Саме ці якості є найважливішими в торговій марці.

Основні торгові марки роблять покупцям привабливі пропозиції. Успішні компанії домагаються конкурентної переваги, поповнюючи асортимент основний продукт іншими виробами і послугами, компанії прагнуть не тільки задовольнити, але й передбачити очікування споживачів.

Наприклад, купуючи якийсь продукт, споживач отримує можливість безкоштовно звертатися до фахівців фірми по телефону. Таким чином, пропонується не тільки якісний продукт, а й використовуються можливості «прямого маркетингу партнерських відносин» для встановлення особистого контакту з клієнтами.

Найбільш поширені способи розширення зони впливу марки - пропозиція фінансової підтримки, гарантій і спеціальних послуг. Також компанії надають споживачам нетрадиційні гарантії.

Україна країна з диференційованою структурою доходів населення. У країні є як дуже багаті, так і дуже бідні громадяни, також є прошарок із середнім рівнем доходу, причому вона становить основну частину населення. Такий стан говорить про те, що бренди в Україні можуть бути різної цінової категорії - від дуже дорогих ексклюзивних товарів / послуг до недорогих товарів першої необхідності.

Важливим елементом просування торгової марки є ціноутворення. Але, зважаючи на недостатньо розвинену мережу дистрибуції компанії та власні бізнес-мережі, можливість виробника впливати на рівень споживчих цін на свою продукцію досить обмежена. Як результат, роздрібні торговці можуть зазнати значних різниць у ціні на той самий фірмовий продукт.

Слід докласти зусиль для подолання вже існуючої наполегливості обізнаності споживачів з метою отримання інформації про нову торгову марку на ринку. Щоб досягти цього, потрібно знайти мотив для

поширення торгової марки, до якого належить новий бренд, або вам потрібно потиснути певну марку у групі товарів, замінивши його новою. Інтуїтивно створені українські марки підкорили ринок майже без особливих зусиль, часто їм не доводилося проводити дослідження споживачів, щоб просувати їх, організовувати потужні рекламні кампанії.

Савран А.І.,
здобувач вищої освіти групи ФБСС-31
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Хомів О.В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Реалізація цілей і завдань управління персоналом здійснюється через кадрову політику що являє собою сукупність принципів, методів, форм організаційного механізму з формування, відтворення, розвитку та використання персоналу, створення оптимальних умов праці, її мотивація та стимулювання. На будь-якому, особливо переломному, етапі функціонування суспільства одним із найважливіших факторів його розвитку та прогресивного поступу була і залишається кадрова політика, яка визначає основний зміст і характер усіх видів соціального управління в державі і на підприємстві.

Розробка, прийняття і реалізація державної кадрової політики у сучасній Україні обумовлені необхідністю суттєвої активізації та підвищення ефективності здійснення соціально-економічних, політичних та інших реформ суспільства, значного вдосконалення механізму його управління. Кадрова політика формується державою, владними партіями та керівництвом підприємств і знаходить конкретне вираження у вигляді адміністративних і моральних норм поведінки людей у суспільстві та організаціях. У ринковій економіці істотно змінюється суть і принципи кадрової політики. Вона є усвідомленою та спрямованою на створення високопрофесійного трудового колективу, який би сприяв розвитку організації та особистості [1, с. 35-37].

Небезпека втрати співробітників або зниження їх віддачі в результаті зниження вмотивованості персоналу створюють певні кадрові ризики. Статистика свідчить, що близько 20% працівників заради задоволення своїх потреб намагаються завдати шкоди підприємству, навіть з ризиком для себе. Дослідники корпоративних відносин всередині підприємства стверджують, що близько 50%

працівників готові порушити закон та корпоративні правила, завдавши шкоди своєму підприємству, якщо це не створить для них жодних наслідків. І лише не більше ніж 30% співробітників абсолютно лояльні до свого підприємства. У зв’язку з цим, управління кадровими ризиками є не тільки актуальною проблемою, а й виступає як суттєвий фактор покращення фінансових результатів господарської діяльності, а, відповідно, і підвищення вартості підприємства.

Основними видами кадрових ризиків, безпосередньо пов'язаних з трудовим потенціалом, є посадові, кваліфікаційно-освітні, операційні та організаційні ризики. Більшість кадрових ризиків належать до операційних, оскільки вони пов'язані з порушенням технологій виробництва, процесів та корпоративних правил, з порушенням у внутрішньому контролі організації, з невиконанням посадових обов'язків, низькою кваліфікацією, помилками та зловживаннями персоналу підприємства [2, с. 197-199].

Базовою метою кадрової політики на сучасному етапі є: залучення до участі соціально-економічних та політичних реформ усього працездатного населення країни, мобілізація людських ресурсів до активної участі у високоефективну та високоякісну працю; укомплектування усіх ланок державної, суспільної та господарської праці ініціативними та компетентними людьми, які розуміються на необхідності якісних змін у суспільстві та вміють впроваджувати їх у життя; забезпечення безперебійного вдосконалення та своєчасного оновлення кадрового складу виробничо-господарської, соціально-культурної та адміністративно-державної сфери організації суспільства, ріст професіоналізму та соціальної відповідальності управлінців [3].

Кадрова політика на підприємствах майбутнього, на думкою західних фахівців, повинна будуватися на таких принципах: повна довіра робітнику та надання йому максимальної самостійності; в центрі економічного управління повинні бути не гроші а людина та її ініціатива; результат діяльності підприємства визначається ступенем єдності колективу; максимальне делегування функцій управління робітникам; справедливість, послідовність, рівність, відсутність дискримінації за віком, статтю, релігією, дотримання трудового законодавства [4, с. 315-317, 470-473].

Отже, основною метою кадрової політики є своєчасне забезпечення оптимального балансу процесів комплектування, збереження персоналу, його розвитку відповідно до потреб організації, вимог діючого законодавства та стану ринку праці. Механізмом реалізації кадрової політики є система планів, норм і нормативів, організаційних, адміністративних та соціальних заходів, спрямованих на вирішення кадрових проблем і задоволення потреб організації у персоналі.

1. *Назарова Г. Передумови створення системи кадрової безпеки підприємства. Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. 2010. Вип.15. С. 34–37.*
2. *Ляшенко О.М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства : монографія. Київ : НІСД, 2015. 348 с.*
3. *Мігус І.П., Черненко С.А. Сучасні методики оцінки стану кадрової безпеки суб'єктів господарської діяльності. Ефективна економіка. 2013. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1923 (дата звернення 03.03.2020).*
4. *Ортинський В.Л., Керницький І.С., Живко З.Б. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навчальний посібник. К.: Правова єдність, 2009. 544 с.*

Саламаха Я.Р.,
здобувач вищої освіти групи ФБСС-31
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Хомів О.В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ ЯК ЕЛЕМЕНТ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Система мотивації праці є однією з важливих складових як системи управління персоналом на підприємстві, так і системи забезпечення економічної безпеки підприємницької діяльності. Соціально-економічною основою поведінки та активізації зусиль персоналу підприємства, які спрямовані на підвищення результативності діяльності, завжди є мотивація праці. Система мотивації характеризує сукупність взаємозв'язаних заходів, які стимулюють окремого працівника або трудовий колектив у цілому на досягнення індивідуальних і спільних цілей діяльності підприємства.

У сучасних умовах на підприємствах гостро постають питання щодо мотивації праці. Постійні зміни у конкурентному середовищі, законодавчій базі, інтеграція у міжнародний простір, постійні зміни на ринку праці обумовлюють необхідність переосмислення проблем трудової мотивації, яка могла б не тільки забезпечувати стійкий фінансовий стан суб'єктів бізнесу, а й позитивно впливати на формування інноваційного творчого підходу до розвитку підприємницької діяльності [1, с. 238].

Система мотивації на рівні підприємства має базуватися на певних вимогах, а саме: надання однакових можливостей щодо зайнятості та посадового просування за критерієм результативності праці; узгодження рівня оплати праці з її результатами та визнання особистого внеску в загальний успіх, що передбачає справедливий розподіл доходів залежно від ступеня підвищення продуктивності праці; створення

належних умов для захисту здоров'я, безпеки праці та добробуту всіх працівників; підтримування в колективі атмосфери довіри, зацікавленості в реалізації загальної мети, можливості двосторонньої комунікації між керівниками та робітниками. Механізм мотивації включає комплекс економічних прийомів та засобів соціально- і морально-психологічного характеру, які є спонукальними мотивами до праці.

Слід особливо зазначити, що система мотивації тісно пов'язана з кадровою безпекою, що являє собою постійний процес запобігання небажаних дій з боку несумлінних працівників, які можуть принести шкоду підприємству. Несумлінні співробітники – це категорія службовців, які завдають збитки підприємству, переслідуючи найрізноманітніші цілі особистого характеру, зокрема, отримання крупних винагород від контрагентів, помста, торгівля таємницями підприємства як джерело додаткового заробітку тощо [2, с. 287-289].

Вирішальну роль в оцінці мотивації праці в умовах вітчизняної економіки мають матеріальні та моральні заохочення. Висока роль індивідуальних заходів матеріального і морального стимулювання до високопродуктивної праці це встановлення рівня грошової винагороди, тарифних ставок, доплат, премій, підвищення професійного розряду, доручення складних і відповідальних завдань, відрядження на навчання за рахунок підприємства. Тому завжди важливо з'ясувати, які специфічні потреби дають поштовх виникненню мотивації у даної людини, у даний час.

Для забезпечення ефективного функціонування механізму мотивації праці та її зміцнення потрібно: поєднувати матеріальні вкладення в персонал з моральними; створювати безпечні та комфортні умови для роботи персоналу; забезпечувати можливості для кар'єрного росту персоналу; створювати на підприємствах підрозділи кадрової безпеки; здійснювати на кожному підприємстві стратегічне кадрове планування; погоджувати ринкові умови, розвиток бізнесу та інтереси співробітників підприємства; здійснювати диференціацію розміру доходів працівників, що виконують різні функції [3, с. 428-429].

Таким чином, мотиваційний механізм може гарантувати стабільну та максимально ефективну діяльність підприємства і високий потенціал його розвитку в майбутньому, а мотивація праці стає невід'ємною частиною економічної безпеки підприємства.

---

1. *Жаворонок А.В., Колеснікова Н.І. Сутність трудових ресурсів та аналіз їх використання. Молодий вчений. 2017. № 6. С. 427-430.*
2. *Науменко М.О., Жабко Ю.П. Управління персоналом підприємства в сучасних ринкових умовах. Вісник економіки транспорту і промисловості. № 46. 2014. С. 287-290.*
3. *Шахно, А. Ю. Лашкун Г.А., Голобородько Б.Ю. Економічний аналіз : зб. наук. праць ТНЕУ. Тернопіль : «Економічна думка». 2014. № 3. Том 15. С. 237-245.*

Сергієнко Ю.І.,
аспірант кафедри економіки
Харківського національного університету будівництва та архітектури
Науковий керівник:
Аванесова Н.Е.
д.е.н., професор,
завідувач кафедри менеджменту та публічного адміністрування
Харківського національного університету будівництва та архітектури

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ СТРАТЕГІЧНОЇ ПЛАТФОРМИ ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У сучасних умовах проблема забезпечення економічної безпеки набуває особливої гостроти через негативні наслідки реформування економіки, високу фінансову залежність держави та через проблеми внутрішнього характеру. Розвиток економічних відносин обумовлює перманентну трансформацію механізмів взаємодії господарюючих суб'єктів, характеризується значним посиленням конкурентної боротьби, що спричиняє необхідність розвитку сучасних підходів до аналізу та управління стійкістю підприємства в умовах ризику і невизначеності, визначення стратегії та забезпечення економічної безпеки підприємств [1] .

Стратегію підприємства традиційно поділяють на корпоративну (для компанії в цілому) та стратегію бізнесу (стратегію господарських підрозділів, інколи вживають термін «конкурентна стратегія»). Дослідивши діяльність ряду корпорацій США в 1970-х-80-х роках, М. Портер в своїй роботі "Від конкурентних переваг - до корпоративної стратегії" висловлює думку про те, що корпоративна стратегія потребує переосмислення [2]. На сучасному етапі в академічній науці про стратегію акцент змістився в бік конкурентних переваг, джерела досягнення яких стали і нині продовжують бути головною темою досліджень у галузі управлінських наук.

Розглянемо основні засади теорії конкурентних переваг. Конкурентна перевага фірми визначається в зарубіжній економічній літературі як «порівняльна перевага по відношенню до інших фірм даної галузі, або фірм галузі, яка виробляє товари-субститути». Функція її – в забезпеченні доходів, які перевищують середньогалузевий рівень, і в завоюванні міцних позицій на ринку. Вважають, що конкурентна перевага досягається тільки тоді, коли споживачі впевнені, що вони отримують корисність (вартість, цінність) від трансакцій з певним видом бізнесу [3]. В ряді робіт з питань стратегії особливий наголос зроблено на тому, що для підтримки довготривалого успіху конкурентна перевага має бути стійкою.

Виокремимо типи стійких конкурентних переваг за способом їх забезпечення (табл. 1).

Таблиця 1.

Типи стійких конкурентних переваг за способом їх забезпечення [2]

Типи переваг	Визначення та особливості
Розмір цільового ринку	Чим більшою часткою ринку володіє компанія, тим більше в неї шансів досягти вищої операційної (поточної) ефективності. Операційна ефективність пов'язана з витратами та ціною на продукцію і залежить від можливостей застосування ефекту економії на масштабах виробництва, кривої досвіду та синергійного ефекту від використання однакових навичок виробничої чи іншої діяльності в різних видах бізнесу. Економія на масштабах виробництва означає, що більші компанії потенційно можуть працювати з нижчими витратами на одиницю продукції, ніж підприємства меншого розміру. Базою для цього слугують нижчі операційні витрати, або ж нижчі постійні витрати на одиницю продукції, бо загальна сума витрачених коштів на маркетинг, продаж, збут, адміністрування, науково-дослідні роботи та післяпродажне обслуговування розподіляється на більший обсяг виробництва.
Виключний доступ до ресурсів чи споживачів	Ця перевага визначається часовою асиметрією інвестицій. Якщо фірма здійснила інвестиції в певну галузь, то її потенційні конкуренти, ті компанії, що бажають увійти в даний бізнес, мають докласти значних зусиль для подолання відставань, спричинених плином часу. При обмеженому обсязі факторів виробництва у підприємства-піонера існує більше шансів забезпечити собі виключний доступ до постачальників через укладання довгострокових контрактів або вертикальну інтеграцію. Що стосується переваг доступу до споживачів, то ними можуть бути: репутація компанії, додаткові витрати конкурентів, які вони мають нести для переорієнтації покупців до їх продуктів, та випуск разом з основними товарами супутніх і доповнюючих, що забезпечує комплексність задоволення потреб споживацького сегменту.
Обмеження дій конкурентів	Відбувається з таких причин: - патентування та ліцензування інновацій, що захищає від несанкціонованої імітації нововведень і можливе завдяки існуванню відповідних державних інститутів; - антитрестовське законодавство, яке не дозволяє великим компаніям поглинати менші; - загроза втрати чи зниження грошових потоків від інвестицій, які вже здійснені конкурентами, при направленні коштів для імітації дій підприємства; - існування природного часового відставання реакції конкурентів на дії підприємства.

Отже, конкурентна перевага являє собою наявність властивостей, що створюють переваги для суб'єкта економічної діяльності, носіями яких можуть бути види продукції, підприємства й організації або їх групи, окремі країни або їх об'єднання [4]. Вона також може бути

використана для визначення рівня економічної безпеки, оскільки підвищення зазначеної характеристики спрямовано на забезпечення економічної безпеки. Ця категорія також може бути розглянута як базис для забезпечення розвитку, стабільності, підтримки національних інтересів країни.

1. *Сергієнко Ю.І., Аванесова Н.Е. Економічна безпека: роль, сутність, складові, та принципи в сучасному вимірі країни. Збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції «Міжнародне наукове-технічне співробітництво: принципи, механізм, ефективність» м. Київ, 14 вересня 2019 р. С. 58-64.*
2. *Портер М.Э. Конкуренция: Пер с англ.: Уч. пос. М.: Издательский дом «Вильямс», 2000. 395 с.*
3. *Improvement of a Mechanism of Providing Economic Security Of Enterprises in the System of Global Competitiveness / [N. Avanesova, Y. Utkina, I. Volovelska та ін.]. International Journal of Engineering & Technology. 2018. С. 393–397.*
4. *Мовчан Т., Демчук Н. Конкурентоспроможність підприємств як індикатор рівня економічної безпеки. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2016. №18. С. 96–99.*

Тимків О-А. І.,
здобувач вищої освіти групи МН-11
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Верескля М.Р.,
к.пед.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

ВИДИ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах господарювання під час формування ринкової економіки, в умовах глобалізації ринку в цілому, євроінтеграційних процесів в Україні, а також у зв'язку з ослабленням системи тотального державного контролю за її станом значно зріс як кількісний, так і якісний стан загроз економічній безпеці підприємств України.

В науковій літературі поняття «загроза економічній безпеці» на рівні підприємства визначено неоднозначно. Його трактують як сукупність наявних та потенційно можливих явищ і чинників, які створюють небезпеку для реалізації його інтересів в економічній сфері [5, с. 251]. Також загрозу визначають як будь-який конфлікт цілей функціонування і розвитку підприємства із зовнішнім або внутрішнім середовищем, а якщо цілі співпадають – як розбіжність шляхів їх досягнення, та як сукупність умов і чинників, які створюють небезпеку його життєво важливим інтересам [5, с. 252].

Джерелом виникнення загроз економічній безпеці підприємства є чинники, що здійснюють свій вплив на стан безпеки. На підставі цього, з

використанням методу узагальнення, загрозу економічній безпеці підприємства визначаємо як потенційну або сформовану сукупність факторів, які створюють небезпеку його стабільному існуванню та невиконанню його цілей діяльності [4, с. 123].

Науковці, Т. Г. Васильцев та М. Б. Пасічник, здійснюють класифікацію загроз економічній безпеці за систематичністю прояву [1, с.132]: – систематичні загрози – існують постійно (чи досить тривалий час) і завжди справляють свій вплив на діяльність підприємства. Вони мають систематичний характер прояву та пов'язані з відповідними процесами в ринковій економіці; – несистематичні – справляють свій вплив на діяльність підприємства стохастично або з визначеним періодом виникнення. Залежно від обсягу втрат або ушкоджень, до яких може призвести дія деструктивного чинника, загрози поділяють на [15, с. 133]: несуттєві; істотні; значні та катастрофічні.

Таблиця 1.

Ідентифікація загроз економічній безпеці підприємств у процесі взаємодії із різними суб'єктами господарювання [3, с. 43]

Суб'єкт господарювання	Ідентифікація загроз
Постачальники	Несвоєчасність поставок матеріальних ресурсів; розрив зв'язків; невиконання умов договору поставки; непередбачуване збільшення цін на товари та витрат на їх постачання; поставки неякісної продукції, яка не відповідає стандартам і нормам
Споживачі	Зміна смаків, зниження платоспроможного попиту; об'єднання в групи з метою впливу на рівень цін; недосконалість законодавства щодо захисту прав споживача; поширення неправдивої інформації про підприємство, персонал, продукцію
Конкуренти	Агресивна політика збільшення ринкової частки (у т. ч. за рахунок розвитку мережі збуту); недобросовісна конкурентна політика; демпінг цін; співпраця конкурентів з органами влади, спрямована на ускладнення доступу до споживчого ринку й господарських ресурсів для інших підприємств; переманювання персоналу; упровадження технічних інновацій; монополізація зв'язків із постачальниками
Органи державного управління	Зміна чинного законодавства; корупційні дії; лояльність до окремих підприємств; непрозорість дозвільної системи; збільшення податкового тиску; підвищення мінімальної заробітної плати та відрахувань на соціальні заходи; уведення жорстких екологічних норм; погіршення умов амортизаційної політики; збільшення кількості перевірок тощо

Ослаблення практично будь-якої складової частини інфраструктури підприємства безпосередньо відображається на його безпеці, тому процес управління підприємством перебуває в тісному взаємозв'язку з питаннями його безпеки.

1. *Васильців Т. Г. Чинники та джерела загроз економічній безпеці підприємства. Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. Вип. 18.10. С. 128–135.*
2. *Іванків О. Діагностика загрози економічній безпеці підприємства й напрями їх нівелювання в умовах євроінтеграційних процесів. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, 2016. №1. С.40–44.*
3. *Кузнецова І. О. Класифікація загроз економічній безпеці підприємства. Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць. Одеський національний економічний університет, 2015. Вип. 3. № 58. С. 120–128.*
4. *Орлик О. В. Система загроз економічній безпеці суб'єктів господарювання Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць. Одеський національний економічний університет, 2014. Вип. 1. № 52. С. 250–257.*

Тимчак Л.Т.,
здобувач вищої групи МЕФБі-11
кафедри адміністративного та фінансового менеджменту
Національного університету «Львівська політехніка»
Науковий керівник:
Дзюрах Ю.М.,
асистент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту
Національного університету «Львівська політехніка»

АНТИКРИЗОВЕ ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ

Для України проблема неплатоспроможності, збитковості, банкрутства майже у всіх галузях країни є сьогодні дуже актуальною. Це тому, що в сучасних ринкових умовах на діяльність підприємств постійно впливають зовнішні та внутрішні фактори, які призводять до фінансової кризи. Основними факторами є низька ефективність, відсутність ефективних стимулів для підприємництва, інфляційні катаклізми та низька конкурентоспроможність вітчизняних товарів на зовнішньому та внутрішньому ринках.

Основним завданням антикризового управління є розробка профілактичних заходів у всіх сферах діяльності підприємства, пошук та реалізація найменш ризикових управлінських рішень для досягнення визначених цілей та результатів з мінімальними витратами та з мінімальними негативними наслідками. Основними проблемами, що виникають при вирішенні цієї проблеми, є своєчасне реагування на зміни ринкового середовища, оптимальний вибір та ефективне використання раціональних управлінських рішень для подолання кризових явищ та подальшої їх діагностики на ранніх етапах бізнесу.

Антикризове фінансове управління підприємством варто розглядати як одну зі специфічних систем управління, пов'язану з управлінням фінансово-господарською діяльністю підприємства, його фінансовою стійкістю та платоспроможністю [1, с. 29].

О.О. Терещенко розуміє поняття антикризового фінансового управління підприємством як застосування специфічних методів та прийомів управління фінансами, які дозволяють забезпечити безперервну діяльність підприємств на основі управління зовнішніми та внутрішніми ризиками профілактики та нейтралізації фінансової кризи. Саме антикризове фінансове управління є необхідною складовою системи корпоративного управління й уможливлює реалізацію інноваційної моделі розвитку підприємства [4, с. 221].

Автор Дейніс Л.М. у своїй праці [2] трактує поняття антикризового фінансового управління, як комплекс постійно організованого управління, в основу якого покладено застосування специфічних методів та прийомів управління фінансами підприємства, включає складники, спрямовані на профілактику та нейтралізацію фінансової кризи за допомогою всього фінансового потенціалу підприємства.

Специфіку антикризового фінансового управління характеризують двома тезами:

- по-перше, – це комплекс профілактичних заходів, спрямованих на недопущення фінансової кризи: системний аналіз сильних та слабких сторін підприємства, оцінка ймовірності банкрутства, управління ризиками (виявлення, оцінка та нейтралізація), упровадження системи запобіжних заходів, тощо;
- по-друге, – це система управляння фінансами, спрямована на виведення підприємства з кризи, зокрема за допомогою санації чи реструктуризації суб'єкта господарювання [3].

Основними цілями антикризового фінансового управління є:

- встановлення управління, яке здатне передбачати, запобігати та подолати фінансову кризу, зберігаючи фінансову стійкість та економічний розвиток;
- усунення неплатоспроможності. Оскільки масштаб кризової ситуації економічних одиниць не оцінюється, найактуальнішим завданням системи фінансової стабілізації є відновлення платоспроможності за своїми поточними фінансовими зобов'язання;
- відновлення фінансової стабільності. Хоча банкрутство господарських одиниць може бути усунене за короткий термін за допомогою ряду фінансових надзвичайних операцій (наприклад, продажу нерухомості), причини банкрутства можуть залишатися незмінними, якщо фінансова стабільність економічних одиниць не буде знижена до безпечного рівня.

Отже, основне завдання антикризового управління фінансами – це своєчасно діагностувати фінансовий стан економічних одиниць та вжити необхідних антикризових заходів для запобігання фінансовій кризі.

1. *Антикризове фінансове управління в системі суб'єктів економічної діяльності: методи та інструменти оцінювання: монографія. В.В. Коваленко, М.В. Суганяка, В.І. Фучеджи. Одеса, 2013. 381 с.*
2. *Дейніс Л.М., Фучеджи В.І. Сутність антикризового фінансового управління підприємством. Вісник соціально-економічних досліджень. № 41(2). URL: http:// www.nbuv.gov.ua.*
3. *Партин Г.О., Селюченко Н.Є. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник. Львів: Вид-во НУ «ЛП», 2010. 332 с.*
4. *Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навчальний посібник. К. : КНЕУ, 2000. 412 с.*

Хортюк В. В.,
здобувач вищої освіти групи 431с,
факультету фінансів, підприємництва та обліку,
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
Науковий керівник:
Зибарева О. В.,
д. е. н., доцент,
завідувач кафедри підприємництва торгівлі та біржової діяльності,
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

На сьогодні дедалі більшої актуальності набуває антикризове економічне управління суб'єктів підприємницької діяльності, що передбачає запобігання розвитку кризових явищ, реальну оцінку діяльності суб'єкта економічної діяльності, та оцінку перспектив його подальшого розвитку. Ринкові методи господарювання вимагають здійснення належного контролю за фінансово-економічним станом суб'єктів економічної діяльності з метою запобігання виникненню кризового стану, що в свою чергу притаманно їх діяльності.

Особливий внесок у дослідження даної проблеми підтверджується низкою праць провідних вітчизняних науковців в галузі економічної безпеки: О. Барановського, О. Білоус, З. Варналія, В. Геєця, Я. Жаліла, О. Захарова, А. Качинського, О. Кириченка, В. Крутова, Т. Ковальчука, та ін.,
Під системою антикризового фінансового управління суб'єктів економічної діяльності слід розуміти систему принципів і методів розробки та реалізації стратегічних рішень для досягнення поставленої головної мети і прагнень його загальної системи управління. Це управління відіграє активну роль у загальній системі управління, забезпечуючи надійне досягнення цілей фінансової діяльності суб'єктів економічної діяльності [1, с. 95].

Діагностика кризових явищ здійснюються на початковому етапі для визначення потреби антикризового управління. Основними інструментами діагностики виступають: експрес-діагностика; моніторинг та оцінка загальних показників фінансового стану; діагностика із застосуванням методик оцінки ймовірності банкрутства;

методи оцінки потенціалу підприємства; та інші додаткові заходи. У процесі виявлення потреби антикризового управління визначається основна мета антикризових заходів – стан в майбутньому, котрий можливо змінити відносно теперішнього та необхідно досягнути.

Система антикризового управління, в процесі забезпечення фінансової безпеки підприємства, повинна бути спрямована на вирішення таких завдань:

- ідентифікація загроз та ризиків як причин зростання рівня небезпеки;
- визначення індикаторів фінансової безпеки підприємства;
- розроблення системи моніторингу фінансової безпеки;
- визначення критичних значень індикаторів фінансової безпеки;
- систематичний моніторинг рівня фінансової безпеки;
- розробка антикризових рішень, спрямованих на забезпечення економічної безпеки підприємства;
- контроль за реалізацією рішень, їх оцінка та корегування [2, с. 179].

Ефективність здійснення антикризового управління фінансовою безпекою підприємства безпосередньо залежить від:

- якості підготовки персоналу, який повинен приймати обґрунтовані рішення в умовах не завжди повної інформації, бути готовим діяти в нестандартних умовах, бути підготовленим та володіти необхідними знаннями;
- чіткості функціонування системи моніторингу, яка б надавала повну інформацію про поточний рівень, динаміку та можливі зміни рівня фінансової безпеки;
- існування та дії системи превентивного управління, яка б дозволила своєчасно відчути сигнали про формування внутрішніх та зовнішніх чинників і процесів, здатних спричинити виникнення та розвиток загрози та ризику, передбачити їх настання та можливі наслідки [2, с. 180].

В складних умовах господарювання, якими характеризується вітчизняна економіка, система антикризового управління має набувати своїх специфічних рис на кожному із управлінських рівнів і бути об’єднана спеціальною програмою стратегічного розвитку підприємства, що дозволить випереджати та запобігати неплатоспроможності та неспроможності підприємства, своєчасно долати тимчасові перешкоди, що виникли, зберігати та збільшувати ринкові позиції за будь-яких зовнішніх (економічних, політичних, соціальних) умов, спираючись, на власні ресурси, забезпечувати сталий розвиток підприємства [3, с. 161].

Отже, особливістю реалізації антикризового управління економічною безпекою підприємства є те, що ухвалення рішень в переважній більшості випадків здійснюється в умовах високого рівня

невизначеності, дефіциту часу, недостатності фінансових ресурсів, зниженої керованості підприємством, наявності ознак розвитку кризових процесів.

1. *Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия И. А. Бланк. Киев.: Ника-Центр, Эльга, 2004. 784 с.*
2. *Штангрет А.М., Караїм М.М. Антикризове управління фінансовою безпекою підприємства: теоретичні аспекти. Економічний вісник університету. 2013. Вип. 20(1). С. 178-182. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2013_20%281%29__37 (дата звереннння: 01.03.2020)*
3. *Хвищун Н. В. Економічна безпека як елемент системи антикризового управління соціально-економічним розвитком регіону. Modern economics. 2018. №9. С. 160-162. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2018_9_21 (дата звернення: 01.03.2020).*

Цепінь П.І.,
здобувач вищої освіти групи МНм- 21
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Воронка О.З.,
к.е.н.,
викладач кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КАДРОВОЮ БЕЗПЕКОЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Розвиток та успішне функціонування підприємництва в ринковій економіці передбачає забезпечення ефективної системи кадрової безпеки. Така безпека вважається домінуючою щодо інших елементів системи безпеки підприємства, оскільки пов'язана з персоналом, якість якого є першоосновою в будь-якій діяльності. Ефективне забезпечення кадрової безпеки на підприємстві виступає одним із пріоритетів у досягненні стабільності та процвітання не тільки окремого підприємства чи групи підприємств, але й економічної системи держави загалом.

Дослідження теоретичних і практичних аспектів основних елементів системи забезпечення економічної та кадрової безпеки підприємства знайшли відображення у працях таких учених, як Б.М. Андрушків, О.І. Барановський, О.А. Грунін, Л.І. Донець, З.Б. Живко, М.І. Камлик, М.І. Копитко, А.В. Кирієнко, А.І. Пономаренко, В.І. Франчук, Н.В. Штамбург та інші.

Кадрова безпека – характеристика стану економічної системи, при якому відбувається ефективне функціонування всіх її функціональних складових, забезпечення захищеності та здатність протистоянь

внутрішнім і зовнішнім впливам і загрозам, пов'язаних з персоналом, змістовний та структурний аналіз, діагностика та прогнозування впливу діяльності персоналу на внутрішні та зовнішні показники економічної системи.

Мета кадрової безпеки полягає у: забезпеченні та підтримці економічної стійкості та результативності господарської діяльності підприємства; забезпеченні високого рівня конкурентоспроможності підприємства; ефективному і гармонічному розвитку людських ресурсів; ефективному функціонуванні всіх її функціональних складових; забезпеченні ефективного функціонування організації; гарантуванні стабільного та максимально ефективного функціонування підприємства і високий потенціал розвитку в майбутньому.

Головними цілями кадрової безпеки підприємства повинні бути: забезпечення сталого функціонування компанії і запобігання загроз її безпеці; захист законних інтересів організації від протиправних дій; охорона життя та здоров'я персоналу; недопущення розкрадання фінансових і матеріально-технічних засобів, знищення майна та цінностей, розголошення, втрати, витоку, спотворення і знищення службової інформації, порушення роботи технічних засобів; забезпечення виробничої діяльності, включаючи і засоби інформатизації [1].

Для конструювання поняття кадрової безпеки, яке може бути використано для дослідження проблем забезпечення кадрової безпеки, доцільно також проаналізувати основні аспекти, на яких ґрунтується кадрова безпека. До них відносять:

1. Підбір та відбір персоналу в процесі наймання. Під цим розуміють цілий комплекс заходів безпеки при оформленні співробітника на роботу і прогнозування його благонадійності. У поняття підбір, відбір персоналу в процесі наймання входить розгляд питань безпеки компанії на таких етапах в роботі кадровика, які в останні роки все частіше передаються особам, які не працюють в компанії. Будь-яка процедура пошуку кандидатів, їх відбору, документального та юридичного забезпечення оформлення прийому на роботу, проходження випробування і навіть адаптації нового члена в колективі – серйозна робота з боку кадровика, якщо він дійсно кадровик, а не випадкова людина в професії.

2. Лояльність – емоційна прив'язаність до підприємства, бажання залишатися її членом, вона передбачає, що ця робота породжує у працівників: задоволення від змісту роботи, відчуття уваги і турботи з боку підприємства, задоволення своєю кар'єрою на підприємстві, впевненість у доцільності продовження роботи на даному підприємстві, довіра до керівництва. Дослідники лояльності персоналу звернули увагу на те, що вона не тільки має різний рівень, але й відрізняється якісно. В одних працівників лояльність може бути пов'язана з тривалістю роботи

на підприємстві, в інших – з провідними мотивами їх діяльності. Однак, як вірно відзначає Чигрина С.В., будь-які заходи з боку керівництва, спрямовані на утримання співробітників в організації, будуть у той же час сприяти формуванню поведінкової лояльності [3].

3. Контроль як комплекс заходів, який складається зі встановлених для персоналу, в тому числі й для адміністрації, регламентів, обмежень, режимів, технологічних процесів, оцінних, контрольних та інших операцій і процедур безпеки. Цей комплекс уже безпосередньо спрямований на ліквідацію можливостей завдання шкоди та відпрацьовується, як правило, службою безпеки чи іншими підрозділами компанії, але меншою мірою кадровою службою, у чому й полягає помилка [2, с. 142-143].

Кадрова безпека відіграє ключову роль у системі безпеки підприємства в цілому, оскільки це робота з персоналом, кадрами, а вони в будь-якій організації є основними одиницями, які впливають на ефективність роботи підприємства.

1. *Волошин О.П. Теорія і практика функціонування та розвитку кадрового потенціалу підприємства. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/ Vnulp/Menegment/2011_704.pdf*
2. *Красномовець В. А. Методи забезпечення кадрової безпеки підприємства. Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. 2012. Випуск 3(59). Серія «Економіка». С. 138-143.*
3. *Чигрина С. В. Теоретичні засади поняття "лояльність" персоналу як складові забезпечення кадрової безпеки підприємства. Управління розвитком. 2014. № 2. С. 113-115. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_2_47*

Чорній С.І.
здобувач вищої освіти групи ОО-21
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Огірко І.О.
к.т.н., доцент,
доцент кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

КІБЕРБЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА

В сьогоднішніх умовах функціонування підприємств в значній мірі опирається на розвинуті інформаційні технології, що приводить до зростання залежності організацій від інформаційних систем і сервісів та, як наслідок, відбувається різке збільшення ризиків, пов'язаних з недостатнім рівнем забезпечення безпеки одержання, зберігання і переробки інформації. Тому питання кібербезпеки є актуальним, як на рівні Держави, так і на рівні підприємств.

Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» дає таке визначення: «Кібербезпека — захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави під час використання кіберпростору, за якої забезпечуються сталий розвиток інформаційного суспільства та цифрового комунікативного середовища, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних і потенційних загроз національній безпеці України у кіберпросторі» [1].

За даними Kaspersky Security Network за січень-вересень 2018 року, третина (33,7%) користувачів з України зіткнулися з погрозами, котрі було розповсюджено саме через мережу Інтернет. Україна на третьому місці у рейтингу країн з найбільшим ризиком щодо зараження через мережу Інтернет.

Щорічне дослідження фінансових злочинів та шахрайства компанії PricewaterhouseCoopers (PwC) свідчить про те, що 31% українських підприємств попали під приціл кіберзлочинів у 2018 році, порівняно із 24% у 2016 році [2].

Аналіз зареєстрованих в Україні кіберзлочинів показує постійне зростання рівня кіберзлочинності та суми збитків, які завдаються кіберзлочинцями державі та бізнесу. Кількість кримінальних правопорушень у сфері кіберзлочинів упродовж 2017 року в розрізі регіонів України показано на рис. 1.

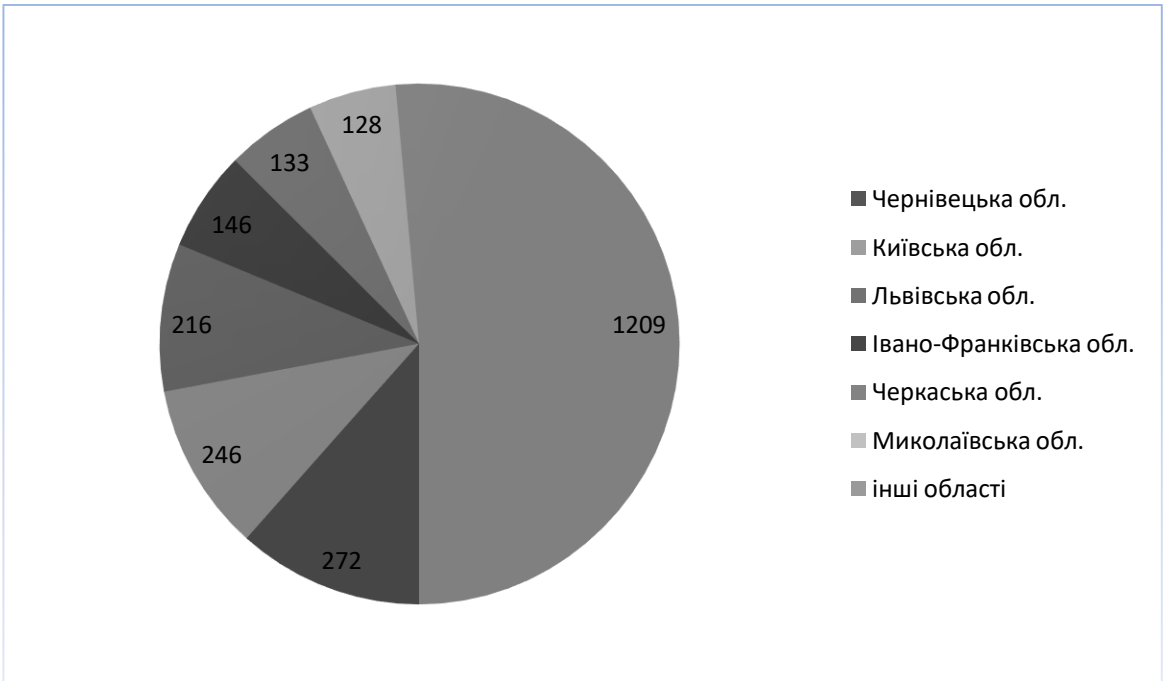

Рис. 1. Кількість кримінальних правопорушень у сфері кіберзлочинів упродовж 2017 року в розрізі регіонів України

Найбільшою кібератакою за історію України став вірус «Petya.A», який у червні 2017 року спричинив порушення роботи українських державних підприємств, установ, банків, медіа та інших. Внаслідок атаки була заблокована діяльність таких підприємств як аеропорт

«Бориспіль», «Укртелеком», «Укрпошта», «Ощадбанк», «Укрзалізниця» та багатьох інших великих підприємств.

За перші 6 місяців 2018 року в Україні було порушено 4041 кримінальних порушень у сфері порушень кіберзлочинності: 1336 – у сфері платіжних систем; 810 – кібербезпеки; 1380 – у сфері електронної комерції; 515- у сфері протиправного контенту. Таким чином, у сфері платіжних систем кількість злочинів у 2018році зросла порівняно із 2017 роком у 1,4 рази [4].

На сьогодні питання кібербезпеки відносять до числа головних пріоритетів менеджменту національних і світових корпорацій, оскільки все більше число керівників бізнесу починають усвідомлювати реальну небезпеку ризиків, пов'язаних з інсайдерською інформацією. Так, сучасна корпоративна система інформаційної безпеки має бути побудована на принципах конфіденційності (захист інформації від несанкціонованого доступу), цілісності (запобігати зловмисним або випадковим змінам) і доступності (надавати необхідний рівень доступу) [2-6].

---

1. *Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України». Електронний ресурс. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19 (дата відклику 17.03.19)*
2. *Харченко О. А., Старичок П. О. Кібербезпека в україні: основні напрями забезпечення. Безпека соціально-економічних процесів в кіберпросторі: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 27 берез. 2019 р.). Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. С. 92-93.*
3. *Вітер С.А., Світлишин І.І. Захист облікової інформації та кібербезпека підприємства. Економіка і суспільство. 2017. №1 С.497-502.*
4. *Кіберполіція відмічає збільшення кількості правопорушень у сфері платіжних систем та кібербезпеки. URL : Офіційний сайт Національної поліції – https://www.npu.gov.ua/news/kiberzlochini/kiberpolicziya-vidmichajezbilshennya-kilkosti-pravoporushen-u-sferi-platizhnix-sistem-ta-kiberbezpeki*
5. *Шпак В. А. Організація захисту облікової інформації. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. 2015. № 2. С. 181-187.*
6. *Бурячок В.Л. Інформаційна та кібербезпека: соціотехнічний аспект: підручник. Київ: ДУТ, 2015. 288 с.*

Штангрет І. А.,
здобувач вищої освіти групи Б-4
факультету медіакомунікацій та підприємництва
Української академії друкарства
Науковий керівник:
Караїм М. М.,
к. е. н.,
асистент кафедри фінансово-економічної безпеки,
обліку і оподаткування
Української академії друкарства

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Стратегічне управління в сфері економічної безпеки підприємств можна вважати новим напрямом, адже дії суб'єктів безпеки на українських підприємствах в основному орієнтовані на вирішення поточних проблем, які пов'язані із необхідністю ліквідації наслідки негативного впливу внутрішніх та зовнішніх загроз [1, с. 45]. В останні два десятки років відбувся перехід від силового захисту території до реалізації комплексних заходів в основних функціональних сферах, тобто фінансовій, кадровій, інформаційній, силовій та ін. Розробляються механізми організаційного забезпечення, які передбачають поділ функцій між внутрішніми та зовнішніми суб'єктами безпеки. Поруч з цим, власниками та вищою ланкою менеджменту актуалізується ціль не лише реагування на події, які мають місце, але прогнозування можливої зміни середовища функціонування, розроблення альтернативних стратегій, вибір оптимального варіанту з метою стабілізації процесу функціонування підприємства. Відповідно можна стверджувати, що стратегічне управління економічно безпекою підприємства повинно бути спрямоване на аналізування внутрішнього й зовнішнього середовища із своєчасною адаптацією підприємства до їх зміни. Основою ціллю такого управління є не лише виживання у короткостроковій перспективі, але формування безпечних умов розвитку. Виходячи зі зазначеного, можна визначити перелік наступних завдань для стратегічного управління економічною безпекою підприємства:

- узгодження цілей стратегічного управління підприємством із стратегічним управлінням економічною безпекою підприємства;
- уточнення якісних та кількісних цілей в сфері економічної безпеки підприємства;
- оцінювання поточного рівня економічної безпеки із з'ясуванням фактичного ресурсного й організаційного забезпечення;
- формування альтернативних стратегій;

– розроблення системи критеріїв реалізації альтернативних стратегій;
– пошук «вузьких місць» в реалізації альтернативних стратегій;
– посилення інформаційного підтримки розроблення та реалізації управлінських рішень;
– оцінювання результативності дій суб'єктів безпеки та ефективності реалізації стратегії;
– внесення своєчасних змін в стратегію забезпечення економічної безпеки підприємства.

Перелік завдань в умовах певного підприємства може суттєво різнитися. Вважаємо за доцільне приділити увагу окремим ключовим моментам, тобто взаємозв'язку із стратегічним управлінням підприємством та формування альтернативних стратегій.

Вважаємо, що для українських підприємств доцільно говорити про максимальну гнучкість стратегічного планування та наявність процедур своєчасного внесення змін в обрану альтернативну стратегію. Стратегічне управління економічною безпекою підприємства можна трактувати як процес, в якому можна чітко визначити наступні етапи:

– інформаційний етап, що полягає в оцінюванні рівня агресивності зовнішнього середовища та підконтрольності внутрішньогосподарських процесів, ідентифікація ключових загроз із визначенням переліку найбільш суттєвих за рівнем впливу на економічну безпеку підприємства. Важливим є отримання інформації з кількох незалежних джерел, її перевірка та порівняння, систематичне оновлення. Результатом реалізації цього етапу повинно стати інформаційне підґрунтя для розроблення альтернативних стратегій;
– етап розроблення альтернативних стратегій передбачає: уточнення цілей системи економічної безпеки підприємства, їх узгодження із цілями розвитку підприємства та інтересами власників, менеджменту та працівників; формування переліку ключових завдань; розроблення альтеративних варіантів стратегії виходячи із можливих прогнозів зміни рівня впливу ключових внутрішніх й зовнішніх загроз та здатності підприємства протидіяти їм;
– етап вибору та реалізації стратегії. Із кількох альтернативних варіантів обирається найбільш доцільний, виходячи із можливості досягнення цілей в сфері економічної безпеки та наявного ресурсного й організаційного забезпечення. Реалізація обраної стратегії передбачає виділення необхідних ресурсів, створення організаційних можливостей та забезпечення необхідної інформаційної підтримки для розроблення й застосування управлінських рішень, які в комплексі формують захисні заходи;

– етап контролю та внесення необхідних змін полягає в аналізі та оцінювання поточних результатів реалізації стратегії із корегуванням подальшого процесу реалізації.

Вважаємо за доцільне підкреслити, що реалізація стратегії економічної безпеки повинна здійснюватися суб'єктами безпеки у тісній співпраці із усіма структурними підрозділами підприємства, що можливо на основі посилення інформаційного обміну та взаємодії.

1. *Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства : монографія / За заг. ред. А. М. Штангрета. Львів : Укр. акад. друкарства, 2017. 276 с.*

Якимишин О.М.,
здобувач вищої освіти групи МН-41
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Блага Н.В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Сьогодні ми розуміємо, що живемо в загадковому і приголомшливому світі. Ми прагнемо осягнути хаотичні процеси нестабільного економічного руху, намагаємось вплинути на систему, щоб адаптуватися до швидких змін, а саме шукати нові та модернізувати відомі системи управління підприємством. Глобалізація економіки, жорстка конкуренція, скорочення життєвого циклу продукції та термінів її виведення на ринок, необхідність впровадження нових технологій та мінливість умов ведення бізнесу зумовлюють необхідність орієнтації на довгостроковий розвиток підприємства, одним з основних елементів якого є ефективна стратегія розвитку підприємства.

У сучасних умовах стратегія є важливим і невід'ємним елементом управління як на рівні держави, так і на рівні окремого підприємства. По суті, вибір стратегії означає, що з усіх можливих шляхів розвитку і способів дії, що відкриваються перед компанією, вона обирає конкретний напрям. Добре розроблена стратегія є запорукою підвищення конкурентоспроможності підприємства, досягнення встановлених цілей, забезпечення стабільної ринкової позиції та його фінансової стійкості.

Щоб забезпечити виживання підприємств у довгостроковій перспективі, необхідно прогнозувати тенденції розвитку шансів і загроз. Якість здійсненого аналізу забезпечує достовірність побудованих прогнозів і стратегічних планів. Як писав відомий французький

менеджер А. Файоль, «Управляти – це передбачувати, а передбачувати – це вже майже діяти» [1]. Тому в інтересах ефективного управління необхідно розробляти прогнози та сценарії майбутнього, які є основою для формування та вибору стратегії.

Теоретичні результати щодо існування оптимальної стратегії розвитку підприємства суттєво залежать від стану конкурентного середовища на ринку. Для підприємства, що діє на абсолютно конкурентному ринку для своєї продукції, функція доходу просто буде дорівнювати ринковій ціні в порівнянні з кількістю виробленої та реалізованої продукції, тоді як для монополіста, який вибирає свій рівень виробництва одночасно зі своєю ціною продажу, функція доходу приймає враховувати той факт, що більш високі рівні випуску вимагають меншої ціни для того, щоб бути проданим. Аналогічна особливість стосується ринків вхідних ресурсів (сировини): на абсолютно конкурентному ринку вартість вхідних витрат для підприємства – це просто сума, задіяна для використання у виробничій частині, що визначається ринковими витратами на одиницю продукції, тоді як ціна сировини для монопсоніста може бути вищою за суму придбаних сировинних ресурсів.

Для побудови власне стратегії, а не окремих планів та проектів важливою є принципова відмінність між максимізацією короткострокового та довгострокового прибутку, що полягає в тому, що в довгостроковій перспективі величина всіх вхідних даних, включаючи фізичний капітал, є незалежними змінними, тоді як у короткостроковій перспективі сума капіталу зумовлена попередніми інвестиційними рішеннями.

Стратегію визначають як для організації загалом, так і для окремих підрозділів і функціональних служб. Зазвичай, стратегії розробляють на чотирьох різних організаційних рівнях. Для вузькопрофільних компаній, що займаються одним видом бізнесу, корпоративна та ділова стратегії збігаються, оскільки стратегію розробляють для одного виду діяльності.

Для дослідження обмежимося даними останніх восьми років та побудуємо тренд, що даватиме гарну апроксимацію за існуючими даними. Скористаємось інструментом поліноміального тренду із змінним показником у табличному процесорі MSExcel 2016, рис. 1. Як видно із рисунку сегмент ринку протягом найближчого періоду із достатньо високою ймовірністю має зростати, а тому стратегія підприємства має згідно моделі бути стратегією росту для того, щоб розвиватись узгоджено із зовнішнім середовищем.

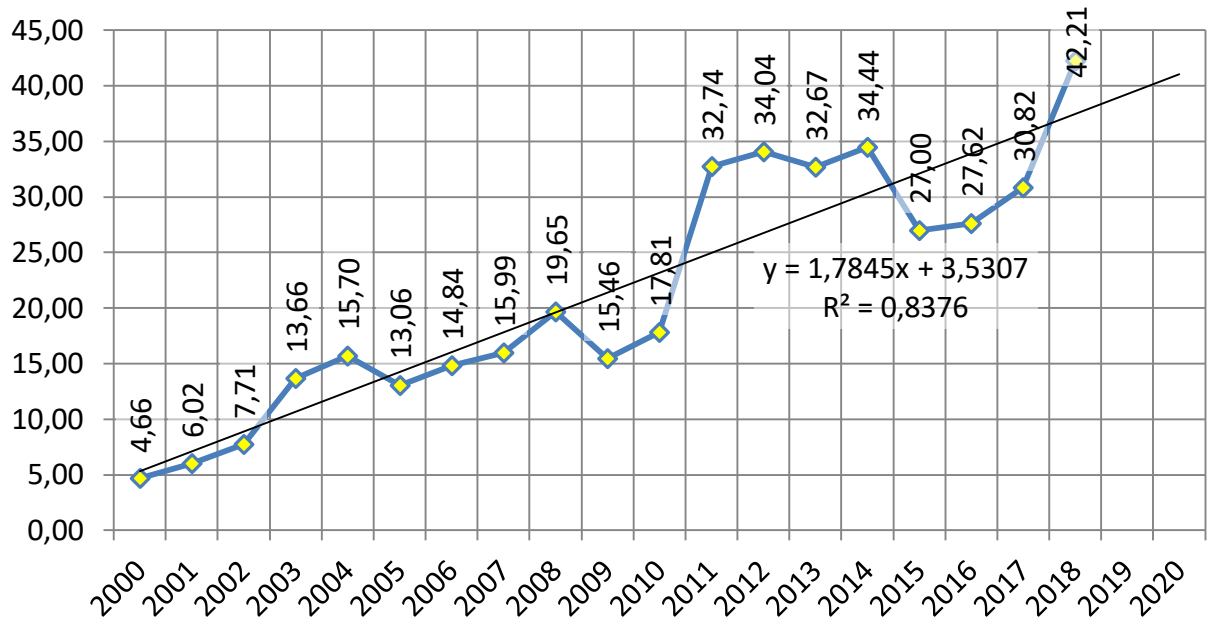

Рис. 1. Динаміка та тренд товарообороту у секторі оптової торгівлі непродовольчими товарами у Львівській області за останні роки

Таким чином, загальний сегмент оптової торгівлі непродовольчими товарами у Львівській області дає підстави вибирати стратегію, скеровану на зростання товарооббігу. Більш точні результати можна було б отримати, якщо провести аналіз більш вузького сегменту товарів на більш широкому територіальному ринку, проте статистичні дані за останні роки по такому ринку відсутні. Аналіз і прогноз регіонального субринку показує, що очікується зростання об'ємів товарообороту у конкурентному секторі ринку. Для утримання конкурентних позицій зростання показників підприємства повинно бути не нижчим середнього показника по субринку. У випадку недотримання цієї умови перспективним для підприємства є вибір альтернативних стратегій, скерованих на утримання позиції унікальної товарної пропозиції.

1. *Мищенко А. Видение – важнейший элемент стратегического управления деловой организацией. Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 118. Дніпропетровськ: ДНУ, 2002. С.42-49.*
2. *Степанова А.А. Стратегії розширення присутності підприємства на ринку. А.А. Степанова, М.М. Лутковський. Сучасні питання економіки і права. 2011. Вип. 2. С. 16-20. URL : http://nbuv.gov .ua/UJRN/ Spep_2011_2_5*
3. *Дойль П. Менеджмент: стратегия и тактика / Пер. с англ.; Под. ред. Ю.Н. Каптуревского. С.Пб.: Питер, 2001. 480 с.*

Яняк Х. В.,
здобувач вищої освіти групи МН-21
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Марченко О. М.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

НОВИЙ ТИП ЛІДЕРСТВА ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ КОМПОНЕНТ ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СУЧАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Для успішного виконання своїх функцій керівник-менеджер у сучасній організації обов'язково має бути і лідером. Сучасними дослідниками експериментально доведено, що керівництво дозволяє використовувати потенціал працівників на 60%, і лише керівник-лідер може досягти повного використання здібностей підлеглих [1, с. 101].

Саме тому, проблема лідерства активно досліджується вченими, починаючи з 1920- их років, внаслідок чого сформовано понад шість десятків його теорій, кожна з яких дає йому своє визначення.

Розуміння поняття лідерства протягом XX ст. зазнало суттєвої еволюції: від контролю та домінування (1990-1929) до процесу індивідуального впливу лідера на послідовників (2000) [2, с. 6].

Лідерство – це істотний компонент діяльності менеджера, його цілеспрямований вплив на поведінку окремих осіб чи цілої робочої групи, донесення до них свого бачення їхнього потенціалу, спрямування їхніх зусиль на досягнення цілей організації. Інструментами такого впливу виступають навички спілкування й особисті якості менеджера, що відповідають зовнішнім і внутрішнім потребам групи [1, с. 98; 2].

За однією з теорій лідерства, а саме, теорії особистісних рис, лідер володіє особливими рисами особистості.

Зокрема, аналіз діяльності 90 успішних лідерів дав змогу виявити такі їхні риси, як вміння управляти:

- увагою (здатність представити сутність результату, або напрями руху(дій), щоб це було привабливим для послідовників);
- значенням (здатність передати значення створеного образу, ідеї або бачення, щоб вони були зрозумілі й прийняті послідовниками);
- довірою (здатність побудувати свою діяльність з такою послідовністю, щоб одержати повну довіру підлеглих);
- собою (здатність добре знати й вчасно визнавати свої сильні й слабкі сторони, а для посилення своїх слабких сторін уміло залучати ресурси інших людей) [1, с. 99].

Обов'язковою компонентою професійної діяльності керівника-лідера є його комунікативна компетентність (знання, вміння і навички

спілкуватися та взаємодіяти з іншими людьми, розуміти й оцінювати їх, передбачати їхню поведінку, впливати на них та ще багато чого іншого).

Керівник-лідер також чинить великий особистісний вплив на організаційну культуру.

Невизначеність та динамічність бізнес-середовища, розвиток цифрової економіки та технологій, зміна парадигми управління сучасною організацією та поява організацій нового типу зумовлюють необхідність зміни і стилю керівництва та лідерства в них.

Так, за дослідженнями CEB Succession Management Survey, у 2016 р. 32% власників хотіли б поміняти керівників вищого рівня у своїх компаніях, тоді як у 2003 р. таких було лише 12% [4].

Як вважають експерти [4, 5], нові типи лідерів повинні:

- постійно вчитися, самовдосконалюватися та ділитися з підлеглими новими знаннями;
- мати невичерпний оптимізм, емоційну стійкість (що дуже важливо в умовах зростання ризиків та загострення загроз);
- бути здатними до постійних експериментів та вміти вчасно самоусунутися, коли їхній досвід обмежуватиме здатність до експериментів;
- бути готовими до прийняття непопулярних для своїх підлеглих (підрозділу) рішення заради загальноорганізаційних цілей та результатів;
- підтримувати міжфункціональні проекти;
- розвивати, а не обмежувати розвиток талановитих підлеглих.

Невизначеність та динамічність зовнішнього середовища зумовлює постійну адаптацію сучасних організацій до його змін, що реалізується шляхом формування організаційної культури, спрямованої на постійне навчання, прикладом якого має бути керівник-лідер нового типу.

1. *Євтушенко О. Н. Лідерство і керівництво: сутність понять, їх місце й роль в системі публічного управління України. Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Серія : Державне управління. 2017. Т. 305, Вип. 293. С. 96-102. URL:*
2. *Теорія і практика формування лідера: навчальний посібник / О.Г. Романовський, Т.В. Гура, А.Є. Книш, В.В. Бондаренко. Харків, 2017. 100 с. URL:* HYPERLINK "http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-P
3. *Гуторов О. І., Гуторова О. О., Шарко І. О. Керівництво та лідерство в організації: теоретико-методологічний аспект. Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. : Економічні науки. 2014. № 7. С.*
4. *Ч*
5. *Компаниям нужны лидеры нового типа. URL: https://www.vedomosti.ru*

РОЗДІЛ ІІІ. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ТА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Байло І. А.,
здобувач вищої освіти групи ОО-31
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Пацула О.І.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Актуальність питання стану фінансової безпеки в Україні не викликає сумніві, адже саме несприятливі відносини у фінансовій сфері не дають можливості забезпечити належний рівень економічного росту, ускладнюють перехід до ринкових механізмів господарювання, створюють негативні умови для вдосконалення фінансової політики України. Тому виникає гостра необхідність у підвищенні рівня фінансової безпеки країни, особливо в умовах нестабільності та фінансової кризи, а також складної воєнно-політичної ситуації, в якій опинилася наша держава.

Аналізуючи питання про стан фінансової безпеки України, насамперед, необхідно дати визначення «фінансова безпека». Варто зазначити, що у законодавстві України відсутнє визначення даного поняття, проте, найбільш вдалим вважаємо розуміння її як стану захищеності фінансових інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, який забезпечується державними органами відповідно до основних напрямів державної політики у сфері забезпечення національної безпеки держави [1, с. 9-14]. Наразі фінансова безпека є радше метою, аніж дієвим, ефективно працюючим інструментом. Саме тому влада, фахівці мають зробити рішучі кроки щодо удосконалення фінансової безпеки.

Розбалансованість державного бюджету є головним дестабілізуючим чинником фінансової системи і фактором негативного впливу. Протягом останніх років склалася ситуація при якій доходи бюджету зростають разом із дефіцитом бюджету, який зростає випереджаючими темпами. Кредити міжнародних організацій лише збільшують дефіцит за рахунок нарощування зовнішнього державного боргу, що є негативною тенденцією дохідної частини бюджету. За таких умов, потрібно проводити активну фінансову політику з використанням прийнятих у світовій практиці методів боротьби з дефіцитом.

Важливе місце в системі забезпечення фінансової безпеки має також і питання грошового обігу. Масове вивезення українського капіталу за кордон, що свідчить про недовіру його власників до фінансово-банківської системи нашої країни також носить дестабілізуючий характер у фінансову систему держави. Згідно з дослідженням американської неурядової організації Global Financial Integrity протягом 2018 року, з України нелегально вивезли понад 116 мільярдів доларів США [2, с. 148].

Складною проблемою є також низька інвестиційна привабливість України для зарубіжних інвесторів. У 2018 році індекс інвестиційної привабливості України досяг за останні 6 років – 43,15 балів за 100 – бальною шкалою, цей показник є досить низьким у порівнянні з іншими іноземними країнами [2, с. 180].

Підсумовуючи зазначимо, що для забезпечення фінансової безпеки передусім потрібно дотримуватися таких заходів:

- здійснення ефективного державного контролю за валютними операціями;
- впровадження сучасних форм взаємодії владних структур та інвестицій у питаннях фінансової безпеки та фінансового моніторингу;
- створити ефективну систему контролю за витіканням українського капіталу за кордон та за використанням бюджетних коштів [3].

1. *Радзівіл К. С. Поняття та зміст фінансової безпеки держави. Підприємництво, господарство і право. 2011. №5. С. 94 – 97.*
2. *Калатай А. М. Роль і місце фінансової безпеки в контексті національних інтересів. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2012. №1. С. 143-153.*
3. *Інноваційні підходи до забезпечення фінансової безпеки України: мікро- та макро- рівні: монографія. За ред. Черевка О.В. Черкаси: видавець Чабаненко Ю.А.Черкаси, 2017. 365 с.*
4. *Краснокутська Н. С., Коптєва Г. М. Дефініція поняття «фінансова безпека підприємства»: основні підходи та особливості. Бізнес Інформ. 2019. №7. С. 14–19. URL: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-7-14-19 (дата звернення 02.03.2020).*
5. *Лисяк Л. В., Подлужна Я.Ю. Сучасний стан та основні проблеми фінансової безпеки України. Ефективна економіка. 2015. № 12. URL: http:www/economy.nayka.com.ua (дата звернення 01.03.2020).*

Вагіль Л. М.,
здобувач вищої освіти групи ФБССм-11
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Ревак І. О.,
д.е.н., доцент,
декан факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

РИЗИКИ ВИКОРИСТАННЯ НЕПРИБУТКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В НЕЗАКОННИХ ЦІЛЯХ

У сучасному світі доволі складно відстежувати махінації у сфері неприбуткових організацій, перешкоджати їм через природу таких організацій. Міжнародна та внутрішньодержавна боротьба з фінансування тероризму продемонструвала, що терористи та терористичні організації використовують сектор неприбуткових організацій (далі – НПО) з метою отримання і переміщення коштів, надання матеріально-технічної підтримки, заохочення вербування терористів чи підтримання терористичних організацій та операцій іншим чином[1].

НПО можуть використовуватись як пряме джерело прибутку, прикриття переміщення коштів між країнами в складних схемах із відмивання коштів або фінансування тероризму, прикриття переміщення терористів, надання їм організаційної підтримки тощо [2]. Іншою можливістю є проникнення терористів чи їх прибічників у НПО, створену для цілком законних гуманітарних чи доброчинних цілей.

Після того, як такі особи обіймуть провідні посади в НПО, вони можуть переказати частину коштів, зібраних на благочинні цілі, для прямої чи непрямої підтримки терористів або терористичної організації. Іноді це робиться без прямого відому засновників, керівництва та працівників самої НПО [3].

Для проведення неконтрольованих фінансових операцій для відмивання коштів/фінансування тероризму, НПО використовують заборонені на території України небанківські електронні платіжні системи («WebMoneyTransfer», «Money.Yandex.ru», «Qiwi Wallet») [2].

Окрім того, НПО можуть проводити «нульові ICO» (Initiation Offering, або «первинна пропозиція монет’» – це відносно нова форма інвестування, тісно пов’язана з технологією блокчейн та криптовалютами). Цей метод полягає в розробці особою (ініціатором) примітивного ICO-проєкту з головним офісом у регіоні, куди потрібно вивести грошові кошти.

На сьогодні роль моніторингу відмивання коштів/фінансування тероризму через НПО є особливою. Сучасна система загроз у сфері протидії відмиванню коштів/ фінансуванню тероризму має такі риси[2]:

- висока динаміка змін, пов'язана з постійною появою нових загроз, зумовлених чинниками, які до загострення ситуації чи настання кризи могли не вважатися критичними;
- зростання тіньової економіки як середовища, що генерує ці загрози;
- посилення транснаціональності загроз, що традиційно розглядалися як внутрішні, – набувають характеру зовнішніх, а зовнішні загрози регіонального чи національного рівня набувають характеру глобальних;
- відсутність розмежування між внутрішніми та зовнішніми загрозами, а також між глобальними, національними, регіональними та локальними, що обумовлене загальними процесами транснаціоналізації суспільного життя, формуванням єдиного соціального середовища;
- глобалізація загроз, їх універсальний характер.

У єдиному державному реєстрі станом на 01.01.2019 зареєстровано 1 298 435 юридичних осіб, з яких 197 952 НПО, що становить 15% від загальної кількості осіб. Зміна кількості НПО подана у табл. 1.

Таблиця 1.

Динаміка кількості громадських організацій в Україні у 2016-2020 рр., од.

Недержавні організацій	01.01. 2016	01.01. 2017	01.01. 2018	01.01. 2019	01.01. 2020	Абсолютне відхилення, 2020/2016, од.
Громадські організації	70321	75988	80461	84608	88882	+18561
Профспілки, об'єднання профспілок	26321	26899	27601	28026	28486	+2165
Спілка об'єднань громадян	753	990	1254	1455	1718	+965
Релігійна організація	23261	24072	25223	26075	26347	+3086
Творча спілка(інша професійна організація)	н.д.	292	311	314	317	-
Благодійні організації	15384	16837	17726	18433	19112	+3728
Організація об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ)	17109	26080	27999	29916	32700	+15591
Органи самоорганізації населення	1415	1497	1552	1572	1614	+199

Складено автором за даними ЄДРПОУ Державної служби статистики України за відповідні роки [4]

Загалом, аналіз даних ЄРДПОУ Державної служби статистики без урахування тимчасово окупованої території АР Крим і м. Севастополя та окремих районів Донецької та Луганської областей, підтверджує тенденцію до збільшення у 2016-2020 рр. кількості зареєстрованих в Україні громадських об'єднань (на 1 січня 2016 р. зареєстровано 70 321 громадських організацій, на 1 січня 2020 р. – 88 882 тис. од.)

Наведені дані свідчать про високі ризики використання НПО з метою вчинення предикатного злочину та/або для відмивання коштів та/або фінансування тероризму/зброї масового знищення, а також вірогідність використання їх як прикриття для іншої незаконної діяльності. Також з'являються нові загрози, пов'язані з гібридними війнами та використанням цілих територій. НПО використовуються під час вчинення предикатних злочинів та відмивання коштів, зокрема, щодо: привласнення, розтрати майна або заволодіння ним; фіктивного підприємництва; нецільового використання бюджетних коштів; ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів); фінансування тероризму; зловживання владою або службовим становищем; незаконного збагачення.

Найбільш уразливими видами НПО є: громадські організації; житлово-будівельні кооперативи, об'єднання співвласників багатоквартирних будинків; благодійні фонди.

Серед поширених способів злочинного використання НПО варто виокремити: перенаправлення фінансових потоків; зв'язок зі злочинними осередками; невідповідність діяльності НПО заявленим цілям; співучасть щодо фінансування злочинних осередків; створення фіктивних НПО для злочинних цілей.

Розуміння загроз та способів незаконного використання НПО та оцінювання відповідних ризиків дозволить невілювати ймовірність використання їх терористами.

---

1. *Державна служба фінансового моніторингу України. URL: https://fiu.gov.ua/pages/pages/finansovii_monitorint/metodologija/rekomendaci/metodiczni-rekomendaci-z-organizaci-finansovogo-monitoringu/oglyad-shhodo-vikoristannya-nepributkovix-organizaczij-v-nezakonnix-czilyax-u-2018-roczi.html*
2. *Звіт про проведення національних ризиків. URL: https://finmonitoring.in.ua/NRA2019.pdf*
3. *MONEYVAL. Звіт за результатами п'ятого раунду взаємної оцінки.*
4. *Кількість юридичних осіб за організаційними формами. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/*

Гап'як С.С.,
здобувач вищої освіти групи ПВ-41
Начально-наукового Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»
Науковий керівник:
Сибірна Р.І.
д.б.н., професор
професор кафедри психології діяльності в особливих умовах
Львівського державного університету внутрішніх справ

РЕФОРМА ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ЯК ЗАПОРУКА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Питання реформування митної служби залишається одним з найбільш актуальних та проблемних питань у процесі розбудови суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України» Державна митна служба України (Держмитслужба) є центральним органом виконавчої влади, основним завданням якої є: забезпечення митної безпеки та захисту митних інтересів України і створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, запобігання та протидії контрабанді [3].

З моменту створення митна служба зазнала численних структурних, кадрових та технологічних змін, які, однак, не можна назвати повноцінною реформою. Враховуючи те, що надходження від митниці є найбільшим джерелом формування дохідної частини Державного бюджету України, реформа Держмитслужби є питанням національної безпеки України.

Основною метою реформи Держмитслужби є: ефективна боротьба з корупцією та контрабандою, посилення відкритості, прозорості й запровадження сучасних підходів у діяльності служби. За підрахунками ЗМІ щорічно Державний бюджет недоотримує приблизно 5 мільярдів доларів через контрабанду товарів [2].

Контрабанда становить основну та похідну загрозу для економічної та національної безпеки в цілому. Оскільки метою контрабанди є не лише приховане переміщення товарів через митний кордон України без сплати митних платежів, але й, в окремих випадках, переміщення речей, які є вилученими з цивільного обігу. Такими, наприклад, є вогнепальна зброя та боєприпаси, наркотичні засоби, а також предмети , які мають військово-стратегічне, історико-культурне значення або переміщення предметів, які несуть загрозу національній безпеці. Також, негативний вплив контрабанда здійснює і на підприємства, які в наслідок цього опиняються у нерівних умовах.

Невирішених корупційних ризиків, пов'язаних з митним оформленням товарів, в контексті сучасної Держмитслужби залишається чимало. Це, до прикладу, заниження митної вартості товарів, службове підроблення та інші.

Для вирішення цих питань було розроблено Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи», яким передбачено удосконалення структури управління у сфері державної митної політики, запроваджено регулярне оприлюднення Держмитслужбою інформації, що стосується митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України, врегульовує питання застосування електронних документів та електронного документообігу в митній справі [1].

Отже, основним завданням реформи митниці є: ефективна боротьба з контрабандою та корупцією, запровадження сучасних методів та підходів у роботі, відкритість та прозорість роботи служби. Це сприятиме забезпеченню економічної безпеки держави, розвитку торгівельних та економічних відносин. Для успішного реформування Держмитслужби необхідно враховувати попередній досвід, а також досвід іноземних держав та активно впроваджувати сучасні методи та технології.

1. Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи» від 14 січня 2020 року № 440-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/440-20.

2. Корупція на митниці. Інформаційне агенство Уніан. URL: https://www.unian.ua/tag/koruptsiya-na-mitnitsi.

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України» від 6 березня 2019 р. № 227. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF.

Гірка О.Р.
здобувач вищої освіти групи ОА-41
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Горбан І.М.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА В СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Вирішення сучасних проблем стабілізації національної економіки, досягнення високих темпів стійкого економічного зростання,

забезпечення соціального розвитку суспільства вимагає вдосконалення процесу управління. Цей процес реалізується через управлінські рішення, які визначають результати діяльності як країни в цілому, так і окремого підприємства. Водночас забезпечення високої якості управлінських рішень є комплексною проблемою, яка залежить від багатьох чинників. За цих умов актуальності набуває створення такої системи підтримки прийняття рішення, яка б дозволяла вчасно ідентифікувати стан керованої системи навіть за обмеженої інформації і непрямих ознаках посилення кризових тенденцій, а також створювати базу для прогнозування можливих наслідків. Ці задачі вирішуються в процесі фінансової діагностики як складової частини антикризового управління на підприємстві.

В умовах ринкової економіки зростає роль діагностики фінансового стану як інструменту управління економічною безпекою підприємства, основою забезпечення перспектив подальшого економічного і соціального розвитку, зміцнення фінансового стану, підвищення ефективності використання господарського потенціалу.

Фінансова діагностика підприємства – це визначення поточного стану підприємства й динаміки його змін, можливих шляхів вирішення проблем за результатами розрахунків, оцінки та інтерпретації фінансових показників, що характеризують різні сторони діяльності підприємства.

Джерелами інформації для діагностики фінансового стану підприємства є фінансова звітність (бухгалтерський баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів), а також статистична та оперативна звітність; планова інформація (бізнес-план), нормативна інформація, інформація про технічну підготовку виробництва, висновки експертів, результати різних опитувань і т. д.

Фінансову діагностику підприємства слід виконувати в три етапи (рис.1).

Фінансова діагностика базується на таких принципах, як: стратегічна спрямованість, орієнтація на кількісні стандарти (нормативи); адекватність; превентивність; синхронність; інтегрованість; точність; прозорість; простота та економічність. За результатами діагностики можна визначити, наскільки успішно підприємство працює в порівнянні з конкурентами; які зміни відбулися у стані підприємства в порівнянні з попередніми періодами (погіршився або покращився); чи є прийнятними в існуючих умовах показники роботи підприємства.

Отже, кожне підприємство повинно самостійно визначати набір показників, які б комплексно відображали фінансовий стан підприємства як стосовно ризиків, так і ефективності діяльності.

Рис 1. Схема побудови системи фінансової діагностики

Таким чином, застосування підприємствами діагностичних процедур дозволить оцінювати не лише наслідки прийняття поточних і стратегічних рішень, але й визначати можливі перспективи його розвитку. Вчасно й правильно проведена діагностика фінансового стану дозволить підприємству запобігти кризового стану та зможе попередити банкрутство.

1. *Швиданенко Г.О., Дмитренко А.І. Санація балансу в системі антикризового управління підприємством. Актуальні проблеми економіки. 2014. №2. С. 33 – 36.*
2. *Павленко О.І. Вдосконалення механізму оцінки фінансового стану підприємства. Бізнес-навігатор. Науково-виробничий журнал. 2016. №2(19). С. 72–78.*
3. *Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: Монографія. К.: КНЕУ, 2014. 268 с.*

Годванюк Л.П.,
здобувач вищої освіти групи ФБСС-41
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Шевченко Н.В.,
к.е.н., доцент
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Фондовий ринок – це основна частина фінансового ринку і є відображенням стану економічної системи країни у цілому. Він сприяє мобілізації, розподілові фінансових ресурсів, вільному руху капіталу та структурній перебудові економіки.

Сьогодні в Україні спостерігається постійний розвиток фондового ринку, поступове вирішення основних проблем та удосконалення законодавчої бази в сфері функціонування фондового ринку та його суб'єктів. За оцінками міжнародних рейтингових компаній (організацій) на початок 2019 року Україна займала серед ринків нових незалежних держав 11 місце і 14 місце за рівнем капіталізації економіки (7,2 % до обсягу ВВП). За останні декілька років на вітчизняному фондовому ринку зросла загальна сума випуску цінних паперів, та за січень-серпень 2019 року склало 64,8 млрд. грн., що на 25,16 млрд. грн. більше за аналогічний період попереднього року.

Слід зазначити позитивну тенденцію збільшення інвестицій у реальну економіку. Позитивним можна вважати ухвалення змін та поправок Законів України «Про цінні папери і фондовий ринок» та «Про акціонерні товариства», що в подальшому сприятиме більш чіткому регулюванню діяльності цього ринку [1, 2].

Діяльність фондового ринку акумулює різноспрямовані економічні інтереси власників акцій, облігацій, казначейських зобов'язань держави, депозитних сертифікатів, векселів, приватизаційних цінних паперів, що вимагає формування і регулювання їх взаємодії в напрямах забезпечення ефективності фінансових операцій.

Як сфера руху цінних паперів і поповнення інвестиційних ресурсів, фондовий ринок зумовлює формування цілеспрямованої державної політики розвитку цінних паперів. При цьому регулятивна роль держави посилюється ринковими важелями впливу: наповнення ринку цінних паперів більшою кількістю цінних паперів вітчизняних підприємств; введення у лістинг фондового ринку акцій підприємств загальнонаціонального значення; створення національних і законодавчих умов розвитку фондового ринку; інтернаціоналізація фондового ринку, емітентів; цілеспрямована, гласна, прозора державна

політика щодо включення руху цінних паперів у глобалізацій ні процеси сучасності; створення належного правового захисту інтересів учасників фондового ринку [3].

Розширення кола учасників фондового ринку ставить нові вимоги до забезпечення його прозорості та відкритості, підвищення рівня капіталізації, що дозволить потенційним інвесторам без перешкод ознайомитися з реальною картиною на ринку цінних паперів та побачити чіткі плюси та мінуси входження на цей ринок. Крім цього, доцільно створити централізовану інформаційну фондову систему, що значною мірою полегшить доступ до відкритої фінансової інформації компаній та підприємств, цінні папери яких виставлені на фондовому ринку. Інформація про реальне становище емітентів сприяє залученню найкращих з них до реалізації інвестиційних проектів і програм як українськими, так і іноземними інвесторами. Кредитні рейтинги за національною шкалою можуть вирішити багато проблем як для емітентів, так і для інвесторів.

Отже, беручи приклад із розвинутих країн світу, Україна може стати перспективним гравцем на фондових ринках світу. З кожним роком усе більше компаній готові виставлятися на міжнародних ринках, проходити процедуру публічного розміщення IPO, що стає гарантом надійності і могутності компанії, що у свою чергу, збільшує капіталізацію фондового ринку в цілому.

Виходячи з вищесказаного, можна узагальнити рекомендації щодо подальшого розвитку вітчизняного фондового ринку:

- удосконалення чинного законодавства щодо функціонування ринку цінних паперів;
- посилення ролі Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку в питаннях оприлюднення річних звітів акціонерних товариств;
- забезпечення виваженого державного протекціонізму до національних інститутів інфраструктури фондового ринку України;
- розвиток інфраструктури фондового ринку шляхом запровадження нових правил до фінансових посередників;
- пільгове оподаткування угод купівлі-продажу цінних паперів;
- лістинг цінних паперів здійснюють тільки на фондовому ринку;
- інститути спільного інвестування, страхові компанії та пенсійні фонди включити до фондового ринку України.

1. *Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» № 3480-15, поточна редакція від 13.02.2019 року. URL : https://zakon.help/law/3480-IV*
2. *Закон України «Про акціонерні товариства» № 514-VI, поточна редакція від 17.10.2019 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17*

3. *Яценюк А. В. Фондовий ринок України : проблеми та перспективи розвитку. Вісник НБУ. 2016. С.23-32.*

Жеребецький О.Р.,
здобувач вищої освіти групи ОО-41
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Чапляк Н.І.,
к.е.н.,
викладач кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Сьогодні все більш гостро відчувається недостатність фінансових ресурсів для розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. В зв’язку з чим, постає питання фінансової підтримки цього сектору економіки, де ключове місце відводиться заходам спрямованим на розширення можливостей таких суб'єктів у забезпеченні вільними грошовими коштами. Існує необхідність вдосконалення діючих та пошук нових ефективних механізмів підтримки малого та середнього бізнесу, в тому числі надання державних гарантій суб'єктам підприємництва та компенсації частини відсоткової ставки за кредитами.

Варто пригадати принципи механізму кредитування малого та середнього бізнесу, що утворюють коло синергетичного ефекту, яке спрямоване на протидію виникненню надмірного ризику у сфері кредитування бізнесу з метою задоволення потреб усіх його учасників.

Узагальнемо основні завдання впровадження такого механізму кредитування:

- визначення ефективних методів, способів, інструментів кредитування суб’єктів малого та середнього бізнесу з метою розширення сегмента кредитування та отримання на цій основі оптимального рівня доходу від кредитної діяльності;
- удосконалення організаційно-правових відносин між позичальниками і кредиторами для покращення урегульованості відтворювального процесу;
- формування привабливої загальноекономічної та політичної ситуації з метою розширення зовнішніх джерел кредитування малого та середнього бізнесу;
- удосконалення заходів щодо мінімізації вірогідності виникнення ризикових ситуацій у процесі реалізації механізму кредитування малого та середнього бізнесу [4].

На нашу думку, цьогорічне ухвалення Кабінетом Міністрів постанови з реалізації програми «Доступні кредити 5-7-9%» у 2020 році

спростить доступ малого та середнього бізнесу до банківського кредитування, що сприятиме посиленню конкурентоспроможності українського підприємця, створенню нових робочих місць, поверненню трудових мігрантів [7].

Ключове завдання для державних і регуляторних органів України у найближчий час – оптимізація функціонування фінансового сектора на основі інклюзивного фінансування, використовуючи досвід зарубіжних країн як з огляду вибору і формування моделі мікрофінансування, так і відносно вдосконалення законодавства. Згідно із цим необхідно: а) чітко структурувати ризики, пов'язані з мікрофінансуванням, зокрема, мікрокредитуванням для суб'єктів малого та середнього бізсену; б) змінити систему розподілу ресурсів щодо мікрофінансування; в) впровадити цільове фінансування розвитку інфраструктури фінансового ринку; г) розробити нормативно-правову базу для учасників ринку мікрофінансування (за видами діяльності та інституціональними формами), а також напрями і шляхи усунення перешкод організаціям різних форм власності, що мають намір трансформуватися в комерційні інституції [2].

Реалізація запропонованих завдань дасть змогу ефективно здійснювати фінансово-кредитне регулювання та розподіляти між усіма суб'єктами традиційно великі ризики кредитування малого та середнього бізнесу, які для комерційних банків є потенційно небезпечними. Зокрема, державна фінансова підтримка розвитку малого та середнього бізнесу стане ключовою основою для успішного економічного розвитку держави.

---

1. *Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 р№ 4618-VI (Офіційний веб-сайт верховної ради України). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-172.*
2. *Біломістний О.М. Особливості структури механізму кредитування малого бізнесу. Вісник Університету банківської справи Національного банку України 2013 № 1 (16). 2013. С. 61-65*
3. *Буряк П.Ю. Мобілізація фінансових ресурсів для активізації малого та середнього підприємництва // Фінанси України. 1999. № 12.*
4. *Волга В.О. Міжнародні моделі та технології мікрофінансування малого і середнього бізнесу. БІЗНЕСІНФОРМ. № 3. 2015*
5. *Крупка М.І. Фінансово-економічні аспекти розвитку малого підприємництва в Україні. Фінанси України.1998. № 5. С. 31– 34.*
6. *Миськів Г. В. Особливості сучасного державного кредитування в Україні. Науковий вісник Буковинського державного фінансово економічного університету. Економічні науки : збірник наукових праць. Вип. 28. Ч.3. Чернівці : БДФЕУ . 2015. С. 152-155.*
7. *Укрінформ. В Україні 1 лютого стартує програма кредитів для мікро- та малого бізнесу. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2862375-v-ukraini-1-lutogo-startue-programa-kreditiv-dla-mikro-ta-malogo-biznesu.html*

Кархут М.І.,
здобувач вищої освіти групи ФБСС-41
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Шевченко Н.В.,
к.е.н., доцент
доцент кафедри фінансів та обліку
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПУБЛІЧНИХ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ В УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ

Особливістю, що відрізняє функціонування акціонерних товариств від інших видів господарських товариств і потребує особливих управлінських підходів, є випуск ними акцій для формування, а в подальшому і збільшення статутного капіталу, яке здійснюється на фондовому ринку. Здійснюючи емісійну діяльність, акціонерне товариство підпадає під вплив не лише зовнішніх, але й внутрішніх загроз, пов'язаних з реорганізацією відкритих та закритих акціонерних товариств у публічні чи приватні, модернізацією системи управління, звітності тощо.

Дослідженням загроз, пов'язаних з випуском та розміщенням акцій через фондові біржі, велику увагу приділяли І.О. Бланк,В.І. Грушко, В.Д. Нікіфорова , В.О.Макарова, О.О.Волкова та інші зарубіжні та вітчизняні науковці. Їх праці мають теоретичне та практичне значення для встановлення факторів, що впливають на діяльність акціонерного товариства під час емісії його акцій.

Проте світові стандарти проведення розміщення акцій не можуть бути використані українськими товариствами через недосконалість нашого законодавства та ускладненість процедури виходу на зарубіжні ринки. Система економічної безпеки, яка існує в сучасних акціонерних товариствах, не завжди здатна повноцінно виконувати свої функції саме в економічній сфері, вчасно реагуючи на появу зовнішніх та внутрішніх загроз, що особливо чітко проявляється в процесі емісії акцій, підготовки та проведення їх публічного розміщення [1].

В процесі емісії акцій кожне акціонерне товариство стикається з рядом загроз та ризиків своїй діяльності, які безпосередньо впливають не лише на залучення капіталу, а й на фінансовий стан та рівень його економічної безпеки. Основні напрями забезпечення економічної безпеки акціонерного товариства в процесі випуску та розміщення емісійних цінних паперів:

– забезпечення економічної безпеки при розробці емісійної політики;

– забезпечення економічної безпеки при виборі місця, форми та типу розміщення;
– забезпечення економічної безпеки при підготовці АТ до набуття статусу публічної компанії;
– забезпечення економічної безпеки при розміщенні цінних паперів на фондовій біржі;
– оцінка впливу результатів розміщення цінних паперів на економічну безпеку елементів;
– забезпечення економічної безпеки шляхом підтримки статусу публічного акціонерного товариства після розміщення цінних паперів [1, 2].

Основні загрози економічній безпеці акціонерного товариства під час випуску та розміщення емісійних цінних паперів:
– неточність у розрахунках обсягу емісії;
– неправильно встановлений номінал або невдалий вибір виду цінного папера;
– невідповідність проспекту емісії вимогам іноземної країни, в якій відбувається розміщення;
– відсутність коштів на залучення посередників;
– відсутності цікавості до цінних паперів з боку інвесторів;
– визнання емісії недійсною або зупинка (анулювання) емісії;
– низька рентабельність розміщення цінних паперів;
– погіршення фінансового стану акціонерного товариства або ділової репутації.

Вивчення вітчизняних та зарубіжних підходів до проведення випуску та розміщення емісійних цінних паперів, в тому числі й акцій, показало відсутність наукових праць з даного напряму та підкреслило актуальність дослідження. Взявши за основу етапи випуску та розміщення акцій, мною було встановлено фактори, які впливають на економічну безпеку емітента, проведено аналіз основних етапів забезпечення економічної безпеки акціонерного товариства в процесі випуску та розміщення емісійних цінних паперів, встановлено основні загрози економічній безпеці акціонерного товариства та їх наслідки

1. *Шульга І.П. Інфраструктура ринку фінансових послуг та її посередники. Фінансове посередництво: проблеми та перспективи розвитку: колективна монографія / За заг. ред. проф. В.К. Васенка. Черкаси: Вид"во ПП Чабаненко Ю.А., 2009. 450 с.*
2. *Донець Л. І. Економічні ризики та методи їх вимірювання: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2006. 312 с.*
3. *Ліпкан В.А. Безпекознавство : Навчальний посібник. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2003. 208 с.*

Кісілевська М.А.
здобувач вищої освіти групи ФБССмаг-11
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Горбан І.М.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

ФАКТОРИ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ В СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Упродовж останніх років чинник кризи відігравав найважливішу роль на підприємствах переважної більшості галузей національної економіки. Елементи економічної кризи на мікроекономічному рівні проявляються насамперед у масовій збитковості та низькій рентабельності виробництва, цінових та структурних диспропорціях, недостатньому рівні конкурентоспроможності, незадовільній структурі балансу на рівні підприємства, дефіциті обігових коштів, неплатоспроможності, незбалансованості відтворювальних процесів тощо. Зазначені факти актуалізують питання організації протидії кризовим явищам у рамках створення дієвих механізмів антикризового управління. Це, у свою чергу, потребує поглибленого наукового вдосконалення теорії своєчасної діагностики рівня та причин кризового стану, а також розробки і реалізації ефективних антикризових програм [1].

Головними екзогенними факторами фінансової кризи на підприємстві можуть бути:

- спад кон'юнктури в економіці в цілому;
- зменшення купівельної спроможності населення;
- значний рівень інфляції;
- нестабільність господарського та податкового законодавства;
- нестабільність фінансового та валютного ринків;
- посилення конкуренції в галузі;
- криза окремої галузі;
- сезонні коливання;
- посилення монополізму на ринку;
- дискримінація підприємства органами влади та управління;
- політична нестабільність у країні місцезнаходження підприємства або в країнах підприємств-постачальників сировини;
- конфлікти між засновниками (власниками) [2].

Вплив зовнішніх факторів кризи, як правило, має стратегічний характер. Вони можуть зумовлювати фінансову кризу на підприємстві, якщо менеджмент помилково або несвоєчасно реагує на них, тобто якщо

відсутня система раннього попередження та реагування, одним із завдань якої є прогнозування банкрутства.

Можна виділити велику кількість ендогенних факторів фінансової кризи. З метою систематизації їх можна згрупувати в три блоки:

- недоліки в операційній діяльності (низька якість менеджменту, у т. ч. виробничого, низький рівень кваліфікації персоналу, недоліки в організаційній структурі, неефективна структура витрат, низький рівень використання основних засобів, прорахунки в галузі постачання, низький рівень маркетингу, втрата ринків збуту продукції та ін.);
- недоліки у інвестиційній діяльності (прорахунки в інвестиційній політиці, брак інновацій та раціоналізаторства; неефективний інвестиційний менеджмент та ін.);
- недоліки у фінансовій діяльності (неефективна фінансова стратегія, неефективна структура активів та пасивів, дефіцит у фінансуванні, перевищення допустимих рівнів фінансових ризиків, неефективний фінансовий менеджмент) [3].

Аналіз наведених підходів та характеристик дозволяє узагальнено визначити антикризове управління організацією як управління, яке спроможне не допустити або попередити кризові ситуації в її виробничо-господарській діяльності, а у випадку виникнення кризи пом'якшити її наслідки, утримувати функціонування фірми в режимі виживання та вивести її з кризового стану з мінімальними втратами. Управління складними системами є антикризовим на всіх етапах функціонування і розвитку підприємства, а вміння передбачити, розпізнавати кризу, що наближається, повинно визначати ефективність управлінських рішень. Саме тому антикризове управління можна визначити як систему управлінських заходів і рішень з діагностики, попередження, нейтралізації і подолання кризових явищ і їхніх причин на всіх рівнях економіки.

1. *Швиданенко Г.О., Дмитренко А.І. Санація балансу в системі антикризового управління підприємством. Актуальні проблеми економіки. 2014. №2. С. 33–36*
2. *Павленко О.І. Вдосконалення механізму оцінки фінансового стану підприємства. Бізнес-навігатор. Науково-виробничий журнал. 2016. №2(19). С. 72–78*
3. *Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: Монографія. К.: КНЕУ, 2014. 268 с.*

Кос В.Р.
здобувач вищої освіти групи ОО-21
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Огірко І.О.
к.т.н., доцент,
доцент кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

ОГЛЯД СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ ЗАХИСТУ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

В Україні та в усьому світу суб'єкти господарювання використовують комп'ютеризовану форму ведення бухгалтерського обліку, яка передбачає використання спеціалізованого програмного забезпечення та технічних засобів. При цьому в комп'ютерних системах зберігаються і обробляються великі обсяги облікової інформації, яка є найціннішою економічною інформацією.

Будь-який збій цих систем може привести до надмірних витрат, недостатніх доходів, втрати активів, санкцій тощо. Також через мережу Інтернет можна проникнути до внутрішньої мережі підприємства та отримати несанкціонований доступ до конфіденційної інформації, незаконно скопіювати важливу і цінну інформацію, що може серйозно підірвати конкурентоспроможність підприємства.

Тому варто усвідомити, що проблема захисту інформації – це проблема не лише загальнодержавного рівня, а кожного окремо взятого підприємства. Останні події, які відбулися в Україні в умовах ведення гібридної війни, засвідчили високий рівень інформаційних загроз [1].

Головним пріоритетом захисту облікової інформації на підприємстві є розроблення заходів, спрямованих на збереження інформації, що міститься у комп'ютерних базах підприємства. Основними засоби захисту є програми або пакети програм, що розширюють можливості стандартних операційних систем, а також систем керування базами даних. Рекомендується утриматися від використання хмарного програмного забезпечення для ведення обліку та подання звітності, а віддавати перевагу програмам та базам даних, що встановлюються безпосередньо на робочі пристрої і мають відповідну систему контролю доступу до облікової інформації [2].

Власник підприємства повинен особисто визначати склад цінної інформації, відповідні способи та засоби захисту. Система захисту інформації повинна бути багаторівневою з ієрархічним доступом до інформації, конкретизованою і прив'язаною до специфіки підприємства щодо методів та засобів захисту, відкритою для постійного оновлення,

надійною як у звичайних, так і в екстремальних ситуаціях, не повинна створювати співробітникам підприємства незручностей у роботі.

Захист облікової інформації реалізується через формування документообігу і використання в обробленні та зберіганні документів технологічної системи, що забезпечує захищеність інформації на будь-якому пристрої чи носії. Таким чином, також уможливлюється контроль конфіденційності на різних етапах обробки даних обліку на підприємстві [4]

Завдання організації захисту і безпеки даних бухгалтерії полягає у забезпеченні комплексу організаційних, технічних, правових та кадрових заходів

Для того, щоб захистити облікову інформацію доцільно дотримуватись таких заходів [2-5]:

обмеження доступу до конфіденційної облікової інформації;

- обмеження доступу до електронних документів з використанням персональних паролів;
- попередження навмисного пошкодження облікової інформації за допомогою спеціально спровокованих порушень працездатності технічних засобів або програмного забезпечення;
- використання спеціальних засоби і продуктів програмного захисту (спеціалізоване програмне забезпечення);
- застосовування криптографічних методів захисту інформації (шифрування тексту під час пересилки електронною поштою тощо
- підвищення компетентності працівників та їх відповідальності у застосуванні новітніх інформаційних технологій;
- вдосконалення системи безпеки що захищають ІТ-системи від атак.

Крім застосування засобів захисту, що вбудовуються у програмне забезпечення, повинна бути передбачена низка адміністративних заходів, наприклад, стеження за відсутністю підслуховуючи пристроїв у комп'ютерних мережах тощо. При цьому важливими складниками захисту є компетентність та суворе виконання зобов'язань щодо гарантій дотримання необхідних правил безпеки облікового персоналу, від коректності дій якого залежить рівень безпеки підприємства.

---

1. *Вітер С.А., Світлишин І.І. Захист облікової інформації та кібербезпека підприємства. Економіка і суспільство. 2017. №1 С.497-502.*
2. *Гнатченко Т. О. Палій М. О Забезпечення кібербезпеки облікової інформації. Безпека соціально-економічних процесів в кіберпросторі: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 27 берез. 2019 р.). Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. С. 92-93.*
3. *Деньга С.М Захист інформації в комп`ютерних інформаційних системах бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік і аудит. 2004. № 5. С. 59-65.*

4. *Шпак В. А. Організація захисту облікової інформації. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. 2015. № 2. С. 181-187.*
5. *Бурячок В.Л. Інформаційна та кібербезпека: соціотехнічний аспект: підручник. Київ: ДУТ, 2015. 288 с.*

Коць Д.В., Неліпа М.В.,
здобувачі вищої освіти групи ФБСС мз–21
Центру післядипломної освіти, заочного та дистанційного навчання
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Висоцька І.Б.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА: СУТНІСТЬ, ВИДИ ТА ПРИЧИНИ ПОШИРЕННЯ

Наявність тіньової економіки є характерною особливістю економіки будь-якої країни. Проблема боротьби із тіньовою економічною діяльністю є надзвичайно актуальною на сучасному етапі. Обсяги тіньової економіки в Україні коливаються в діапазоні від 30% (офіційного показника) до 60% ВВП. Тіньова економіка – негативне явище. А, із врахуванням її рівня в Україні, тіньову економіку можна вважати чи не найбільшою загрозою економічній безпеці держави. Тому дослідження причин та наслідків тіньової діяльності є особливо актуальним.

Термін «тіньова економіка» походить від англійського «black economy» «ghost economy» «shadow economy», що в перекладі «чорна економіка», «тіньова економіка». У науковій літературі досі немає чіткого визначення поняття «тіньова економіка». Інтерпретація поняття «тіньова економіка» відрізняється від вибору головного критерію класифікації економічних відносин у цій галузі. Так, юристи трактують тіньову економіку як вид економічної діяльності, заборонений законом. Статистика в тіньовій економіці – це економічна діяльність, яка з будь-яких причин не включається до офіційної статистики. Система національних рад Організації Об'єднаних Націй виділяє такі складові тіньової економіки (рис.1.1).

У структурі тіньової економіки є два блоки: виробничий блок (прихований та неформальний) та блок перерозподілу (кримінальна чи нелегальна економіка). При визначенні рівня тіньової економіки враховується перший блок, тобто прихована та неформальна економіка. Тому тіньова економіка має три елементи: неофіційну, приховану та підпільну.

Тіньова економіка – це вид діяльності, а саме нелегальна, фіктивна неврахована діяльність, яка має на меті отримання доходу, який приховується від влади будь-яким шляхом в тому числі кримінальним та протиправним

«Прихована економіка» – це вид законної діяльності, що приховується, зменшується, применшується задля зменшення об’єкту оподаткування	«Неформальна діяльність» – вид економічної діяльності, пов'язаний із виробництвом продукції домашніми господарствами або ж індивідуальними виробництвами, що не оподатковується і офіційно не реєструється.	«Нелегальна економіка» - вид діяльності, що перебуває поза законом, а саме наркобізнес, проституція, контрабанда, торгівля зброєю та людьми і інше.

Рис. 1.1. Структура тіньової економіки [5]

Причинами поширення тіньової економіки є втрата довіри населення до влади, неефективне використання бюджетних коштів, високий податковий тиск та інші. Наявність тіньової економіки має як позитивні, так і негативні наслідки. Позитивним є те, що тіньовий сектор створює робочі місця, забезпечуючи населення хоч тіньовими, але доходами. В умовах високого рівня безробіття тіньова економіка дає можливість вижити соціально незахищеним верствам населення. Водночас тіньова економіка має низку негативних наслідків, зокрема: недофінансування видатків бюджету, посилення податкового тягаря на легальний бізнес, недофінансування державних соціальних програм.

На економічну систему будь-якої держави тіньова економіки здійснює прямий та непрямий вплив. Прямий ефект тіньової економіки виявляється у зменшенні офіційних показників вимірювання економічного зростання – ВВП. Внаслідок прямого впливу тіньової економіки національна економіка отримує низький дохід у вигляді заробітної плати, валового доходу, податкових платежів, за винятком виробничих субсидій та імпорту. Непрямий вплив тіньової економіки на економічне зростання виявляється у спотворенні макроекономічних показників. Високий рівень тіньової економіки не дає можливості оцінити результати економічних реформ, негативно впливає на прогноз показників, вибір методів економічної політики, що є неправильним. Це пов’язано з відсутністю достовірних даних про масштаби, структуру та динаміку частини виробничої діяльності у нелегальному та нелегальному секторах.

Підсумовуючи вище сказане зазначимо, що тіньова економіка впливає на всі сфери економічної діяльності суспільства. Розуміння

поняття «тіньової економіки», пояснення причин її існування, закономірності розвитку впливають на здатність розробляти заходи боротьби з нею. Розширенню тіньової економіки сприяє високий рівень корупції, високий рівень податкового навантаження, недосконалість законодавства, низький рівень заробітної плати працівників та доходів підприємців. Тому доцільно розробити заходи щодо легалізації тіньової економічної діяльності.

1. *Базилюк А.В., Коваленко С.О. Тіньова економіка в Україні: монографія. К.: НДЕІ Мінекономіки України, 1998. 206 с.*
2. *Глуха Г.Я. Тіньова економіка: гальмування економічного зростання чи викривлення реальних результатів. Європейський вектор економічного розвитку. 2013. № 2 (15). С.82-91.*
3. *Клименко С.П. Основні підходи до аналізу причин і чинників тінізації економіки України. Теорія та практика державного управління. 2013. Вип. 3. С. 202-208. URL : http://www.kbuapa.kharkov.ua/ebook/tpdu/2013-3/doc/2 (дата звернення 04.03.2020)*
4. *Мазур І. Детінізація економіки України: теорія та практика: монографія. К.: ВПЦ «Київський університет», 2006. 239 с.*
5. *Нонік В.В. Основні чинники та шляхи детінізації економіки України: державно-управлінський аспект. Публічне управління та митне адміністрування, № 2 (17), 2017. С.91-101.*
6. *Тіньова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації : монографія / за ред. З. С. Варналія. К.: Вид-во НІСД, 2006. 576 с.*

Мандзюк Т.В.,
здобувач вищої освіти групи ФБСС-31
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Висоцька І.Б.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСОБОВОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Особове страхування як один із сегментів вітчизняного страхового ринку через несприятливі для його розвитку умови, які виникли на даний час в Україні не використовується як механізм вирішення соціальних проблем.

Особове страхування пов'язане із особливою сферою процесу відтворення – а саме з відтворенням робочої сили і зумовлене ризиковим характером діяльності людей різних професій, підвищеним ступенем ризику, пов'язаним із погіршенням довкілля, зростанням питомої ваги людей похилого віку у загальній кількості населення, тощо. Особове страхування проводиться з метою організації страхового

захисту окремих громадян і членів їх родин на випадок виникнення різних подій, що відображаються на житті, здоров'ї та працездатності цих громадян.

Проаналізувавши тенденції розвитку страхового ринку можна зробити висновок, що особове страхування займає вагоме місце в структурі страховому ринку України. Аналіз частки страхових премій та страхових виплат особистого страхування в страховому портфелі України становить 22-29%, поступаючись лише автострахуванню.

Що ж до обов’язкових і добровільних форм страхування, то в нашій державі перевищує саме друга форма відповідно, як по страховим преміям й страховим виплатам, так і по самому рівні виплат (яке в обов’язковому страхуванні доволі низьке). Лише за кількістю договорів обов’язкове страхування перевищує добровільне. Щодо характеристики страхування життя, нещасних випадків та медичного страхування, то найбільшу питому вагу в загальній сумі премій та виплат займає медичне страхування, страхування життя знаходиться на другому місті, а страхування від нещасних випадків займає третю позицію на страховому ринку України по особистому страхуванню.

Аналізуючи діяльність Нацкомфінпослуг на страховому ринку, можна часто спостерігати те, що багато проблем регулюються в «ручному» режимі. Рівень державного регулювання ринку страхування є значно вищим, аніж це повинно було б бути в країні з ринковою економікою. Звичайно, у такого надмірного державного втручання є своє виправдання: страхове законодавство України та інфраструктура поки ще не зовсім розвинута. Разом з тим, ніколи не слід зловживати зазначеними факторами і вживати всіляких заходів по приведенню страхового ринку під відповідність світовим стандартам, зокрема, євростандартам.

Успішний розвиток особистого страхування визначається багатьма умовами, головна з яких є наявність страхового інтересу серед потенційних клієнтів страхових компаній.

Проаналізувавши процес становлення страхового ринку в Україні та розвитку особового страхування, можна дійти висновку, що подальший успішний його розвиток залежатиме від:

- розширення переліку страхових послуг, підвищення їхньої конкурентоспроможності;
- розширення інфраструктури страхового ринку;
- вдосконалення порядку оподаткування страхової діяльності;
- посилення вимог до порядку створення та діяльності страхових організацій;
- подальшого розвитку законодавчої та вдосконалення нормативної бази;
- створення об'єднань страховиків з найважливіших проблем страхування;

– подальшої інтеграції України до міжнародних структур;
– створення оптимальної структури співвідношення між обов'язковим і добровільним страхуванням;
– залучення страхового ринку до вирішення найважливіших питань соціального страхування;
– посилення впливу держави на проведення інвестиційної політики з боку страховиків;
– підвищення платоспроможності страховиків.

Для розширення переліку страхових послуг та підвищення їхньої конкурентоспроможності, на нашу думку, треба: уніфікувати страхові продукти; сприяти розвитку системи перестрахування.

Провідну роль у поширенні особового страхування в Україні повинна відігравати держава. Уряд повинен проводити державну політику, спрямовану на стимулювання страхової сфери загалом та особового страхування зокрема. Важливо також законодавчо вдосконалити систему страхування життя, медичного та пенсійного страхування, страхування політичних ризиків, діяльності товариств взаємного страхування тощо.

1. *Гринчишин Я.М., Прокопюк А.В. Стан та перспективи розвитку страхового ринку України. Молодий вчений. 2017. №3 (43). С. 622-626.*
2. *Диба В.А. Сучасний стан та перспективи розвитку страхових компаній в Україні. Економіка та держава. 2016. № 11. С. 80-83.*
3. *Інформація про стан і розвиток страхового ринку України. URL: http://nfp.gov.ua.*
4. *Лобова О.М., Кудря М.Г. Тенденції страхування життя в Україні. Финансовые услуги. 2017. №2. С. 27-33.*
5. *Приступа Л.А., Смалюк Т.І., Совяк І.Е. Страхування життя: сучасні тенденції та перспективи розвитку в Україні. Причорноморські економічні студії. 2016. Вип. 7. С. 230-234.*

Мисанюк О.П.,
здобувач вищої освіти групи ФБСС-31
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Висоцька І.Б.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Страховий ринок – це сфера грошових відносин, де об’єктом купівлі-продажу виступає специфічна послуга – страховий захист, формується пропозиція і попит на неї. Створення ефективної системи

захисту майнових прав й інтересів у окремих громадян, підприємців та підприємств, підтримання соціальної стабільності у суспільстві й економічної безпеки держави неможливе без функціонування потужного страхового ринку.

Сучасний стан національного страхового ринку не повною мірою відповідає тенденціям розвитку світового страхового ринку. Формування ефективного страхового ринку потребує розробки ефективної політики розвитку страхування в Україні, зміцнення довіри до вітчизняного страхового ринку з боку населення, інвесторів, страхувальників, іноземних перестраховиків, створення розвиненої платоспроможної системи страхування.

У сучасній економічній ситуації світовий ринок страхових послуг виконує надзвичайно важливу роль. Очевидно, що за допомогою нього здійснюється перерозподіл ризиків в світовому масштабі, забезпечуються умови для підвищення рівня соціального захисту населення і при цьому значно знижується фінансове навантаження на державу, створюються вагомі інвестиційні ресурси, як в кордоні національних економік, так і в міжнародному масштабі.

Впродовж останніх років спостерігається поступове зростання показників страхового ринку, проте є проблеми, які заважають його розвитку, а саме:

1. негативна історія страхування в пострадянський період;
2. нестабільна політична ситуація в Україні;
3. недовіра населення до страхових компаній;
4. нестійкість національної валюти;
5. високий рівень інфляції унаслідок чого здійснення довгострокових видів страхування у національній валюті є неможливим;
6. відсутність надійних інвестиційних інструментів;
7. відсутність вільних коштів у фізичних та юридичних осіб;
8. низька страхова культура населення, страхових посередників і деяких страховиків;
9. низький рівень капіталізації страхових компаній;
10. відсутність гарантій збереження вкладених коштів;
11. суперечливе страхове та податкове законодавство;
12. відсутність економічної стабільності, сталого зростання виробництва, неплатоспроможність населення та дефіцит фінансових ресурсів.

Для відновлення ефективності діяльності страхового ринку необхідно здійснити такі заходи:

1) відновлення довіри населення до страховиків, що вимагає серйозних, зрозумілих для потенційних клієнтів, гарантій повернення вкладених коштів і нарахованих на них відсотків;

2) посилення контролю за діяльністю страховиків з боку органів страхового нагляду, застосування ними своєчасних заходів, які попереджують неплатоспроможність страховиків;
3) створення нормативної бази, яка регулює права, обов'язки та відповідальність сторін за договорами перестрахування;
4) стабілізація фінансового стану всіх суб'єктів економіки та населення, удосконалення організаційної структури та створення інфраструктури страхового ринку на рівні світових вимог;
5) розвиток системи перестрахування

Перспективи розвитку ринку страхування в Україні залежатимуть від подальшого удосконалення законодавчої бази, що регулює не тільки сферу страхування, а і загалом всі види діяльності, зокрема розвитку недержавного пенсійного страхування, страхування життя, медичного страхування, іпотечного кредитування, діяльності банків та їх впливу на страхування, а також від створення сприятливої системи функціонування інституту страхових посередників, покращення страхової культури та підвищення довіри до страховиків.

Узагальнюючи вище зазначене, можна стверджувати, що страховий ринок України перебуває на етапі розвитку та інтеграції у світовий простір. Незважаючи на певні здобутки, він характеризується недоліками, наявність яких показує перспективи розвитку, отже, потенціал для України.

1. *Говорушко Т. А. Страхові послуги: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 400 с.*
2. *Диба В.А. Сучасний стан та перспективи розвитку страхових компаній в Україні. Економіка та держава. 2016. № 11. С. 80-83.*
3. *Луцишин О.О. Проблеми і перспективи розвитку страхового ринку України. Наука молода. 2016. № 24. С. 81-88.*
4. *Музика О.М. Стан та тенденції розвитку страхового ринку України. Збірник науково-технічних праць НЛУУ. Львів. 2008. С. 246-255.*

Парій Т. М.,
здобувач вищої освіти групи ФБСС-11
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Волошин О.Р.
к.фіз.-мат.н., доцент,
доцент кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ

НЕДОБРОСОВІСНА КОНКУРЕНЦІЯ ЯК ЗАГРОЗА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВ

Однією з важливих передумов розвитку підприємства є його економічна безпека. Завдяки оцінці рівня економічної безпеки

підприємства можна проаналізувати ефективність діяльності організації, виявити її проблемні ділянки та попередити можливі загрози для бізнесу, що можуть виникнути у майбутньому. В ринковій економіці підприємства функціонують в умовах невизначеності та непередбачуваності – виникають різні небезпечні явища у підприємництві: спад виробництва, недобросовісна конкуренція, шахрайство, корупція, криміналізація суспільства, Все це вимагає формування системи економічної безпеки як держави в цілому, так і окремих суб'єктів господарювання [1].

Сучасна ринкова економіка являє собою складний механізм, який формується з великої кількості різноманітних виробничих, комерційних, фінансових, інформаційних структур, вони взаємодіють у системі правових норм бізнесу, що формують ринок. Конкуренція є ключовим поняттям, що виражає сутність ринкових відносин і є центром всієї системи ринкового господарства.

Недобросовісна конкуренція є загрозою нормального функціонування і розвитку підприємств. Для протидії і боротьби з різного роду загрозами необхідним є формування системи фінансово-економічної безпеки підприємств. Основними причинами виникнення загроз фінансово-економічній безпеці можуть бути: недостатня адаптація окремих суб'єктів господарювання до постійно мінливих умов ринку; загальна неплатоспроможність суб'єктів господарювання; зростаюча злочинність; споживчий менталітет значної кількості громадян; низький рівень трудової дисципліни та відповідальності працівників; недостатнє правове регулювання певних видів діяльності; низький професійний рівень частини керівного складу і працівників; недобросовісна конкуренція та інші [2].

Конкуренція — органічний елемент функціонування ринку. Поза ринком практично неможлива здорова економічна конкуренція, а без використання й розвитку механізму конкуренції неможливі ринкова рівновага і повноцінний ринок. Однак змагання у середовищі суб'єктів господарювання за споживчий попит на ринку може здійснюватися як добросовісно, так і такими методами суперництва, що завдають шкоди споживачам, конкурентам і суспільству загалом.

Конкуренція являє собою боротьбу різних суб'єктів господарювання для досягнення цілей. Такий вид економічних відносин, як конкуренція, існує тоді, коли виробники товарів виступають як самостійні, незалежні суб'єкти. Їхня залежність пов'язана тільки з кон'юнктурою ринку, бажанням виграти у конкурентів позиції у виробництві та реалізації своєї продукції. Прагнення підприємців досягти певних переваг у підприємницькій діяльності зі значно меншими витратами, ніж за умов добросовісної конкуренції, стає причиною появи так званої недобросовісної конкуренції. В Україні недобросовісна конкуренція є особливим видом порушення

конкурентного законодавства. До неї відповідно до Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» відносять будь-які дії у конкуренції, що суперечать торговим та іншим чесним звичаям у господарській діяльності.

Форми недобросовісної конкуренції [3]:

- купівля-продаж товарів, виконання робіт, надання послуг із примусовим асортиментом;
- неправомірне використання чужих позначень, рекламних матеріалів, установки;
- копіювання зовнішнього вигляду виробу;
- порівняльна реклама;
- схилення до розголошення комерційної таємниці;
- неправомірне використання комерційної таємниці;
- дискредитація господарюючого суб'єкта;
- підкуп працівника постачальника;
- підкуп працівника покупця;
- неправомірне використання товару іншого виробника;
- схилення до бойкоту господарюючого суб'єкта;
- схилення господарюючого суб'єкта до розірвання договору з конкурентом.

Система захисту від недобросовісної конкуренції на сьогодні є достатньо розвинутою, включає в себе відповідну нормативно-правову базу — конкурентне законодавство, контрольну діяльність у цій сфері державного органу із спеціальним статусом Антимонопольного комітету України, а також діяльність державних органів, суб'єктів господарювання, їх об'єднань, споживачів та громадськості, що регулюється законодавством. Тому одним із головних методів боротьби з недобросовісною конкуренцією є захист інтересів споживачів.

Забезпечення фінансово-економічної безпеки в діяльності підприємства залишається досить актуальним питанням на сьогоднішній день в Україні. Для ефективного захисту інтересів суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції необхідно не просто боротись з нею нормативними та адміністративними методами, а створювати такі умови, за яких було б невигідно порушувати правила чесної конкуренції.

---

1. *Чаленко Н.В. Недобросовісна конкуренція як загроза фінансово-економічній безпеці підприємства Н. В. Чаленко, А. В. Рябчун. Международный научный журнал. 2015. Вып. 8. URL: http://www.internauka.com/ issues/2015/8/528.*
2. *Ареф'єва О.В. Кузенко Т.Б. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки. Актуальні проблеми економіки. №1(91). 2009. С. 98-103.*
3. *Руденко Т.В. Захист інтересів споживачів від проявів недобросовісної конкуренції. Формування ринкових відносин в Україні. 2011. №2. С. 62-67.*

Петрович Л.Р.,
здобувач вищої освіти групи ОО-31
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Пацула О.І.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

КОНТРОЛЬОВАНІ ОПЕРАЦІЇ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ

Глобалізація економічних відносин призвела до активного розвитку великих транснаціональних корпорацій, із появою яких пов'язують поняття контрольованих операцій. Великі підприємства зазвичай здійснюють діяльність у формі певного об'єднання (групи підприємств), масштаби їх діяльності впливають на формування відокремлених структурних підрозділів, підприємств спільної діяльності, тому важливим є формування та узагальнення інформації про операції між ними.

Даючи визначення контрольованій операцій, варто звернути увагу на міжнародне та національне законодавство в цій частині. Так, згідно Настанов ОЕСР щодо трансфертного ціноутворення для транснаціональних компаній та податкових служб, контрольовані операції – це операції між двома підприємствами, які є асоційованими по відношенні одне до одного. При цьому, асоційованими визначено два підприємства, якщо одне підприємство бере участь в управлінні, контролі чи капіталі іншого підприємства, або якщо одні й ті самі особи беруть участь в управлінні, контролі чи капіталі обох підприємств [1].

У Податковому кодексі України контрольованими операціями визначаються господарські операції: які впливають на об'єкт оподаткування сторін (сторони) таких операцій, що здійснюються платниками податків із пов'язаними особами-нерезидентами; з продажу товарів через комісіонерів-нерезидентів; які впливають на об'єкт оподаткування платника податків, однією із сторін яких є нерезидент, зареєстрований у державі (на території), котра включена до переліку держав (територій), затвердженого КМУ; що здійснюються між пов'язаними особами із залученням (за посередництвом) осіб, які не є пов'язаними з ними за умови, що ці непов'язані особи не виконують у таких операціях істотних функцій, пов'язаних із придбанням (продажем) товарів, робіт, послуг, між пов'язаними особами та/або не використовують у таких операціях істотних активів та/або не приймають на себе істотних ризиків для організації придбання (продажу) товарів (робіт, послуг) між пов'язаними особами [2].

Існування податкового контролю, а також необхідність звітування про здійснення контрольованих операцій передбачає розробку комплекту документів: 1) регістрів аналітичного обліку для ідентифікації та накопичення інформації про операції з пов'язаними особами за усіма показниками, що необхідні для формування звітності про контрольовані операції; 2) управлінської (внутрішньої) звітності про здійснені контрольовані операції з детальними аналітичними показниками, які потрібні для наступного формування звітності; 3) звіту про контрольовані операції.

Так, якщо перші два типи документів визначаються підприємством самостійно, то звіт про контрольовані операції подається підприємством до контролюючого органу, в якому платник перебуває на обліку. Іншими словами підприємства, які здійснювали контрольовані операції, зобов'язані до 1 жовтня наступного року після звітного подати його до своєї податкової інспекції за чітко визначеною формою. У ньому повинна міститися інформація про: 1) особу (осіб), яка є стороною контрольованої операції, та про пов'язаних осіб підзвітного підприємства (у звітному періоді, в якому здійснювалася контрольована операція, та на момент подання документації) з можливістю їх ідентифікації; 2) діяльність групи компаній (включаючи материнську компанію та її дочірні підприємства), у тому числі організаційну структуру групи, опис господарської діяльності групи, політику трансфертного ціноутворення, інформацію про осіб, яким платник податків надає місцеві управлінські звіти (назва держави, на території якої такі особи утримують свої головні офіси); 3) структуру управління платника податків, схему його організаційної структури із зазначенням загальної кількості працюючих осіб та в розрізі окремих підрозділів платника податків станом на дату операції або на кінець звітного періоду; 4) стратегію ділової активності платника податків, зокрема економічні умови його діяльності, аналіз відповідних ринків товарів (робіт, послуг), на яких здійснюється діяльність, основних конкурентів; 5) участь у реструктуризації бізнесу або передачі нематеріальних активів у звітному або попередньому році з поясненням аспектів цих операцій, що вплинули або впливають на діяльність підприємства; 6) контрольовані операції з копіями відповідних договорів (контрактів); 7) товари (роботи, послуги), включаючи фізичні характеристики, якість і репутацію на ринку, країну походження та виробника, наявність товарного знаку, іншу інформацію, пов'язану з якісними характеристиками товару (роботи, послуги); 8) фактично проведені розрахунки у контрольованій операції (сума та валюта платежів, дата, платіжні документи); 9) чинники, які вплинули на формування та встановлення ціни, зокрема бізнес-стратегії сторін операції (за наявності), які істотно впливають на ціни товарів (робіт, послуг); 10) функціональний аналіз контрольованої операції стосовно функції

осіб, що є сторонами (беруть участь) у контрольованій операції, про використані ними активи, пов'язані з такою контрольованою операцією, та економічні (комерційні) ризики, які такі особи враховували під час її здійснення; 11) економічний та порівняльний аналіз стосовно суми отриманих доходів (прибутку) та/або суми понесених витрат (збитку) внаслідок здійснення такої операції, рівня рентабельності; обґрунтування вибору методу, який застосовано для визначення відповідності умов контрольованої операції принципу «витягнутої руки»; обґрунтування вибору та інформація про зіставні операції (зіставних осіб) і джерела інформації, які використовувалися для аналізу; розрахунок діапазону цін (рентабельності); опис та розрахунок проведених коригувань на умови здійснення контрольованої та неконтрольованої операції.

1. *Настанови Організації економічного співробітництва та розвитку щодо трансфертного ціноутворення для транснаціональних компаній та податкових служб від 22.07.2010 р. URL: http://minrd.gov.ua/data/material/000/021/80820/0.pdf.*
2. *Податковий кодекс України. URL : http//www.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.*
3. *Звіт про контрольовані операції: Наказ Міністерства фінансів України 18.10.2016 р. № 8. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/ laws/show/z0187-16/print1467358644432696.*
4. *Гойло Н.В. Трансфертне ціноутворення при здійсненні внутрішньогрупових операцій: поняття та вплив на показники фінансової звітності/ Економіка: реалії часу. Науковий журнал. 2016. № 3 (25). С. 150-160.*

Пінькас А.О.
здобувач вищої освіти групи 531
факультету фінансів підприємництва та обліку
Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича
Науковий керівник:
Зибарева О.В.
д.е.н., доцент,
завідучач кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Однією з найважливіших умов виходу економіки України з кризи, подальшого поступового її розвитку є відновлення прийнятного рівня фінансової безпеки, який дозволив би захистити державу та її суб'єктів від різного роду загроз. У системі фінансової безпеки держави важливими, на нашу думку, є дві основні компоненти мікрорівня: фінансова безпека суб'єктів підприємницької діяльності (перш за все – реального сектору) та фінансова безпека домогосподарств. Ці

компоненти є базовими для підтримання фінансової безпеки регіонів, галузей (видів діяльності) та держави загалом на необхідному рівні. Наразі можемо спостерігати досить складну ситуацію у сфері функціонування вітчизняних підприємств (особливо промислових), яка погіршується зі зростанням ризиків і загроз їх господарській і фінансовій діяльності.

Існують різні підходи до визначення поняття «фінансова безпека підприємства». Умовно їх можна поділити на п'ять груп:

- фінансова безпека підприємства як один із складників економічної безпеки підприємства з відповідними інструментами управління нею;
- фінансова безпека підприємства як самостійний об'єкт управління, здатність останнього ефективно використовувати свій ресурсний потенціал;
- фінансова безпека підприємства як певний фінансовий стан підприємства, який характеризується відповідною стійкістю до зовнішніх і внутрішніх загроз;
- фінансова безпека підприємства як стан захищеності фінансових інтересів підприємства від різного роду загроз;
- фінансова безпека підприємства як діяльність з управління ризиками. Крім того, окремі науковці наполягають на комплексному підході до визначення сутності цієї категорії, який поєднує вищенаведені підходи [1, с. 236].

Узагальнюючи вищенаведене, можемо зазначити, що кожен з цих підходів має право на існування. На нашу думку, тут може бути доречним комплексний підхід, згідно з яким сутність фінансової безпеки підприємства може бути охарактеризовано як такий стан фінансів підприємства, який дозволяє протистояти ідентифікованим і потенційним загрозам шляхом ефективного управління формуванням і використанням капіталу, а також ризиками в процесі своєї діяльності.

Будь-яка підприємницька діяльність безпосередньо пов'язана з різного роду ризиками, які викликані невизначеністю ситуації. Невизначеність зазвичай зростає в міру зростання періоду часу, на який розрахована дія того чи іншого рішення, прийнятого підприємцем. Тому вважається, що ризики підприємницької діяльності зростають зі зростанням невизначеності ситуації (наявністю багатьох альтернативних варіантів рішення) та періоду часу, впродовж якого прийняте рішення впливатиме на діяльність підприємства. До складу ризиків, що спричиняють загрозу фінансовій безпеці підприємства, можна зарахувати: – ризик втрати ліквідності й платоспроможності; – ризик втрати фінансової стійкості; – ризик отримання збитків від підприємницької діяльності (або окремих її видів – операційної, інвестиційної чи фінансової діяльності); – ризик зниження рівня оборотності капіталу; – інші види ризиків. Більшість науковців вважає,

що поняття «ризик» і «загроза» є тотожними і фактично не відрізняються за сутністю. Однак окремі економісти з цим не погоджуються, оскільки вважають, що це все ж таки різні поняття, хоча й зберігають зв'язок одне з одним: коли існує загроза впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, то при прийнятті певних рішень виникає ризик втрати фінансової стійкості й неможливості досягнення запланованих результатів. Вважаємо за доцільне погодитись із тим, що поняття «ризик» і «загроза» дещо відрізняються за характером прояву: загрози фінансовій безпеці підприємства характеризують певні небажані для підприємства події, а ризики – ймовірність їх настання [2].

Висновком до вищенаведеного є те, що:

- фінансова безпека підприємств може розглядатися з різних точок зору: як один із складників економічної безпеки підприємства, як самостійний об'єкт управління, як певний фінансовий стан підприємства, як стан захищеності фінансових інтересів підприємства або як діяльність з управління ризиками.
- подальші дослідження можуть бути пов'язані з детальнішою ідентифікацією загроз фінансовій безпеці підприємств за видами економічної діяльності, а також оцінкою різних видів ризиків, що дозволить систематизувати підходи до забезпечення фінансової безпеки підприємств різних сфер і видів діяльності.

1. *Бєлялов Т.Є, Корінь І.В. Фінансово-економічна безпека підприємства на напрями її підвищення. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. Вип. 2 (07). С. 235-238.*
2. *Некрасенко Л., Рибалка Ю. Складові управління фінансовою безпекою підприємств. URL: https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/3.2/162.pdf. (дата звернення 01.03.2020 р.)*

Полторацька Д. В.,
здобувач вищої освіти групи ОО-41
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Наконечна Н.В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

BREXIT: ПРИМХА ЧИ НЕОБХІДНІСТЬ?

Наслідки Brexit та його вплив на різні сфери суспільного життя ЄС та Великої Британії на сьогоднішній час є досить актуальною темою.

Труднощі у відносинах між Великою Британією та ЄС виникли ще на початку інтеграційних процесів: Велика Британія вважала себе

світовою державою, а питання Європи було лише однією зі сфер її впливу [1].

Причини, що спонукали Велику Британію вийти зі складу ЄС:

1. Міграційна політика ЄС, що викликала неконтрольований приплив мігрантів.
2. Небажання відмовлятися від принципу "британської знижки" під час формування Бюджету ЄС, а також бути одним з найбільших контрибуторів Бюджету.
3. Непогодження з деякими повноваженнями Єдиної банківської наглядової ради.
4. Небажання країни запроваджувати "податок Тобіна" побоюючись, що це може ослабити позиції Лондона як глобального фінансового центру.
5. Зневіра в ефективності наднаціональних органів [2].

Питання національної та економічної незалежності, страх втрати контролю над власним розвитком, поширення націоналістичних течій на європейському континенті загалом та країні зокрема, недовіра до наднаціональних органів управління та структур, міграційна криза, яка стала наслідком неврегульованих потоків нелегальних мігрантів, стали провідними рушіями Brexit [3].

Очевидно, що Brexit може призвести до:

1. призупинення прийому нових членів та на невизначений час закрити тему подальшого розширення євроінтеграційного угруповання;
2. подальшого поширення євроскептицизму по всьому ЄС;
3. посилення невизначеностей у розвитку ЄС, що може поставити під загрозу існування ЄС, як сильного актора міжнародних відносин [4].
4. Незважаючи на те, що країна залишає ЄС, існує великий потенціал для майбутньої співпраці не лише в торговельних відносинах, але й у таких сферах, як наука, освіта, культура, а також зовнішня політика та політика безпеки [5].

Велика Британія залишатиметься для ЄС не "третьою країною, а близьким сусідом і партнером у питаннях політики, економіки та безпеки". Для України в суто економічному аспекті рішення про вихід Великої Британії з ЄС справить мінімальний вплив на економіку, оскільки обсяги зовнішньої торгівлі між країнами є незначними та практично не залежать від торговельних преференцій ЄС [6].

Але загалом, Brexit – не на користь Україні, оскільки це може послабити політику ЄС стосовно Росії. До того ж, Велика Британія завжди належала до групи країн, які однозначно підтримують Україну у її євроінтеграційних намаганнях. Відтак, Україна має компенсувати цю втрату своїми більш активними та раціональними діями на шляху євроінтеграції всіх сторін суспільного життя [7].

Оскільки інтеграція до Європи є головним напрямом розвитку та розбудови України як правової держави, однією із основних передумов є адаптація законодавства України до законодавства країн Європейського Союзу, особливо на сучасній стадії узгодження асоційованого членства України.

1. *У британському кабміні розбіжності щодо ще одного продовження Brexit. ULR: https://www.segodnya.ua/ua/world/europe/britanskiy-kabmin-razoshels ya-vo-mnenii-ob-eshche-odnom-prodlenii-brexit-1246888.html (дата звернення 26.02.2020).*
2. *Чи є життя після Brexit? ULR: https://focus.ua/world/449269est _li_ zhizn_posle_brexit_velikobritaniia_prozhivaet_svoi_poslednii_den_v_es (дата звернення 26.02.2020).*
3. *Вихід Великобританії з ЄС: Навіщо британцям Brexit і чи готові вони до наслідків? ULR: https://zik.ua/news /2019/09/18/ vyhid_velykobrytanii _z_yes_navishcho_brytantsyam_breksit_i_chy_gotovi_vony_do_1649209 (дата звернення 27.02.2020).*
4. *Брексіт: причини та можливі наслідки виходу Великобританії з ЄС. ULR: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/15165/1/Nikolaenko.pdf (дата звернення 27.02.2020).*
5. *Brexit спричинить негативні для Європи наслідки – Єврокомісія. ULR: https://dt.ua/WORLD/brexit-sprichinit-negativni-dlya-yevropi-naslidki-yevro komisiya-293949_.html (дата звернення 28.02.2020).*
6. *Сім наслідків виходу Великобританії з ЄС. ULR: https://www.volynnews.com/news/policy/7-naslidkiv-vykhodu-velykobrytaniyi-z-yes (дата звернення 28.02.2020).*
7. *Новий парламент для Британії: що тепер буде з Brexit? ULR: https://apostrophe.ua/ua/article/world/europe/2019-12-13/novyiy-parlament-dlya-bri tanii-chto-teper-budet-s-brexit-i-shotlandiey/29825 (дата звернення 28.02.2020).*

Романюк Г.Р.,
здобувач вищої освіти групи 531
факультету фінансів, підприємництва та обліку
Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича
Науковий керівник:
Зибарева О.В.,
д.е.н., доцент,
завідувач кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича

АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасний розвиток ринкової економіки в Україні характеризується створенням та формуванням нових підприємств, розробкою дієвих інструментів управління фінансовою та господарською діяльністю, збереженням процесу постійного розвитку в довгостроковій

перспективі, а також забезпеченням економічної стійкості в умовах безперервних зовнішніх впливів.

Дослідження різних аспектів і проблем гарантування економічної стійкості господарських систем відображено у роботах таких вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів: А.С. Даниленко, О.В. Олійник, В.М. Геєць, К.В. Ізмаїлова, Г.М. Рижакова, Г.В. Козаченко, Ж.Н. Казієва, М. Портер, Й. Шумпетер, Р. Солоу, В. Беренс, Ю. Сімех, Е. Хелферт та ін. Незважаючи на достатню кількість робіт та вчень все ж таки проблема визначення економічної стійкості поки що досліджена не достатньо повно.

Будь-яке підприємство як соціально-економічна система незалежно від галузевої приналежності і форми власності може успішно функціонувати у зовнішньому середовищі, якщо воно має достатній запас стійкості. На думку Вінніченко І.І., Крючок С.І. [1, с. 16] «стійкість визначає можливість самоорганізації, саморегулювання щодо внутрішніх елементів і адаптаційні можливості, вміння нейтралізувати або пристосуватися до несприятливих явищ без зміни своїх сутнісних якостей, функціональних і структурних характеристик – по відношенню до зовнішніх». Вона вважає, що причиною виникнення мінливих станів слугує порушення балансу між елементами системи, а також між внутрішнім і зовнішнім середовищем.

Необхідною умовою сталого розвитку є стійкий фінансовий стан підприємства, який є наслідком його ефективної діяльності у сфері виробництва та обміну. Запорукою виживання та основою стабільності стану підприємства є його стійкість, на яку впливають різні фактори: положення підприємства на фінансовому ринку; випуск якісної продукції, яка має попит; потенціал підприємства в діловому співробітництві; ступінь залежності від зовнішніх кредиторів та інвесторів; наявність неплатоспроможних кредиторів; ефективність господарських та фінансових операцій [2, с. 465].

Управління економічною стійкістю підприємства становить циклічний процес, який можна розглядати як здатність системи зберігати свій працездатний стан щодо досягнення запланованих результатів за наявності різних факторів впливу. Факторами впливу можуть бути умови чи ситуації, через які підприємство тимчасово відхиляється від призначеного їм курсу. Одним із основних завдань забезпечення економічної стійкості підприємства необхідно вважати виявлення всього спектра реальних загроз і проблем притаманних управлінському процесу. Адже саме сьогодні в Україні умови економічної дестабілізації спричиняють до того, що більшість підприємств не можуть на належному рівні забезпечувати свою економічну стійкість, а деякі з них взагалі перебувають на межі банкрутства. Особливості багатьох кризових ситуацій на підприємствах зводяться до такого: не володіння маркетинговою політикою або помилкове її здійснення;

відсутність жорсткого планування; висока ймовірність помилок керівників при ухваленні важливих рішень; відсутність реакції на несподівану появу на ринку сильних конкурентів; нестабільність внутрішніх міжособистісних і міжгрупових відносин на підприємстві; неякісна технічна організаційно-технологічна підготовка виробництва; невизначеність щодо місії підприємства та методів її досягнення; неправильна або недостатньо продумана інновацій на політика; відсутність необхідного резерву для безкризової роботи підприємства [3, с. 75-76]. Перелік загроз дає загальне уявлення про завдання і цілі функціонування підприємства щодо забезпечення завдяки здійсненню своєчасного і ефективного управлінського процесу.

Отже, невід'ємною умовою стійкого розвитку підприємств є необхідність розробки комплексу інструментів, адекватних ринковій ситуації, які дають змогу враховувати численні виклики та забезпечувати підвищення їх економічної стійкості. Економічна стійкість сприяє виживанню господарської системи в умовах кризи, вона забезпечує її переваги в залученні інвестицій, отриманні кредитів, виборі контрагентів та формуванні кваліфікованих кадрів. Чим вище стійкість підприємств, тим вище їх незалежність від зміни кон'юнктури і, отже, тим нижче, у загальному випадку, ймовірність банкрутства.

1. *Вінніченко І.І., Крючок С.І. Економічна стійкість підприємства та її складові. Агросвіт. 2016. № 24. С. 15-20.*
2. *Закорко П.П., Бреус В.Є. Оцінка економічної стійкості підприємства. Економіка і суспільство. 2017. № 13. С. 464-467.*
3. *Рудич О.О., Герасименко І.О., Ткаченко К.В. Сутність економічної стійкості підприємств та процесу її забезпечення. Інноваційна економіка. 2016. № 11-12. С. 74-76.*

Шутенко В.Ф.,
слухач Національного університету оборони України
імені Івана Черняховського

ПРОБЛЕМА ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Тіньова економіка створює реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку держави. Високий рівень тінізації економіки вкрай негативно впливає на імідж країни, її конкурентоспроможність, ефективність структурних та інституційних реформ. Все це об'єктивно зумовлює здійснення активних дій щодо детінізації економіки [1, с.46].

За повідомленням прес-служби Мінекономрозвитку від 12.07.2019 у 2018 році рівень тіньової економіки склав 30% від офіційного ВВП, що на 2 відсоткових пунктів менше порівняно з 2017 роком. Про це йдеться також звіті «Загальні тенденції тіньової економіки в Україні у 2018

році», який щокварталу оприлюднює Мінекономрозвитку. У цьому офіційному документі зазначається, що «порівнюючи аналогічні показники попередніх років слід зазначити, це найнижчий рівень, починаючи з 2009 року. Такий рівень детінізації економіки можна розглядати як один із критеріїв оцінки ефективності впроваджуваних реформ і сприйняття їх суспільством.» [2, с.1].

У дослідженні міжнародної Асоціації дипломованих сертифікованих бухгалтерів (англ. Association of Chartered Certified Accountants - ACCA), присвяченому оцінці і прогнозу розвитку глобальної тіньової економіки, визначено, що у 2016 році фактичний показник тіньової економіки в Україні був одним з найвищих в світі - 46,96% від ВВП, або 1,1 трлн грн. Більший обсяг економіки в тіні лише у Нігерії (48,37% ВВП) і Азербайджану (67,04% ВВП). На четвертому місці розташувалася Росія з показником 39,07%, на п'ятому — Шрі-Ланка з показником 39,07% [3].

Експерти ACCA визначають тіньову економіку як економічну діяльність і отриманий від неї дохід, які знаходяться за межами системи державного регулювання, оподаткування або нагляду. Найменші показники обсягу тіньового сектора за підсумками 2016 року зафіксовано в США (7,78% ВВП), Японії (10,08%) і Китаї (10,15%).

За підрахунками ACCA частка тіньової економіки в глобальному ВВП склала в 2016 році 22,66%. За прогнозом експертів вона буде скорочуватися: до 22,5% в 2017 році, 22,1% в 2020 році і 21,4% в 2025 році. Відповідно, експерти ACCA зазначають, що сучасний світ знаходиться в лещатах руйнівних сил: від зміни економічної влади і політичної невизначеності до швидкого технічного прогресу. Це означає, що існує безліч можливих сценаріїв розвитку тіньової економіки в найближче десятиліття. Наприклад, він може розширитися в найближчому майбутньому, так як доходи домогосподарств скорочуються, а можливості працевлаштування убувають за рахунок автоматизації. З іншого боку, поступова ліквідація готівкових коштів у суспільстві утруднить діяльність тих, хто працює в нелегальній економіці. В цілому, говориться в звіті ACCA, спроби змінити ситуацію припускають, що тіньова економіка буде ставати все більш складною для моніторингу, вимірювання та потенційного контролю.

У звіті докладно розглядаються нові агенти, які можуть вплинути на розвиток тіньової економіки в найближче десятиліття. Учасникам опитування було запропоновано визначити агентів в кожній категорії (економічні, бізнес, соціально-демографічні, соціально-екологічні, управлінські, наукові та технологічні), які, на їхню думку, вплинуть на зростання неформальної діяльності. Це виявило основні рушійні сили тіньової економіки як:

– більш високе податкове навантаження і складна податкова система;

– посилення тиску на малий бізнес, гостра ринкова конкуренція і зростання числа незалежних працівників;
– зростання безробіття, зростання бідності та обмежений доступ до освіти та навчання підвищення рівня корупції і зміна соціальних норм регулювання, яке відокремлене від життя простих людей;
– розширення можливостей підключення і впровадження цифрових технологій, які пропонують користувачам ступінь анонімності.

У звіті міститься ряд рекомендацій, в яких основні етичні цінності професії «бухгалтер» можуть допомогти вирішити проблему тіньової економіки. Вони включають:

– моніторинг тіньової активності;
– співпраця з політиками, щоб допомогти їм зрозуміти проблему і розробити надійні рішення для неї;
– вимір і моделювання впливу таких подій, як зростання економіки обміну і віртуальних валют;
– посередництво між тіньової і формальної економікою і допомога підприємствам щодо виходу з тіні;
– пошук шляхів використання технологій для моніторингу та вимірювання тіньової економіки;
– робота з урядом з навчання персоналу і бізнесу та з надання їм допомоги в формалізації їх економічної діяльності.

---

1. *Варналій З.С. Теоретичні засади детінізації економіки України. Вісник Вінницького політехнічного інституту, 2014. № 1. С.46-53.*
2. *Загальні тенденції тіньової економіки в Україні у 2018 році. Департамент економічної стратегії та макроекономічного прогнозування. Відділ з питань економічної безпеки, детінізації економіки та статистики Мінекономрозвитку. URL: https://issuu.com/mineconomdev/docs/shadow_2018_04.07.2019__1_*
3. *Time to shrink the shadow economy. This article was first published in the September 2017 international edition of Accounting and Business magazine. URL: https://www.accaglobal.com/ie/en/member/discover/cpd-articles/business-management/shadoweconomy-cpd.html*

Федько І.А.,
здобувач вищої освіти групи МН-31
факультету управління та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Подра О.П.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ

ЕКОНОМІКА ЗАМКНУТОГО ЦИКЛУ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ТРАДИЦІЙНІЙ ЛІНІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Сучасна індустрія глобального виробництва перетворює ресурси на надзвичайно велику кількість продуктів, приносячи споживачам значно вищий рівень матеріального комфорту. Разом із цим світова спільнота володіє знаннями й інструментами для побудови економіки за стандартами XXI ст. В минулому столітті промислове зростання економіки передбачало лінійний характер – "виробництво-використання-утилізація". Проте цифрова революція відкриває новий вектор розвитку – циркулярну альтернативу, що дає змогу ефективно переміщувати матеріали, енергію, працю й інформацію з метою відновлення природного та соціального капіталу. Одним із основних факторів, що сприяє переходу до циркулярної економіки, є нестабільність витрат на ресурси. В основному це зумовлює підвищення вплинути на кінцевий результат [1].

Переробка, повторне використання і вторинне виробництво стали складовими економіки замкнутого циклу або циркулярної економіки, поширення якої відбувається стрімкими темпами в ЄС. Циркулярна економіка має позитивний вплив не тільки на стан довкілля, а й на економічний та соціальний ефект [2].

Економіка замкнутого циклу – це перетворення лінійного життєвого циклу промислової продукції, товарів, речей у замкнений багаторазовий життєвий цикл за допомогою ширшого застосування переробки та повторного використання, що принесе користь як для навколишнього середовища, так і для економіки. На рис. 1 графічно зображено концепт економіки замкнутого циклу, де обсяг продуктів, матеріалів і ресурсів зберігається в економіці якомога довше, а утворення відходів мінімізується [2].

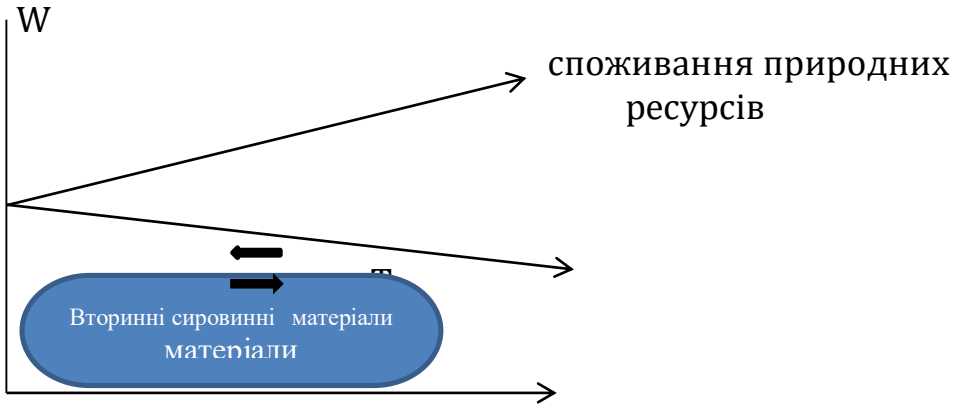

Рис. 1. Економіка замкнутого циклу[2]

На нашу думку, концепція циркулярної економіки – це виклик сучасному екологічному та економічному розвитку, а з іншого боку, вона відображає їх взаємозв'язок щодо використання енергії, матеріалів та переробки, що є взаємопов'язаними і усвідомленими.

Циркулярні бізнес-моделі передбачають не тільки збереження ресурсів та скорочення витрат (тобто запобігання втрати вартості), а й відновлення цієї вартості. Використання вторинної сировини є основою циркулярної економіки. Це спосіб подолати дедалі більшу нестачу та зростаючу вартість природних ресурсів. Упродовж наступного десятиріччя світова економіка потребує суттєвої трансформації, щоб задовольнити потреби близько 9 мільярдів людей при зменшенні запасів природних ресурсів. Саме тому пропонуються нові підходи до використання в процесі виробництва вторинної сировини та відходів [3].

Важливою умовою для переходу до економіки замкненого циклу є концепція розширеної відповідальності виробників (РВВ), яка передбачає відповідальність виробників не тільки за дизайн, виробництво і розповсюдження продукції, а й за збирання й утилізацію використаної, а також товарів, які відслужили свій термін дії. Тобто, розширена відповідальність виробників дає змогу запустити систему обігу відходів і їх ефективного використання [4].

В Україні фактично відсутня система роздільного збирання побутових відходів, частиною яких є відходи упаковки. Також в Україні відсутня система поводження з небезпечними відходами та відходами електричного обладнання і батарейок. Крім цього, 94% побутових відходів захороненні на звалищах та полігонах; мають місце щорічні втрати вторинної сировини, а основною причиною цього є відсутність відповідного законодавства. Як наслідок, в Україні переробляється лише 12-14% відходів упаковки та 3% твердих побутових відходів, а імпорт макулатури становить 250-350 тисяч тонн на рік. Через відсутність належного механізму його переробки в Україні постійно збільшується

кількість сміттєзвалищ. Для покращення ситуації потрібно переглянути підходи до переробки відходів та встановлення цін за ці послуги. Для того, щоб українці почали роздільно збирати відходи, у них має бути стимул, адже споживач буде платити лише за власні несортовані відходи, які неможливо переробити, а виробник за переробку та утилізацію своєї упаковки [5].

Підсумовуючи вищезазначене, можемо констатувати, що проаналізовані теоретичні засади реалізації розширеної відповідальності виробника актуалізують захист довкілля на основі використання відповідної стратегії. Дослідження прикладних аспектів концепції розвитку циркулярної економіки показали, що стратегічні рішення в галузі базуються на оперативному визначенні повного процесу закупівлі сировини, виробництва, утилізації та переробки як єдиного цілого. Впровадження системи розширеної відповідальності виробника в Україні – це ефективний шлях до вирішення проблем із забрудненням навколишнього середовища, а також дієвий крок для впровадження економіки замкненого циклу.

1. *Ghisellini P., Cialani C., Ulgiati S. A review on circular economy: the expected transition to a balanced interplay of environmental and economic systems. Journal of Cleaner Production. 2016. Vol. 114, №2. P. 11–32. URL: https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2015.09.007.*
2. *Таранцова А. Розширена відповідальність виробника – основа економіки замкненого циклу. Еко Форум. Львів, 2018. URL: https://eco-forum-lviv.com.ua/wp-content/uploads/2018/10/2_4- Tarantsova.pdf.*
3. *Haas W., Krausmann F., D. Wiedenhofer, Heinz M. How circular is the global economy? Journal of Industrial Ecology. 2015. Vol. 19. № 5. P. 765–777. URL:https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/jiec.12244.*
4. *Circle economy. Circle economy the circularity gap report 2019. URL : https://www.circularitygap.world/.*
5. *Geng Y., Sarkis J., Bleischwitz R. How to globalize the circular economy. Nature. 2019. Vol. 565, P. 153–155. URL: https://www.nature.com/articles/d41586-019-00017-z.*

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Матеріали
міжвузівської науково-практичної конференції
здобувачів вищої освіти і молодих вчених

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК І БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

за загальною редакцією
Я.Я. Пушака

макетування
Н.В. Шевченко

друк:
СПДФО Марусич М.М.
М. Львів, пл. Осмомисла, 5/11
Тел./факс. (032)261-51-31

Підписано до друку 11.03.2019 р.
Папір офсетний. Друк на різографі. Гарнітура Times.
Умовн. друк. арк. 7,8
Тираж 100 прим.

Видавництво:
ТзОВ «Галицька видавнича спілка»
вул. Туган-Барановського, м. Львів, 79005
тел. (032) 276-37-99
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №198